

ŞIVAN'IN SEVDASI

mahmut baksı

TUR. 289

(2)

ŞIVAN'IN SEVDASI
MAHMUT BAKSI

(+ 1 R.)

WEŞANĒN

Yekitiya Hunermendên Kurdistan

INSTITUT KURDE DE PARIS

ENTRÉE N°: 2079

ŞIVAN'IN SEVDASI

Mahmut Baksı

© 1984, Mahmut Baksı

Weşanên

YEKİTİYA HUNERMENDÊN KURDISTAN

Mahmut Baksi'nin kitapları

KÜRTÇE:

<i>Zarokên Ihsan</i>	1978
<i>Keça Kurd Zozan</i>	1979
<i>Hêlin</i>	1984

TÜRKÇE:

<i>Mezra Botan</i>	1968
<i>Şadi Alkılıç davası</i>	1969
<i>Vatandaş Hakkı</i>	1970
<i>Kürt Sorunu</i>	1971
<i>Kürt Tarihi</i>	1972
<i>İsveç İsveç dedikleri</i>	1976
<i>Kamuşlı Katliamı</i>	1981
<i>Şıvan'ın Sevdası</i>	1984

İSVEÇÇE:

<i>Den Kurdiska Frågan</i>	1974
<i>Små slavar</i>	1975
<i>Hörru du</i>	1976
<i>Ihsans Barn</i>	1977
<i>Zozan</i>	1978
<i>Hasan Aga</i>	1979
<i>Kürdistan</i>	1980
<i>Hanna</i>	1981
<i>Helin</i>	1983

DANIMARKACA'

<i>Ihsans Børn</i>	1979
<i>Zozan</i>	1980
<i>Hasan Aga</i>	1981

NORVEÇÇE:

<i>Små slaver</i>	1977
<i>Zozan</i>	1980

İÇİNDEKİLER:

Önsöz.....	7
Şıvan'ın Sevdası.....	17
Ciziri'den Şirazi'ye.....	19
Dotmam.....	23
Xezal Xezal.....	26
Özgürlüğü tatmak.....	29
Dahak'ın korkusu.....	31
Kine em?	34
Kurdıstane Kurdistan.....	39
De lori,lori.....	45
Ka Kurdistan in ka?	51
Cane,cane.....	56
Şıvan'ı yaratan.....	59
Kültür gerçeği.....	64
Neden kürtçe?	69
Yılmaz Güney ve Kürdistan gerçeği.....	79
Şıvan Perwer kimdir?	87
Şıvan ve müzik dünyası.....	97
olaylı yıllar.....	102
Avrupa'da geçen yıllar.....	108

NECMETTİN BÜYÜKKAYA
1943.....?

"ÖLÜM, ANAN ÖLE..."

Harran toprağı az doğurmuştu böyle bir yiğidi, böyle bir inancı, direneni. O, Kürdistan'ın "MEM"iydi. Ferhadıydı, sevdalıydı... Neco. yaşamını, inancını türküsünü o sevdıyla yoğurmuş o umutla beslemişti. O, 12 eylül sömürgeci-faşist Türk ordusunun filizleri, umutları hançerlediği, kopardığı, asdığı bir ortam da bile meydanı bırakmadı. Kavgasını çoklarımız gibi sürdürdü. Uzlaşmacıların, teslimiyetçilerin, korkakların yolunu, yöntemini seçmedi. O, cebinde İsveç pasaportuyla önce Diyarbakır

zindanlarına düştü: işkence gördü, acı çekti. Ama sır vermedi, küçülmedi sömürgeci cellatlara karşı. Kimliğini, inancını, halkını davasını inkar etmedi. Yiğitce direndi, ölüme meydan okudu, ezraili hiçlemedi. Tükürdü ölümün suratına, utanmazlığına, boyun eğmedi...

Neco, iki gözüm, yüreğim... Sen Harrana sonsuza dek kavuştun. Elbet birgün yol arkadaşların, yavruların dikeceklerdir heykelini Harran Üniversitesinin girişine. Ben buna tüm yüreğimle inanıyorum, tıpkı Harran'ın kini, gazabı, hıncı gibi...

"MİRİN, DİYA TE BİMİRE"

Mahmut Baksi

Çocuklukla gençlik arasındaydım. Gün doğmadan işe gider, gün batarken dönerdik köye. Onca yorucu işe karşın uyuyamazdım geceleri. Tutmazdı uyku. Gizlice yataktan kayar, karşıda dağın eteğinde, koyun yatağında, ateşin başında oturan çobanların yanına giderdim. Onlar da benim gelişimi bekler, koyunlardan sağdıkları süt çaydanlıklarını koymazlardı ateşe. Köpekler benim gelişimi haber verince de, süt konur, yedek keçe açılırdı. Çökerdim açılan yere. Yaz günlerinin o sesiz gecelerinde otururduk ateşin çevresine. Onlar auladır, ben dinlerdim. Bazen kurtlar basardı sürüyü. Köpekler dalar giderlerdi gecenin karanlıklarına, bizlerde peşine.

Mahacıır diye bir çobanımız vardı. Yaman bir çobandı. Koyunların dilini, otların adını tek tek bilirdi. Hangi otun koyuna zararlı, hangi otun faydalı olduğunu onun kadar iyi bilen bir çoban ne duydum, ne de gördüm. Mahacıır kurtsuz gecelerde kavalını dudaklarına götürür gecenin sesizliğine türküler yazardı. Bir alacakoyun vardı, hiç unutmam. Mahacıır çalmaya başlayınca, o koyun da uykusunu yarıda böler, sürüden ayrılır gelirdi yanımıza. İnsan gibi dinlerdi Mahacıır'ı. Mahacıır çalmandan yorulunca da usulca geri döner, girerdi karanlığın içine. Benim uykularım olmazdı geceleri, çobanlar yatamazdı. Ve her gece Mahacıır kaval çalar, gecenin bir

vaktinden sonra da halk hikayelerine gelirdi sıra.

Ben ilk Siyabend ü Xacê'yi Mahacır'ın ağzından dinledim. O yaz gecelerinde, koyun yatağında, ateş başında. Kaç gece sürdü bilmiyorum. Ama bitmesini hiç istemediğim bir öykü olmuştu, anımsadığım kadarıyla.

Aradan yıllar geçti. Uzun yıllar. Yurdumuzdan uzaklardan çok uzaklarda, kardeşim Mahmut Baksi'nin kitabına önsöz yazıyorum. Almanya'da, adı zor söylenen bir maden kentinde. Ve şimdi o alacakoyunda, Siyabend ü Xacê'yi dinlediğim geceler de, Mahacırın bir ayağı dizinin altında, üzgün gözlerle bana bakışı da, arasıra kırçıl sakalını hatırdatması da şu an gözlerimin önünde. Ölünceye kadar o gecelerin vesiyabend ü Xacê'nin aklımdan çıkmayacağına adım gibi inanıyorum. Nereden geliyor bu güç? Bana o geceleri unutturmayan sır ne? Oysa yaşamımdan binlerce gece geldi, geçti. Neden o geceler şu an gibi gözlerimin önünde? Bu soruları kendime çok sordum. Ve sanırım yanıtı da buldum: Bu sır, Siyabend ü Xacê'nin yüce bir öykü, büyük bir destan oluşunda. Ve bir de, evet bir de Mahacır'ın anlatma biçiminde, anlatışında. Destan güzel, anlatıcı usta olduğu için unutamıyorum. Mahacır, büyük bir çoban olduğu kadar da büyük bir anlatıcıydı. Bir destan onun ağzında, onun kavalında daha da büyüyor, daha da yüceliyordu. Bilmem ne oldu Mahacır'a? Ölmediğini biliyorum. Bir bildiğim de çok yaşlanmış olduğudur. O güzel Kürt halk destanlarını hala anlatır mı? Benim ve alacakoyun gibi dinleyicileri var mıdır hala, bilemem onları. Ama büyük Kürt halk destanları var. Ama ne kadar yaşayacaklarını söylemek zor. Çünkü artık çobanlar dağlarda ellerinde kaval yerine transistörle radyolarla dolaşıyorlar. Radyosu olmayan yok. Çoğu köylere televizyon bile girdi. Bütün bunlar halkımızın binlerce yıl emek verip yarattığı destanlarını, türkülerini yok etmek için geldiler. Tek tek masal anlatanlar türkü söyleyenler göçüp gidiyorlar. Kürt halkı her alanda önemli bir dönem yaşamakta. Bütün değerleri yıllardan bu yana yok ediliyor, unutturulmak için her şey

yapılıyor. Yurtseverlerimiz, örgütlerimiz ise hala ben doğru bilirim, ben doğruyu söylerim, sen bînezsın havasında. Oysa halkımızın değerleri yok olup gitmede. Destanlarımız, masallarımız. Hangi örgüt bu konuda ciddi çalışmalar yapıyor? Hangi örgüt sözlü edebiyatımızı arşivliyor? Sanırım hiçbiri. Bu konuda tek tek kişi çabalarının dışında pek ciddi bir çalışma yapan yok. Oysa halkımıza gelecekte güzel günler vad ediyoruz. Diyelim geldi o gün. Peki neyle güzelleştireceğiz? Halkımız için yazılacak güzel romanlar, öyküler, masallar, tiyatrolar, operalar, çok sesli korolar nasıl çıkacak ortaya? Bir ulusal biçimi olmayan yapıta yapıt denir mi? Gelecekte vadettiğimiz güzel günleri et yemekle mi güzelleştireceğiz sadece! Çocuklarımız geçmişin kültürel değerlerini tanımadan, onun tadını almadan yaşamışlar neye yarar. Hele türkülerimiz. Yanarım. Türkülerimiz analık elinde yetime dönmüş. Gelen bir yumruk vuruyor, giden bir tekme. Çekiştiren çekiştirene. Parça parça edilip sömürge pazarlarında satılıyor. Biz de "Aha valla, bu da Kürtçe'den çalınmış," demekten başka ne yapıyoruz? Hem eloğlu çalmıyor ki! Göz göre göre talan ediyor. Etsin diyesim geliyor neredeyse. Ne demişler, malını yemiyenin malını yerler.

Kardeşim Baksi, bu konuda az da olsa yarayı bir yanında görmüş. Türkülerimizin yüceliğini, onun etkisini, halkımızın dilinde nasıl sevda, nasıl kurşun olduğunu görmüş. Sevindirici bir başlangıç. Şivan Perver'in sesinde ve yorumunda türkülerimizin ne yaman bir silah, ne yaman bir sevda oku, ne yaman bir yurt sevgisi olduğunu anlatmaya çalışmış. Konuyu bilimsel bir anlatma biçimi yerine, öyküleştirilmeyi amaçlamış. Güzel de olmuş. Eline sağlık.

Ben ise bu önsözde iki konuyu kısaca deşmeyi düşündüm. Birincisi, sözlü halk edebiyatımızdan bir örnek vermeyi, ikincisi Şivan Perwer'in Ağrı (Ağrı, Ararat) destanını nasıl oluşturduğunu, nelerden yararlanarak yaptığını.

Ünlü Kürt bilgini ve ozanı Ahmedê Xani'nin Memê

Alan halk destanından yararlanarak Mem û Zin'i yazdığı araştırmacılar tarafından idda ediliyor. Doğruluk payı büyüktür. Memê Alan'la Mem û Zin arasında ortak noktalar çoktur. Her iki yapıtta okunduğunda ve karşılaştırıldığında bu yakınlık ayan bayan görülür. Ahmedê Xanê bu büyük yapıtını Memê Alan'a borçludur. Çünkü Memê Alan Kürt halkının binlerce yıllık emeğinin ürünüdür ve yüce değerlere sahip bir aşk destanıdır. Yüzlerce varyantı olduğu söyleniyor. Bence her aşiretin bir Memê Alan'ı vardır. Bütün bunlar bu güne kadar toplanmamıştır ve de büyük bir kayıptır.

Memê Alan hakkındaki araştırma işlerini ne yazık ki hep yabancı araştırmacılar yapmıştır. Bu büyük halk hikayesini halkımızın ağzından dinlemek bu güne kadar bana nasip olmadı. Belki bir gün dinleriz, tabii anlatan kalırsa. Ben bu destanı Roger Lescut'un Yirmi Kürt dengbejinden derlediği yapıtının N. Zaza tarafından yapılmış Türkçe çevrisinde okudum. Başka bir dilden, anlatıcısız, kuru kitap sayfalarında bile destan az erişilir yücelikte. Hele birde aslından dinlenirse! Ben size bu destanın sadece girişinden kısa bir bölüm aktarmayı ve üstüne birkaç söz söylemeyi istiyorum. Destanın girişi söyle:

"Büyük paha biçilmez bir kenttir Mığrıp kenti.

Yedi dağın üstünde,

Üç yüz altmış altı kapının,

Her kapı ki üç yüz altmış il'e ayrılır

Tümü de Eli Beyin, Emer Beyin, Elmaz Beyin'dir,

üç kardeşirler.

At tavlalarının, deve kervanlarının, koyun sürülerinin sahibi.

Altın sandığın kilidi kırkbeş beygir yükü çeker.

Çok değerli hazine ve defineleri vardır.

Çarşı ve pazarları."

Bir kent ve onun sahiplerinin gücü bir kaç satırla bu kadar güzel anlatılabilir ancak. Bu kısa giriş insanı hemen öykünün içine sokuyor. Gözlerinin önünde Mığrıp kenti ve Eli beyin, Emer beyin, Elmaz beyin o koca

varlığı canlanıyor.Bugün,bir çağdaş romana bile başlar-ken,ancak ellinci sayfadan sonra romanın içine girebiliyorsun.Oysa Memê Alan ilk tümceyle seni alıyor içine. Bu anlatış biçimi gelecekte Kürt romanına,öyküsüne temel kaynak olmalıdır.Eğer kaynak o zamana kadar kurutulmazsa.Sadece Memê Alan mı? Binlerce sözlü edebiyat anlatımı.Siya û Bend'ler,Dallal'lar.Yeni bir toplum yapısına geçişte Kürt yazarının,ozanının,kompozitörünün,ressamının tek malzemesi bu yapıtlar olacaktır. Onları yaşatmalı ve gözümüz gibi korumalı ve geliştirmeliyiz.Bu hepimizin görevidir.Elbette başta Kürt örgüt ve partilerininin.

Evet bu yapıtları şimdiden geliştirmeye başlamalıyız.Çeşitlendirmeliyiz.Bu iş ise bestecilerimize,türkü yorumcularımıza, yazarlarımıza ve sinemacılarımıza düşer.Ulusal biçimimizi sanatın her alanında bulmak için tek kaynağımız halkımızdır ve ONUN SANATSAL DEĞERDEKİ HER TÜRLÜ YAPITLARIDIR.Bunları geliştirmek ve çağdaşlaştırmak,evrensel özünü yakalıyarak ulusal bir biçimde sunmak Kürt sanatçılarının temel görevleridir.Bunu yaparken taklitçilikten kaçmak gerekir.Komşu halkların yaptıklarından yararlanmak ilk işinizdir.Ama taklit etmemek kaydıyla.Türkülerimizi bozup Ruhi Su tarzı söylemek bir taklitçiliktir,böyle yapmak bizi halkımızdan uzaklaştırır,küçük burjuva aydın masalarında meze yapar.Ha,birde süslü basında ün yapar,servet yapar.Bunu söylerken Ruhi Su'yu küçümsüyorum sanılmasın.Tersine saygım sonsuzdur.Çünkü,ben de severek dinliyorum.Ama halklarımız da aynı zevkle dinliyorlar mı Ruhi Su'yu? Sanmam.Kanımca türkü,türkü gibi söylenmelidir,opera,opera gibi.Halkımızın binlerce yıl emek vererek yarattığı bir türküyü,bir gecede değiştirmek olmaz.Olmuyor da.Değiştirilmesin demiyorum,ama çok emek verilsin.O türkünün kaynaklarına gidilsin,zamanı,ortaya çıkışı çok iyi kavranılsın,yürekten yaşanılarak yeniden yaratılsın.

Başka ülkelerde bu daha başka yapılıyor.Örneğin,Lenin nişanı alan Azerbeycanlı Bülbül diye biri var.Bülbül

operacı.Ama halk türkülerini en güzel söyleyen bir operacı.Türküyü halkının söylediği gibi söylüyor.Köroğlu operasını,Tosca operasını da bir operacı gibi.Lenin Nişanının verilmeside bu yüzden.Herkes türkü söyler,ama bir türküyü birisi öyle söylerki kimse öyle söyleyemez..Aslolan da budur bence.

Yalnız türkümü? Sanatın her alanı öyle,Roman kendi biçiminde yazılmalı.Başkalarının biçimlerini ve anlatışlarını taklit ederek değil.Bu biçim ise ulusal biçimdir.Halkın anlatış biçimidir.O biçimi geliştirerek anlatmaktır aslolan.Bu biçimin kaynağı sözlü halk masalları,destanları,fıkralarıdır.Kemal Tahir'i,Cengiz Aymatov'u,Gorki'yi taklit etmeye çalışmak insanı ancak bir yere götürür..Taklitçi olmaya.Ama onlardan yararlanır,çok şey öğrenilir.Öğrenilmelidir de.

Gelelim ikinci konuya.Yani bizim Ağır'a..Yani ateş dağına.Ağır'ın üç adı var.Kürtler Ağır diyorlar.Kürtler Ağır'ın eski bir volkan olduğunu biliyorlar.Kürt halkı geçmişinde.Ağır'da çok şey gördü.Ateş gördü doruklarda isyan ateşi diye yanan.Ağır'da acı çekti,sevda çekti.Geyik avladı Ağır'da.Üstüne yüzlerce türkü yaktı.Masallar dizdi.Ağır da çok şey gördü.Sevda gördü,zulüm gördü,kırımlar,acılar gördü.Ağır'la kürt halkı birlikte var oldu,birlikte yaşadı her şeyi.Türk halkı ise Ağır'dan tek şey görmüş.O koca dağ Ağrı olmuş.Başını ağrıtmış.Türk halkının değil de Türk devletin.Türk halkını pek ilgilendirmemiş Ağır.O koca dağa tek bir türkü söylemiş."Ağrı dağından uçtum,çayır çimene düştüm."Hepsi bu kadar.Bir dağa sahip olmak,hele hele Ağır gibi bir dağa sahip olmak öyle bir uyduruk türküyle olmaz.E-mekle olur.Ona türküler yakarak,ona dert yakarak,onu kendine sırdaş ederek olur.O dağda,o zaman senin acılarına ortak olur,sevdalarına sevinir,atar dumanı başından,verir güne göğsünü,gösterir çiçeğini,katar sevdana bin sevda daha.Ya da görür acını,kızır düşmana,çoşar,köpürür,fırtınalar estirir,tipiler kopartır.Hiddete gelir,kükreler aç aslandan beter.Dağ kendini seveni sever.Kürt halkı Ağır'ı sevmiştir,Ağır da Kürt halkını.Ta kıyamete

dek.

Agır dertli,acılı bir dağdır.Ne zulumlar,ne kırımlar,ne ölümler görmüştür.Eteğinde doğan her on çocuktan üçü kendisini görmeden ölür.Yanar Agır yanar acılı gelin analar gibi.Agır'ı sevenlerin çoğu,Agır'a doymadan ölürler!Ölmeyen,öldürülür candarma kurşunuyla.Ya da ordular gönderir zalımlar üstüne.Yakar,yıkar,yok ederler sevenlerini.Agır nice kırımlar gördü,nice acılar.Bunu bir Agır bilir,birde tarih .Bu yüzden halkına benzer Agır. Bir coşar sevda olur,bir bakarsın mavzer ağzında kurşun,bir bakarsın masaldır bulutlar arasında.Baş delmiş, çıkmıştır ak bulutları.Mavi gök yüzünde düşmana inat bir yiğitlikte durur.Sevdalı zamanıdır.Yayla zamanıdır, gene vurulmuştur bir Kürt kızına.Kim bilir ne türküler yakmaktadır yücelerden.Bunu bir Agır bilir,birde Kürt halkı.

Bir bakarsın acıya bürünmüştür,küçülüp ufalmıştır.Koca dağ değilde,oğlu candarma kurşununa gelmiş bir apodur duvar dibine büzülmüş.Ya da bütün olgunluğu üstünde,acıya kulak vermiştir,sessiz,sakin,kin dolu dinlemektedir bir aponun şikayetini.

*"Ey felek,hayın felek,
Niçin bize böyle yaptın.
Evimizi yıktın,
Çoluk çocuğumuzu sahipsiz bıraktın.
Ne yaptın?*

*Ey felek hayinê
Bize niçin bunu yaptın?
Çadırımızı niçin çadırların arasından kaldırdın.
Evimizi yıktın
Çoluk çocuğumuzu kimsesiz bıraktın ortada
Dostları üzdün,düşmanları sevindirdin*

*Felek yeman,hayın yeman,vefasız yeman.
Hey kardeşler!Bakacaksınız.
Agır dağı yine nişanlı ve dumanlı,
ne kadar yüksek,yüce
Kamasını kaldırmış kuşağını sarmış,
Öfkelenmiş,bu yüce dağa sesleniyor:*

Sen söyleyeceksin. Yine kin ve öfkeyle dolmuş,
Ağrı, Ağrı!
Ağrı kan ağlıyor
Ağrı kan ağlıyor
Yeman felek, hayın felek.

Hey kardeşim!
Türk ordusu geldi, Jöntürk zalimleri geldi.

Kent ve köylere girdiler.
Zalimler yukarıdan top ve mitralyözlerle taradılar
Köy ve kentleri yerle bir ettiler.

Hey felek hayın,
Yiğitlerimizi öldürdüler,
Malımızı talan ettiler,
Çocuklarımızı öksüz koydular.
Felek sen ne hayınsın
Hey hayın felek, bu böyle olmaz

Felek hayın ve kötüdür.
Çağrımızı Kürt ellerine götüreceğiz,
Çağrımıza gelsinler diye.
Bu gün dost, düşmanın belli olduğu gündür.
Eylemsiz ve yararsız olunmaz.
Her kim ki şeref ve namus sahibidir,
gelsin çağrımıza.
Her kim ki gayretsiz ve gamsızdır, amaçsızdır ve işe
yaramazdır,
kalsın karısının koynunda.
Felek hayın ve kötüdür.

Umut ve beklentimizi çoluk çocuğumuza bağlaya-
cağız

Belki bazıları görecektir,
Belki bazıları yarını görmeyecek.
Ama umudum odur ki
Yiğit ve aslanlarımız kalkacak
Kahramanlarımız yarın ayaklanacak
Feleği buradan kovacak,
Öcümüzü alacak.

Cesur olun.
Gerek ki Kürt ve Kürdistan'ın davası yerde kalmasın.

Felek yeman, hayinê yeman,
Bêbextê yeman, felekê hayinê."

İşte apo böyle söylemiş. Sırtını vermiş top güllesiyle
yıkılmış bir duvara, yüzünü çevirmiş Ağır'dan yana, yü-

zünde yılların acısı,bin yıllık dert ortağı Ağır'a derdini böyle yaamış.Ağır kan ağlamış,kan akmış gözlerinden,yüreğinden yigitlerin kanı akıp durmuş.Kan,Murat olmuş,kin olmuş.

Apo derdini böyle dökmüş.Peki Şıvan bu sözü saza nasıl dökmüş,görelim bakalım.

Şıvan "Ağır"üzerine uzun bir zaman çalıştı.Ağır'da olup bitenleri,onun geçmişini,acılarını,sevdalarını içinde duya duya bir yılı aşkın bir süre çalıştı "Ağır" üzerine.Dilinden Ağır düşmedi.Ağır gecesi,gündüzü oldu.Ve büyük bir emeğin,çoşkuu bir çalışmanın ürünü olarak kendi ulusal biçiminin en iyi örneklerinden biri olarak çıktı sonunda.Boynuz kulağı geçti yani.Melodi,o çarpıcı,kahredici,iç yakıcı sözlerin gölgesinde kalmadı,onu aştı.Aşındada büyük bir yapıt çıktı ortaya.

Sözleri güzel olan çok türküler vardır.Sözünü çıkardığın an elinde kuru ve gülünç kalan bir melodi görülür.Çünkü,melodi söze sığınmıştır.Boyle müziklere müzik denmez.Müziğin özü melodisidir,söz ise biçimdir.Bir yapıt biçimin gölgesine sığınırrsa,içi boşaltılmış bir karpuzza döner.Oysa aslanan karpuzun içidir.Bizde karpuzun içini insanlar,kabuğunu ise eşşekler yer.

Şıvan,"Ağır" ın bu güçlü ve çarpıcı sözleri karşısında onunla bir zorlu savaşa girdi ve melodi savaşı kazandı.Kutların.Kutların,halkımıza yüce bir yapıt armağan ettiği için.Acaba Şıvan yerinde bir başkası olsaydı,Örneğin bir Ruhi Su,ve-ya Theodorakis olsaydı bu sözleri yine bilirmiydi? Sanmıyorum.

Çünkü ikisininde Ağır isyanını,o halkın bin yıllık acısını,sesini,düşüncesini kavraması olanaksız.Bunlardan da öte,Ağır'ı Şıvan'dan çok yüreklerinde duymaları olanaksız.Boyle bir şey yapmaya kalkmak,bir Alman yazarının Güney Amerika romanı yazmaya kalkması gibi bir şey.Bu iş dışardan olmayacağına göre Şıvan'a çok iş düşüyor.İşi zor Apê Şıvan'ın.Onun sırtına aldığı yükün nice ağır olduğunun bilincinde olduğunu biliyorum.Bir gecede yapılan uydurmalardan kaçacağımı,bel-

li birkesimde ünlenmek yerine,halkının yüreği,acıısı,sev
dası,sesi olacağına inanıyorum.Bu inancında yanılmak
ki bunu olanak dışı görüyorum,bir beni yıkmaz,halkı-
mıza indirilen bir darbe olur.

Baksi kardeşimin kitabına bir önsöz yazmaya çalış-
tım.Bu önsözde öyle pek çoşku,heyecan yok.Biz Me-
mé Alan değilizki ilk tümcede okuyucuyu olayın içine
sokalım.Bir giriş oldu sadece,Mahmut Baksi'nin kitabı-
na bir hoşgeldin oldu.Hoşgeldin "şıvan'ın Sevdası."

Ömer POLAT

22.08.1984/Gelsenkirchen

ŞIVAN'IN SEVDASI

Derler ki bir gülle bahar olmaz.

Bu hep böylemidir acaba?

Hayır...

Bu,ülkeden ülkeye,iklimden iklime,güneşe yıldızlara göre değişir; anlam taşır,gelişir,yeşerir,güçlenir...Gül vardır,Dicle ile akar,sevişir.Gül vardır Fırat olur genişler;sevdası tomurcuklanır dolanan Fırat'ın yüreğinde, bin yılların sevdasında.Gül vardır,Kürt ozanı Şivan Perwer olur; deler,yırtar Harran'ın bağrını.Doğayı kızıla boğar; dağlar bahar kesilir...Gül vardır,Harran'ı gebe yapar,canlandırır,doyurur.Gül vardır Harran'ın bozkırında,sıcağında tek başına yeşerir,filiz filiz olur,boy atar.Harran'ın gülü,renği,kokusu özdür,yerlidir.Ve Harran ezik bağrında bir gül doğurur; onu onur yapar,inanç yapar amaç kesilir.Harran,sanatı; sanatı geliştiren,oya gibi işleyen insanı da yaratır.Tıpkı Şivan Perwer gibi...

Şivan'ın bir yanı Urfa,bir yanı Süphandır.Şivan Memû Zin'dir.Yüreği Kürt ozam,Kürt sevdalısı Ehmedê Xani dir.Gönlü Van gölü,mızrabı bin yıllardır tutuşan Zin'in volkanıdır.O,Botan suyunda parlayan,Herekol dağında salınan,Feqiye Teyran'ın mezarında turuncuya kesilen;türkülerle,şiiirle,tarihle, sanatla gelişendir.O,Mem'in uzandığı,Zin'in kardan gelinliğiyle konduğu,Serhad yay-

lasının kuşudur.O,Süphan'ın yüreğinde Xezal'dır,Xecê'dir,Siyabendê Silividir...

Başka ükeleri, başka halkları pek bilmem ama, çağdaş tarihimizde tek gülle baharı getiren, gönüllerde tomurcuklanan; kine,zülme,sömürüye gül yaprağı yumuşaklığıyla, etkin bir biçimde karşı koyan Şıvan'ı iyi bilirim...

Kürdistan tarihi direnmelerle, yenilgilerle, acılarla doludur. Kürt halkı sevdasını acıya çalarak dimdik ayakta. Kürt anaları Şıvanları doğurdukça, tek gülle koca baharları yaratıkça, doğayı tek gülün yapraklarıyla süsledikçe de ayakta kalacaktır...

Sömürgeciler, Kürdistan'ı tutsak yapanlar, kürt halkını boğmak, ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapmışlar. Dilini, kültürünü, yüreğini, zincirlerle, tanklarla, süngülerle kuşatmışlar. Ama yaptıkları boşunadır. Şıvan'ı olan bir halk kolay kolay ölmez, bitmez, tükenmez... Şıvan, Şıvan'ın erişilmez güçlü sanatı, uslubu, okulu; Dicley'i, Fırat'ı, Ağrı'yı alabildiğine sarmış...

* * *

Bundan beş yıl önce İrani halkların Kavalışıp zalim Dahak'ı, yani eli-kanlı Şah'ı kovduğu, allak bulak ettiği, sürgüne zorladığı bir ortamda dokuz yıllık bir ayrılıktan sonra- ülkeme Kürdistan'a gitmiştim. O sıralar Tahran, Pers İmparatorluğu'nun tarihine, geleneğine, görevine özgün bir yaşamın, bir iç savaşın, bir kavganın ortasında kıvranıp duruyordu. Merkezi otorite, devlet kurumları alabildiğine sarsılmıştı. Tahran böyle tarihsel anların, yaşamların yabancı değildi. İki bin beş yüz yıllık tarihi tün gücüyle, heybetiyle, barbarlığı ve kinle içiçe geçmişti... İrani halklar tarihin karanlık koridorlarından fırlanmış, değerleri, kurumları parçalayan bir devrim ortamında kaynaşıyorlardı. Gücün, yüreğin, kabaran huncın ne demek olduğu, şahlar kenti Tahran'ın yüzüne, gözüne vurula vurula kanıtlanıyordu... Ne temmuz'un yakıcı çöl sıcaklığı, ne de Şah'ın gizli polisi, jandarması, dolarları işe yarıyordu. Karar verilmişti: Dahak gidecekti! Şahlığın yeri-yurdu kökünden kazınacaktı. Ama Şahlık gericiliği ile iliklerine dek tahrip edilen İrani halklar, kendi elleriyle kuracakları özgür ve demokratik bir toplumun kapısında çakılıp kalacaklar ve İran tarihine yepyeni bir sayfa eklenecekti: **AYETULLAHLAR TARİHİ...**

Ama İran tarihi öylesine geniş, öylesine zengin, yeni

olaylara öylesine gebeydiği, daha eklenecek, yazılacak, çizilecek sayfalara epey yer vardı. Yaşamın kendisi, yaşamın gelenekleri, bunu bin yıllardan bu yana belgelemişti. Doğa değişiyordu. Ve doğayla birlikte her şey gelişiyor, ilerliyor, olgunlaşıyordu. Dünün tarihsel gelişimi, bugüne tanıktı. Elbet birgün tarih, İranî halkların isteğine göre biçimlenecekti...

Şahın düşüşü, kaçışı, İran emekçilerinin korkusundan, kansere yakalanıp yataklarda çürümesi, yalnız farslara değil, aynı zamanda yüzyıllardır özgürlükleri için direnen, savaştan, en çetin koşullarda bile yaşamlarını sürdüren ve dağlarıyla bütünleşen kürt halkı için de bir zaferdi. Kürt halkı da tıpkı diğer İranî halklar gibi, tarihine özgü bir duyarlılıkla ayağa kalkmış, kara tarihini yerle bir etmişti. O dönemde Kürdistan'ın kutsal topraklarında artık Şah'ın askeri, jandarması, polisi yoktu. Kürt halkı dağlarını, köylerini, kentlerini temizlemişti onlardan...

İşte böyle bir ortamda geziniyoruz kürt arkadaşlarla Tahran'da. Güçler dengesine göre bölünmüştü koca Tahran. Bir alanda göz göze geliyoruz Firdewsi'yle. Şirazi sarmaş dolaştı kızıl güllerle. Melayé Ciziri'yi soruyor benden Şirazi. Hani şu ünlü Divanını yazarı, yaratıcısı, mimarı Seyda var ya? İşte onu soruyor benden koca Fars Şairi. Çünkü Ciziri bir beytinde şöyle diyordu:

*"Gel leleya mensûrê ji nizamê tu dixwazî
Wer şîrê Mele bin, te bi Şirazî çi hacet..."*

("Eğer şiirin tadına, yapısına varmak istiyorsan, beni oku, Şirazi'ye ne gerek!..")

Lê çi feyde!.. Bugünün koşullarında Şirazi'yi yanıtlamak çok güç benim için. Ciziri'yi düşünürken utanca boğuluyorum birden. İliklerime dek inen bir sancı, bir aşağılama sarıyor benliğimi. Tarihimizde Melaye Ciziri kadar kürt dilini, kürt şiirini ustalıkla işleyen, kürt dilini inanılmaz bir güçle şiire uygulayan hiç bir ozan çık-

madı şimdiye dek. Bundan böyle çıkabilir mi, bilemiyorum... O, yapılmayanı, yapılması olanaksız olanı yapmış... O, kürt dilini, edebiyatını aşık olduğu Botan Miri'nin Selwa adlı kızkardeşinde öylesine işlemiş, öylesine biçimlendirmiş ki, kızın güzelliği bile utanıyor, kızarıyor, küçülüyor Mela'nın dizelerinde... Ama gel gelelim ki koca filozofumuz, şimdi kan kismaktadır mezarında. Heykeli bir yana bırakalım, daha mezarı bile onarılmadı,. Daha Divan'ı bile latin harflerine çevrilmedi. Koca Şirazi'yle çağdaş olan, onunla boy ölçüşen, ona kafa tutan, onu taşıyan bir dev sanatçımızın adına, bir ödül bile koyamadık daha!

Ama Şirazi öyle mi? O, kuşaktan kuşağa, çağdan çağa harıl harıl akan yapıtları, felsefesi ve inancıyla, fars halkının yüreğinde canlılığıyla yaşıyor, yaşamakta... Başu dik bakıyor çocuklarına, torunlarına Şirazi. Oysa biz hala Seyda'mızın yaşam öyküsünü bile derleyemedik. Divanını kaç kişimiz okumuştur, görmüştür acaba? Koca botan Miri'liğini dile getiren, tarihimizi bir oya gibi işleyen, o günkü doğayla bütünleşen Ciziri'nin adını kaçımız duymuş, kaç kişimiz biliyor?

Boynu bükük uzaklaşıyorum Şirazi'den. Firdewsi'yi selamlayıp ayrılıyorz meydandan. Veriyoruz önümüzü Tahran Üniversitesine. Çok geçmeden giriyoruz koca yapıya. Binlerce öğrenci doldurmuştu üniversitenin koridorlarını, bahçesini; harıl harıl çalışıyorlardı. Şah gitmişti ama iktidar henüz biçimlenmemişti. İç savaş alabildiğine yansıyor Tahran'ın tarihsel yüzünde...

Rastgele geziyoruz. Üniversitenin önünde boydan boya kitaplar, gazeteler, afişler, plaklar, kasetler satılıyordu. Tahran kent olalı beri bunca bir özgürlüğü, mutluluğu, onuru yaşamamıştı. Şahların, zalimlerin, Dahakların gözünde yasak sayılan ne varsa, hepsi sergilenmişti açıkta... Ve bu görkemli serginin tam ortasında bir ses yükseliyor. Bu ses, bu haykırış, bu umut Kürt Ozanı Şivan Perwer'di. Şivan tüm yüreğiyle, inancıyla, gücüyle hiç bir yasak dinlemeden, tanımadan, çekip ta buralara dek gelmiş. Şivan'ın buradaki varlığı az

da olsa, Şirazi'ye karşı başımı dikeltti. Çünkü Şivan, kavganın ortasında, içinde; durmadan, dinlenmeden, yorulmadan, sevgili halkı için savaşıyordu...

Dönüp soruyorum arkadaşşıma:

–Şivan burada da mı var?

Arkadaşım biraz alaylı, biraz kızgın yanıtlıyor beni:

–Amma yaptın ha, diyor arkadaşım. Şivan nerede yok ki, burada da olmasın. Bu sese Mahabat'taki tanklar, dağlardaki peşmergeler ve de Kürdistan'ın bağımsızlığı için ölümü gülerek karşılayan çocuk yaştaki gençler tanıktır, vurgundur...

Birgün Tahran'ın Kürdistan garajından kalkan bir otobüsle, Mahabat'a doğru yola çıktık. Otobüs tıklım tıklımdı. Yolcular, renkli, alımlı kürt giysileriyle, İran tarihine adeta meydan okur gibiydiler. Konuşulan tek dil kürtçeydi. Kürt dili şanslı anlarından birini yaşıyordu. Yolcular birbirlerine, Şah üstüne, Ayetullahlar üstüne duydukları fıkraları, anlatıp anlatıp gülüyorlardı. Şöför yolculara durmadan komutalar veriyor, nasıl davranılacağını anlatıyordu. Pazdarlara, yani Humeyni'nin eli-kanlı islam muhafızlarına, silahlar kesinlikle verilmeyecekti. Gerektiğinde yolcular eldeki silahlarla korunacak ve çapulculara karşı konulacaktı. Çünkü siyasal hava çok gergindi. Humeyni, Kürdistan ulusal hareketini kuşkuyla izliyordu. Bu nedenle her an bir çatışmanın çıkması, otobüsün durdurulması olanaktıydı. Ama kürt kalkı artık korkmuyordu. Onbinlerce peşmergesi dağlarda, kentlerde, köylerde, tetikteydi. Pazdarların, Ayetullahların korkulu düşü, azraili olmuşlardı. Ve Humeyni yönetimi bunu bildiği, gördüğü, anladığı için, İran topraklarında gezen, yolculuk yapan kürtlere pek ses çıkarmıyordu. Çünkü İran tarihi, kendisini parçalamış, fokur fokur kaynıyordu. Bu kaynar sular, kanayan bu derin yaralar, en güçlü kişileri, iktidarları, hanedanları bile eritip, yok edecek güçteydi... Şöför, benim Türkiye Kürdistan'ından olduğumu öğ-

renince, dönüp soruyor:

–Bra, diyor, hele aç bakalım çantamı. Sendeki silahları bir görelim...

Şöförün sözleri ürpetiyor beni. Herhalde diyorum, adamcağız beni kaçakçı sanıyor.

–Ne silahı be kardeşim, diyorum şöföre. Bende silah ne arar... Ne varsa sizde var. Bizler, sizin gibi sömürgeci Türk ordusunu alt edemedik ki, silahlarımız olsun...

Şöför yüzüme bakıp gülüyor:

–Sen Türkiye Kürdistan'ından değil misin? diyor.

–Evet, diyorum, oralyım.

–Sende nasıl silahlı olmaz ki?

–Neden olsun?

–Yahu demem o ki, sende doktor Şivan'ın kasetleri yok mu?

Şöförü geç anhyorum ama iyi anlıyorum. Tam o sırada Şivan'ın sesi yükseliyor. Ses, perde perde otobüsün koltuklarına, camlarına çarparak yayılıyor. Demek ki, düşmanlarımızın yüzyıllardır tanklarla, çeliklerle ördüğü duvarlar, setler, kaleler pek işe yaramamış, sesimizi kısamamış, türkülerimizi bölememiş...

Gözlerim, Şivan'ın türküsünde canlanan dotmanlardan birine takılıyor. Sarsılıyorum derinden. Dotmamın kapkara gözlerinde yitip gidiyorum...

DOTMAM

Xeber hate min li ser eşqa dil

Heywax Gul bú evîndara Bûlbûl

Lê dotmam lê dotmama min

Bûlbûl xema qet nakşine ji gul

Lê dotmam lê dotmam em rureşin

Lê dotmam lê dotmam lê dotmamê.

Dotmam dayka me tevKurditan e

Digiri û digiri li bin destan e

Wê çawa bê sebra me Kurdan e.

Lê dotmam

.....

Dotmam tu pîr şîrîni li ba Şivan

Lê niştîman nadîm bi hezar dîlan

ji bo azadi dîl û canê min qurban

Lê dotmam

.....

İran ve Irak Kürtleri, nedense Şivan Perver'e doktor Şivan diyorlar. Onlara göre bir işte uzmanlaşan kişi, o işin doktorudur. Bir bakıma haklıdırlar da. Hele hele Kürt müziği gibi yok olmakla karşı karşıya bulunan, sömürülen bir müzik, elbette Şivan gibi bir ustaya, bir doktora Muahtaçtır.

XEZAL, XEZAL

Otobüs alabildiğine yol alıyor,Kürdistan'ın yüce dağlarına doğru...Dağlar yıldızlara uc vermiş,dinleniyor. Ferhat ile Şirin göz kırşıyorlar birbirlerine,tutuşmuşlar bitmeyen sevdaya.Ne Ferhad'ın gönül matkabı,ne de Şirin'in ateşten gönlü devirebilmiş o koca dağları... Erişilmez bir tarih,bir sanat boy veriyor doruklarda.Sabahın alacası kucaklanmış birbirine yaslanan,nazlanan sıra dağları...

Gün patlamadan Urmiye gölünün kıyısında duruyoruz.Urmiye gölü,sabahın gümüşünde,açmış koca gözlerini,bize bakıyor.Gölün kokusu,renği,ince uzun dalgaları,beni umuda boğuyor.Yolcuların kimi uykuda,kimi göle doğru yol alıyor.Urmiye ile nefes nefeseyim.Yüreğim bir güvercin gibi zorluyor kafesini,uçtu uçacak. Kuşlar erkenci,cıvıl cıvıl...

Sokuyorum ellerimi Urmiye'nin yumuşak,ılık sularına.Gözlerim doluyor sevinçten.Tüm çektiklerimi,sıkıntılarımla atıyorum gölün sularına.Elimi bir türlü çekip alamıyorum; okşuyorum o güzel gözleri.Kim bilir,bu gözler,bu yürek kimleri görmüş,neler yaşamış? Bin yıllardır şiirlere konu olmuş,şarkılarda ağlamış,destanlarda biçimlenmiş...

Rüyadan uyanır gibi arkama dönüyorum.Karşımda,ardını yemyeşil sulara dönmüş,önünü kerbelâya,Kâbe'ye vermiş birkaç kişi gözlerime çarpıyor.Otura-kalka

namaza durmuşlar.Gölün güzelliği,yaşam dolu yüreği yosun kokan kıyıları pek ayartmıyor onları.Kimi Şii meshebine bağlı,Humeynici,kimi Sunni.Urmiyenin sevdasına kış çevirip sığınmışlar Mekke'nin kara taşına, Kerbelâ'nın gazabına,çölüne, yırtıcılığına; bin yıllardır can alan,kan kusturan kızgın kumlarına...

Göle dönüyorum tekrar.Otobüsten bir ses yükseliyor ansızın...Bu ses Şıvan'ın Xezal'ıdır.Bu ses Süphan'ın Xecê'si,Hêlin'idir.Kürt halkı Mekke'yi ve Kerbelâ'yı hepten bırakmış Humeyni'ye.Onlar daha çok sabahın bu güzelliğinde,Urmiye gölünde yüzen,yıkanan,dalga dalga sevişen Xezal'ın peşindeler...

Xezal,Xezal...

Xezal,xezal hayê hayê

Şewitin; kulê dilê min pirr in Xezalê

*Ezê van kul u derdan bibim cem aşiq û cem hozanan
heya cefayê*

*Gelî gundiyan û ciranan ma hune nizanin bi derde min
û Xezalê*

Ma kul û kederên Xezala min bê lome bin,pirr granın

Hunê carê li ruke xezala min binerin ku sor dibin ji

çit u maçên lo lo lo ramusanan

Xezala min xeribe,ketibu malên gundiyan û ciranan,

ji derdê xizaniyê nayê rayê

Xezal xeribe hayê xezal

Begani zor e hayê cefayê

Çavên xizaniyê birjin hayê xezal

Belê merivê xerip li welatê xeribiyê kor e xezal

Disa çiyayê Sıpanê hayê hayê

Disa Sıpan û zozan û xelatê berfê lêkir hayê xezal

*Disa bûlbûlê malik şewiyî di quntara çiyê de helin çê-
kir*

Sala çunê ta van çaxan xezal ya min bû

Lê sala îsal mêre kalî heram rabû lo lo dawê lêkir

Xezala min xeribe,ketibû malên gundiyan û cirana

ji derdê xizaneye rêç lê nabe

Xezal xeribe hayê xezal

Xeribe zahmet e hayê cefa

Çavên xizaniyê birjin hayê xezal

Belê merivê li welatê xeribiyê kor e xezal

Urmiye'nın dili yok ki konuşsun. O sadece güzeli, Xezal'ı yaşamadı. O, tıpkı suyu gibi acıyla tatlıyı, zulümle kavgayı bin yıllardan bu yana bağrında besledi, taşıdı. Koca bir tarih, inanılmaz bir yaşam... Ta Dahaklardan beri kiniyle coşan, kızan, haykıran, kükreyen bir doğa parçası... Zaman zaman Şahlara, Zalimlere yataklık eden, gönül eylendiren bir güzellik... Savunmasız, yoksul, kimsesiz, yüzlerce cariyenin göz yaşlarında kabaran, coşan, dalga dalga olan derya... Öte yandan salt halktan oldukları için, salt el-ele, göz-göze geldikleri için, din adına, mezhep adına azgın dalgalarda boğdurulan; balıklara, yılanlara yem olan sayısız genç kızlar, yaşam dolu yürekler, kınalı gelinler...

Düşüncenin, düşünmenin sınırı yoktur derler...Çok doğru.Çoğu kez kişi dalar derinliklere; uçurumları doluştur. Volkan olur ansızın; tarih kesilir, ateş kusar, duman fışkırtır, gürlür...Bazen balık olur; fır dolanır Urmiye'nin yüreğinde, kendisini arar, geçmişini kurcalar...Bazen de benim gibi yenik düşer, içi burkular, yok olur bir dotmanın doyumsuz gözlerinde.....

ÖZGÜRLÜĞÜ TATMAK

Güneşin doğuşuyla birlikte hareket ediyoruz. Gözlerim peşmergeleri arıyor. Hani şu sömürgeci devletlerin korkulu düşü peşmergeleri... Hani yıllardır, bir dev gibi dağlarına yapışmış ölümü seve seve kucaklayan, yorumlayan, korkuyu paramparça eden şu Kürt yiğitleri. İşte onları arıyor gözlerim. O gerilimle uykuya dahıyorum.

Aradan ne denli zaman geçmiş bilemiyorum. Şoförün dürtmesiyle fırlıyorum. Güneş alabildiğine yükselmiş. Otobüs yeşilimsi bir ovada hızla yol alıyor.

Şoför bana dönüp göz kırıyor.

-Özgür Kürdistan topraklarına hoş geldin kardeş, diyor. Pencereden baksana!..

Yana dönüyorum. Omuzlarında silahlarla gezinen, heybetli peşmergeler çarpıyor gözlerime. Tüm yol kavşakları denetimlerinde. Bize el sallıyorlar. Her şey bana bir düş gibi geliyor. Silkiniyorum. Gerçekle düş iç-içe geçmiş beynimde. Bu nasıl olur? Tüm yaşamımda gerçekle bu denli sarmaş-dolaş olmamıştım.

Mahabat'a bir kaç kilometre kala peşmergeler durduruyor otobüsü. Şoförden bilgi alıyorlar. Şoför onlara gereken bilgiyi aktarıyor. Tahran'dan Kürdistan'a doğru yavaş yavaş askerlerin kaydırıldığını, Humeyni ordusunun genel bir hücum için hazırlıklara başladığını söylü-

yor.Kısaca bilgi alış-verişi aksaksız sürüyor.

Demek ki Kürt halkı artık teke tek değil, toplumsal olarak kavgasını veriyor.Bu gelişim,bu olay bendeki umudu bir kat daha artırıyor...

Ve çok geçmeden Mehabat'a giriyoruz.Tarihsel Mehabat kenti tüm sıcaklığı ile kucaklıyor beni.Yollar,so-kaklar askeri araçlarla dolup taşıyor.Herkes silahlı,herkes direnmeye hazır tetikte bekliyor.Mahabat'ın girişinde çeşitli silahlar serbestçe alınıp satılıyor.Özgürlüğün,özgürce yaşamının sırrı,deneme için patlayan nam-luların kızgın ağzında hemen görülüyor...Kürdistan Meclisi'nin giriş kapısında asılı duran koca bir hoparlör kenti gümbürdete okşuya akşama dek Şıvan'ı çalıyor... Ve Şıvan'ın o sihirli,büyüleyici,iç açıcı sesi,silahların satıldığı koca alanı,şah tarafından 1946'da idam edilen Mahabat Kürt Cumhuriyeti başkanı Özi Mihamed köş-künü ,idam sehalarına çokca tanık olmuş Çayçıra meydanını umuda boğuyor...

DAHAK'IN KORKUSU...

Sonra dağları, tepeleri, ovaları aşarak Irak Kürdistan'ına vardım. Dağ, taş peşmergeydi. Binlerce peşmerge hareket halinde koşuşup duruyordu. Sömürgecilerin çizdiği sınırlar yoktu artık. Peşmerge sınır tanımıyordu. Bu yerlerin, bu toprakların, bu yörenin umuduydular. Yanlız onların sözleri geçiyordu bu dağlarda. Sömürgeci güçler, askerler, jandarmalar korkuyu bir köz gibi içlerinde taşıyarak dağılmışlardı. Onlardan arta kalan eski gözlem yerleri, mevziler, dar geçitler, silahlar, peşmergenin denetimine geçmişti. Kısaca İran ile Irak Kürdistan'ı fiilen birleşmişti. Günde binlerce katır, peşmergeye yemek, giyecek ve malzeme taşıyordu.

Peşmergeler hasret gidereyim diye bana yüce dağın yüreğinde koca bir çadır kurdular. Ben yaşadıkça bu anıyı, bu çadırı unutmayacağım. Saygıyla oturdum çadırın ağzında. Gözlerimle dağları, vadileri, göğü taradım. Alabildiğine geniş bir bölge kurtarılmıştı. Günde yüzlerce genç, yaşlı, kadın, çocuk, peşmerge olmak için, genel kararğaha başvuruordu. Özgürlük ateşi sarmıştı sıra dağları, akarsuları... Disiplin sevda ile yoğrularak, yürürlüğe girmişti.....

Ve bir gece...

Aynı dağları korkusuzca dolandığı, milyonlarca yıldızın oynaştığı, seviştığı, düşmanı kolladığı bir geceyarısı çadırımdan çıktım dışarı. Çocukluğumu, gençlik anıla-

rımı yaşamak,doğamı,sevdiğim dağlarımı,ölesiye sevmek,okşamak için aşağılara doğru kaydım.Sol yanımda tüfeğini dizlerine koymuş,onbeş yaşlarındaki Diler ile gözgöze geldim.Dilerin teybinden bir ses yükseliyordu.Bu türkü,bu ses,bu haykırış Şivan'dı...

-Gecenin bu saatinde,düşmanın her an baskın yapabileceği bu ortamda bu ses tehlikeli değil mi Diler? diye sordum...

Diler başını yıldızlara doğru dikti,kalktı ayağa.

-Tam tersine,dedi Diler.Düşman bu sese ,bu sesin duyulduğu,yükseldiği yere kesinlikle gelmez,gelemez.Bu ses,bu haykırış onların korkulu düşü,yüreklerinde patlayan güldür.Yalnız burada değil; bu ses Kürdistan'ın tüm dağlarında,vadilerinde,yaylalarında yankılanır durur...Bu ses direnmedir,silahdır,inançtır,sevdadır...

Diler haklıydı.Bağdat'ın celladı,kasabı diktatörü Saddam ne demişti: "Bu ses mutlaka yok edilmelidir" diye ferman buyurmamış mıydı?

Cellat Saddam doğayla,tarihle,gerçekle çelişkide.İşi zor,geleceği karanlık...Kişioğlu bir kez doğaya ters düştümü,artık bitiktir.Kürdistan'ın erişilmez dağlarında yankılanan,Harran'ın gönlünde filizlenen,yirmi milyon Kürt halkını sevdasıyla yoğuran,çoşturan,devindiren o sese; Saddamların,Evrenlerin,Humeynilerin,öteki zalimlerin gücü yeter mi?

Irak Kürdistan'ında peşmergelerle geçirdiğim günler haftalar benim için unutulmaz anlardır.Bu istek yıllardan beri içimde büyümüş,yeşermiş,kök salmıştı.İşte şimdi bu kökler kendi toprağında yeşeriyor,boy atıyor,filizleniyordu.Bunu ancak halkından yıllarca kopartılmaya çalışılmış,yüzkarası göçe zorla itilmiş kişiler bilirler...Sömürgeciler benim gibi yüzlerce Kürt yurtseverini daha olgunlaşmadan,kültürünü yeterince tatmadan,gelişmeden koparıp atmışlar sevgili halkından,toprağından,yurdundan...Hasret komuşlar bizi anaya,babaya,kardeşe.Halkın sevgisine,halkın içten gelen temiz duygularına kapkara bir duvar çekmişler.Ama yap-

tıkları boşunaymış.İşte Kürdistan'dayım...İşte halkım-
la gene birlikteyim.Yıllardır alamadığım besini,sevgiyi,
saygıyı doyasıya içiyorum.Hemde özgür,açık,korku-
suz...

Bu dağlar gönül dağlarıdır...

Bu dağlar ser verir,sır vermez.Tıpkı ana gibi üretken,
peşmerge gibi dögüşkendir.Bu yıldızlar,bu gök,akan su-
lar,uçan kuşlar bizimdir.Bu dün de böyleydi; bu günde..
Yarımda böyle olacak!..Tersi hiç olmadı.Tarih tanıktır
buna.Geçici ayrılıklar,zorunlu sürgünler çıkar yol değil.
Biz buralarda doğduk,büyüdük,geliştik.İster bu toprak-
larda olalım,ister sürgünde,hiç kimse içimizdeki duy-
guyu,sevgiyi,tutkuyu,tutup atamaz,koparamaz,yok e-
demez...

KİNE EM?

İran Kürdistanına dönüyorum yeniden. Daha yapılacak çok şey var. Yılların özlemini haftalara, aylara sığdırmak güç. Peşmergeler çevremi sarmış, tetikte. Uçan kuşa, uluyan kurda meydan okurcasına yol alıyoruz. Sınıra yakın bir yerde, atlarımızı peşmergelere verip otobüse atlıyoruz. Arabanın arka camlarından Kürt süvarisi peşmerge Bekir, dört nala bizi yolculuyor. Omuzunda tüfeği, belinde ondörtlüğüyle unutulmaz bir resim oluyor... Batmakta olan güneş, Bekir'in namlusunda alev alev... Bekir bir dağ parçası; erişilemez...

Çok geçmeden Serdeşt kentine giriyoruz. Kent alabildiğine canlı, alabildiğine kalabalık, gerilimli... Binlerce peşmerge doldurmuş yolları, sokakları, köşe başlarını. Yüzlerce askeri taşıt sıra sıra, atışa hazır bekliyor.. Damlarda uçaksavarlar, dağlarda toplar...

Yanımdaki peşmergeye soruyorum:

—Ne var bugün? Neler oluyor burada?

—Humeyni'ye karşı bir gövde gösterisi, diyor peşmerge. Biliyorsun, Ayetullah tehditler savuruyor durunadan. Bizden silahlarımızı teslim etmemizi ve tekrar köle olmamızı istiyor. Yoksa üstümüze asker yollayacakmış. Yollasın, korkumuz yok. Halkı görüyorsun işte...

Evet, kürt halkını görüyordum gerçekten. Yediden yetmişe herkes sarılmıştı silaha. Bir daha bu toprakları,

bu yolları, bu güzelim insanları düşmana çığnetmeme-
ye ant içmişlerdi...

Miting "KİNE EM"le başladı. Şıvan Kürdistan tari-
hini, Cigerxwın'in o ölmez şiriyle haykırıyordu:

"KİMİZ BİZ"

Kurdê kurdistan
'Tev şoreş u volkan
tev dinamêtim
Agir û pêt im
Sor im wek etûn
Agir giha qepsûn
Gava biteqim
Dinya dihejî
Ev pêt û agir
Dijmin dikuji
Kime Ez?
Ezim rojhilat
Tev birç û kelat
Tev bajar u gund
Tev zinar û lat
Ji destê dijmin:
Dijminê xwixwar
Xurt û koledar
Ji rom, ji fireng
Di rojên pîr teng
Bi kuştin û ceng.
Parast, parast
Parast min ev rojhilat
Kime Ez?
Rojhilatê nêzik
Rojhilatê navî
Ev bajar û gund
Ev bej û avî

Ket bin destê min
Pî da ser dijmin
Min bi ceng û şer
Zanîn û hinar
Pişta wî şikand
Serî lê gerand.
Ez bûm padişah
Xurt û serbilind
Ketin destê min ta sînorê Hind
Kime Ez?
Kime ez?
Kurdê serfiraz
Dijminê dijmin
Dostê haştixwaz
Ez xweş mirov im
Ne hirç û hov im
Lê çibkim bê şer
Dijmin naçî der
Bav û kalê min
Dijîn tev serbest
Naxwazim bijîm
Ta ebed bindest
Kime ez?
Divê ez derxîm
Dijminê xwîn xwar
Şahê efyunkeş
Jontirkê dijwar
Serbest bijîm ez

*Wek hevçaxê xwe
 Dilxweş bixum ez
 Rez û baxê xwe
 Çekan hilgirim derkevîm meydan
 Reçek nû çêkim ji boyî insan
 Kîme ez?
 Ezim ê şikand leşkerê Reşur
 Min bi xwîna xwe parastî ev war
 Disînga dijmin ez bûme kelem
 Xwe dan ber siya min Turk û Ecem
 Liser serê min
 Simbil û kulah
 Serê hespe min
 Digirt padişah
 Ezim ew gernas
 Ev Selahadîn
 Bi pîrs ji dijat
 Bi pîrs ji hetin
 Kîme ez?
 Ezim Erdeşir
 Ew Noşîrewan
 Kesrayê mezin
 Bê tac û eywan
 Dostê kevnare
 Ko bûne dijmin
 Ser di tewandin
 Ber agirê min.
 Ezim ew qelaş xurt u pehlewan
 Xeraç min distand ji hind û Yewnan
 Kîme ez?
 Ezim ev gernas ezim ev mêrxas
 Belê ezim Kurd
 Îro ez mame
 Bindest u zingurd
 Ew tac û eywan
 Tev çûn û rizin*

*Dijmin nav û deng
 Tev ji min dizin.
 Xistin laşê min mikrobên teres
 Ta bum perîşan bê nav û nekes
 Kîme ez?
 Ezim ew kurdê ser hişk û hesin
 Îro ji dijmin ji min ditirsîn
 Bîna barudê
 Kete poze min
 Dixwazim havîr
 Biteqim ji bin
 Dîsa wek mêra
 Bikevim çiya
 Naxwazim bimrim
 Dixwazim bigrim
 Kurdistanana xwe
 Axa Midîya
 Kîme ez?
 Kawey hesinker bav û kalê min
 Perçiqand serê Dehake dijmin
 Li gerdana Kurd
 Wi şikand zencir
 Serê me parast
 Ji birrîn û şûr
 Roja hat kuştin xwinmijê dilsoz
 Goya dibejin: -Ew roje Newroz
 Zivistan diçî
 Ew rojên nexweş
 Parêz dibi kurd
 Ji devê zergeş
 Wesan dibejî Zerdeştê rêzan
 Ehreman dişkê Hirmiz tê maydan
 Kîme ez?
 Ezim ê çekir ev cejn û nûroz
 Divê Bitenim
 Wilo nemenim
 Bigrim tol û toz
 Fermandar bim ez*

Li ser Kurdistan

Bo min bimênin

Ev bax û bostan

Ev şax û ev deşt

Rez û şinahî

Bigrim destê xwe

Dilxoş û şahî

Zana û xwenda

Dezgevanên xurt

Vî varî bigrin

Bikin ronahî

Kime ez?

Ezim ev Kardox Xaldewê kevar

Ezim ew Mitan, Nayrî û Sobar

Ezim ew lolo

Kardok û Kurdî

Ezim Mad û Goş

Horî û Gudi

Ezim Kurmanc û Kelhor, Lor û Gor

Ezim, ez Kurd im, li jêr û jor

Çend hezar sal in

Kurdistana min

Parçe parçe ma

Bindestê dijmin

Kime ez?

Îro ji Lor û Kelhor û Kurmanc

Ji dest xwe berdan ew text û ew tac

Bane olperest

Bi tizbî û xîşt

Ta dijmin şikand

Li me ser ûpişt

Me dan bin lingan dewlet û hebûn

Bun dijminê hev perçe perçe bûn

Ta ko Kurdistan

Ta Kurdistan

Jar û perîşan

Kete bin destan

Kime ez?

Ezim ew millet ezim ejderha

Ji xewa dîlî şiyar bum niha

Bixwazim wek mêr

Dixwazim wek şêr

Şerê xwe hildim

Çi ser bilindim

Bi cihan carek

Ez bidim zanîn

Rêçika Markis

Rêçika Lenîn

Kure Guherz û Ferhat û Rustem

Kurê Salar û Şergoh û Deysem

Bejin bilind im

Wek Dew bilind im

Ez dest direjim

Serbest dibejim

Dixwazim bi lez

Gavan bavejim

Kime ez?

Ne xwînxwarim ez haştî xwizim ez

Serdarê meye gernas û nebez

Em şer naxwazin

Divên wekhevî

Em paşve naçin

Dijmin direvi

Ji bo mirovan em tev dost û yar

Bijî Kurdistan bimirî koledar

Kime ez?

Evet, "kimiz biz? "

Bütün halklar gibi kürt halkı da tarihin bir ürünü, bir

mirasçısı. Bin yıllardır vurmuş damgasını bu dağlara, bu yerlere. Büyük usta Cigerxwîn, bu şiiriyle Ortadoğu şiirini aşmış, kürt dilini yoketmek isteyenlere koca bir şamar atmış. Bu şiiri yaratan bir dil, bir kültür, bir halk ne kadar öğünse yeridir. Koca bir Kürdistan tarihi sahneleniyor Cigerxwîn'in dizelerinde. Hem de diyalektik bir yaklaşımla, gerçekçi bir tarih anlayışıyla. Mela'yê Ciziri'den, Ehmedê Xanî'ye dek uzanan bir destan geleğinin mirasçısıdır, Cigerxwîn...

Öte yandan bu güçlü, bu aşılmaz şiir dönüp dolaşp, Şivan gibi bir ozanda biçimleniyor. Cigerxwîn yapmış tabancayı, Şivan patlatıyor... Dayan yüreğın varsa. Et-kili, coşkulu bir silah. Aşılmaz bir dağ. Sömürgecilere sıkılan bir kurşun... Şivan'ın sesinde ve sazında ölüm-süzleşen bir türkü... Ferhad'a can veren harıl harıl bir destan...

"KÜRDİSTANĖ KÜRDİSTAN"...

İki gün sonra Mahabat'a doğru yola çıkıyoruz. Kürt tanklarının çıkardığı sesler bizimle yola koyulmuş geliyor. Gözlerim ansızın koca bir şatoya takılıyor. Cipi durdurup, soruyorum şöföre:

–Eski, tarihi bir yapı olsa gerek, değil mi?

Şöför gülüyor, çekiyor cipi yol kenarına.

– Yok, diyor şöför. Öyle bidiğin kadar eski değil. Yirmi yıllık bir geçmişi var.

– Nasıl olur bu?

–Evet, sadece yirmi yıllık. Gerçi yapılışı eski Pers mimarisine uygundur. Ama bu yapı Şah'ın Kürdistan'daki işgal karakollarından yalnız bir tanesidir.

Yapıya bakıyorsunuz. Yapı değil, koca bir şato. Çeşitli ağır taşlardan yapılmış. Daha çok ortaçağ kalelerini andırıyor. Öyle ya, mademki Şah dikmiş bu karakolu, elbette görünümünde Şah despotizmine uygun olacaktır. Şah olmak, astığı astık, kestiği kestik bir güce, bir yetkiye sahip olmak kolay mı? Hemde yalnız Şah değil Şahlarşahi; Şehinşah!.. Doğal olarak kurulan her karakol, işkence evi, hapisane de Şahlarşahi'nin "iktidarına", "namına" deng düşecektir. Soruyorum yanımdaki peşmergeye:

–Peki, kimler var bu yapıda?

–Kimler olacak, diyor peşmerge. Elbette biz varız.

Yani yapı bizim denetimimizde. İstersen içeriye bir göz atalım.

Sevinçten uçacak gibiyim. Hey gidi günler hey!.. Kim bilir bu yapı, bu karakol kaç kürt yutseverini yutmuş, ezmiş, parçalamış. Şehinşah kaç kez yudumlamış acaba içkisini burada, kürt yurtseverleri işkence görürken?

Bahçeye giriyoruz. Her yer çiçek, her yer yemyeşil. Toplar, ağır silahlar dizi dizi. Damda, bahçede, uzaklarda peşmergeler çarpıyor gözlerime. Ve aniden bir ses yükseliyor koca şatodan:

*Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan, derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan
Kurdistana bilindî
Hemi bajar u gundi
Heçî kesê tebixwazî*

*Divê canê xwe bitedî
Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan
Kurdistana pîrr xwaşî
Xweş Dicle û Nerdoşî
Namus di serê wî nine
E te erzan bifroşî*

*Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan, derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan.
Kurdistana hilmiştî
Ji zêr û gewher miştî
Em li ber der dergevan
Dijmin têde runiştî.*

Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan.
Miştî ji petrol û zêr
Dijmin dixwin xêr û bêr
Runiştî textê Kohreş
Li ser ataca Erdeşêr
Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan
Kurdistan a pîrr zengin
Şax û baxên te rengin
Ne ez tenê, le tev kurd
Ji derdê te Cîgerxwîn
Kurdistanê Kurdistan
Baxçê gulan derdê dilan
Îro maye bin destan
Barê giran li ser milan...

Şehinşahın şatosunun tam orta göbeğindeGülistan'ın sesi alabildiğine yükseliyor. Bu ses, bu türkü, bu umut kendisini şatonun duvarlarına vurarak, Irak Kürdistanı'na doğru yayılıyor. Tarihe bak sen!.. Bundan bir kaç ay öncesine dek bu karakolda, Kürdistan'ın "K" si bile yasaktı. Şimdi Kürdistan tüm gücüyle girmişti bu koca yapıya...

Gülistan'ı düşünüyorum... Hani şu bizim Kürt kızları var ya!.. Ufak-tefek, dimdik. Sağlam yapılı, güleç yüz-lü; güvenilir. Şeytanı alaya alan, acıyı hiçleyen, ölümü gülere karşılayan. İnadla yoğrulmuş hamurları. İnad bile çatlar kızdıklarında. Hani şu durmadan yakınan, sırf kız oldukları için ezilen, dövülen, hiçe sayılan, ama büyüyüp erkek çocuk anası olduklarında aynı geleneği kendi kızlarına uygulayan analarımız var ya... İşte on-

lardan biridir Gülistan. Kürt kızlarının tarihsel kültürüyle, yiğitliği, kararlılığıyla yoğrulmuş o da. Kafesine sığmayan bir kaplan, düşmana saldıran Fırat'ın cini Nemrud'unu mirasçisi...

Kıskanıyorum doğrusu Gülistan'ı. Demek ki bu ses artıksınır tanımıyor. Bu ses koca Avrupa'yı aşmış, kendisini mayınlı, dikenli tarlalara vurmuş, Kürdistan'ın yüce dağlarını devirmiş de buralara dek gelebilmişti. Bu, bir bakıma Gülistan'ın sanat gücünü, inancını, kavgacı kişiliğini gösteriyordu. Artık eski gelenekler, görenekler, düşünceler yerlerini yeniye, güzele, güçlüye bırakıveriyordu. Ulus olarak, halk olarak tümünden atılmışız kurtuluş savaşına.

Gülistan'ın karakoldan yükselen sesi, beni bir an için Irak Kürdistan'ına götürüyor. Orada, genel karargahın bulunduğu yere, her akşam yemekler sofraya konulmadan bu türkü mutlaka çalınıyordu. Bir bakıma ben bu türküyü ramazan ayının topuna benzetiyordum. Önce top patlayacak, sonra yemek yiyilecekti...

Bir ara geçmişe yöneliyorum...Meryemxan'la göz göze geliyorum birden.Çocukluğumun,gençliğimin o unutulmaz,doyulmaz,erişilmez sesi...Benim kuşak Meryemxan'la açtı gözünü.Onun türküleriyle büyüdü; kız sevdi,yuva yaptı.

Evet Meryemxan!Sömürgecilerin korkulu rüyası,görünmeyen,susturulamayan özgürlük kıvılcımı.Açan Newroz.Kürt anasının onuru,dili.

Hani şu:

"Girê sîra bi sîr e

Lé lê lê Meyro

Gîrxopanê bi sîr e

Tolîkuanê Seyro"

diyeni Meryemxan...Düşünün bir kez:"Sir"; yani "sarmısak"!..Ama Meryemxan'ın sarmısak öylesine biçimlendirmişki,sarmısak birden helva,baklava kesiliyor.Inanılmaz bir olay,erişilmez bir sanat gücü.Soğanı,sarmısak bal eylemiş yirmi milyonluk Kürt halkına,sevgili Meryemxan...

Ama gelgörsünki,bunca yaratıcı güce sahip olan,sarmısakın

taneciklerine müziği bir oya gibi işleyen, sarmısağı horlanıktan kurtaran Meryemxan, birtürlü evlenememişti. Çünkü o, şeyhlerin, ağaların gözünde günah işleyen, dini hiçleyen bir şarkıcı, bir türkücü, bir hiçti. "Çingene" yerine konulmuştu Meryemxan... Onların gözünde, çingene de bir "hiç" ti çünkü, aşağılık ti.

Evet sırf sanatçı olduğu için horlanmıştı sevgilimiz, anamız, yarımız. Yüzyıllardan bu yana düşmanlarımız, bizi kültürümüzden, hele hele en güçlü silahımız müzimizden, folklorumuzdan ayırmak, koparmak, yabancılaştırmak için ellerinden geleni yapmışlar.

Müzikle uğraşan, saz çalan, hikaye anlatan küçük görülmüş, aşağılanmış, horlanmıştır. Ama bu çirkin oyun Şıvan'ın, Gülistan'ın sesinde, sanatında tarihe gömülmüştür. Bu silah artık önüne geçilemeyecek denli gelişmiş, dalbudak salmış, ulusal değerini bulmuştur. Dünyanın Meryemxan'a çektirenler, O'nu yıpratana, sevdasını boğanlar, çoktan hiçler ordusuna katılıp gitmişler. Oysa Meryemxan kürt halkının içinde, yüreğinde, türküsünde dipdiri, canlı, ölümsüz şimdi...

Ne yazık ki yıllar yılı bizler kadın gerçeğini iyice kavrayamamışızdır. Bir yandan düşman vurmuş kadınlarımıza, bir yandan bizler. Öte yandan doğa, kötü gelenekler ve din... Oysa bugüne değin kadınlarından soyutlanmış, kadını kavga dışında tutmuş hiç bir halk kurtulamamıştır. Tarih böyle bir haksızlığı, körlüğü bağışlayamaz...

Ama dönem değişiyor. Ulusal değerlerimizle birlikte kadınlarımızda yerini buluyor toplumda. Eğer bugüne değin asimile olmamış, tarih sahnesinden yitip gitmemişsek; bunun nedeni, analarımızın kendi çocuklarına inatla, sevgiyle aşıladığı öz dilimizin varlığı değildir?

Türkünün söylediği gibi, Kürdistan gerçekten güzeldir, yaşanılır bir yerdir. Ama güzel olan her şey gibi yükü ağırdır, sevdası beladır, çiledir. Öyle kolay kolay erişilecek bir sevgili değildir o. O'nun için ölmesini bilmeyenler, bunu göğüsleyemeyenler, bu yola baş koyamayanlar,

bırakın Kürdistan'ı kurmaları,sıradan bir sevgiliye bile kavuşamazlar.Sevdanın kuralı özveridir,ölümdür,hapistir,işkencedir.Yoksa kolay elde edilen şeye sevda denmez.O,olsa olsa geçici,serüven kokan bir sevda olur ki,bizim böylesi sevdalara gereksinmemiz yok...

Irak ve İran Kürdistanından döneli bir yıl olmuştu. Bu dönem içinde oralarda görüp yaşadıklarını yazmaya, İsveç halkının ilgisini Kürdistan sorununa çekmeye uğraşıyordum. Ayrıca dokuz yıllık gurbetin bana yitirdiği, zayıflattığı duygularımı, dilimi, kültürümü güçlendirerek dönmüştüm sevgili yurdumdan. Artık Kürdistan benden uzakta olan bir ülke değildi. Kısa fakat verimli gezim, beni epey rahatlatmıştı. Kendimi güçlü, sağlıklı hissediyordum. İçimde-ki karamsarlık, sıkıntı, yerini iyimserliğe bırakmıştı. Stockholm sokaklarında eskiden eğik olan başım, doğrulmuştu. Çünkü, Ortadoğu tarihinde bir kez daha diriliyor, direniyor, söz sahibi oluyorduk...

Öte yandan Türkiye çalkalanıp duruyordu. Ekonomisi batmış, devlet iflas etmiş, kurumlar çalışamaz duruma gelmişti. Sınıf savaşımı ve ulusal demokratik muhalefet alabildiğine kızışıyordu orada. Kürt halkı büyük bir değişim içinde, yarınlara hazırlanıyordu. Kürt dili, Kürt edebiyatı artık eskisi gibi suskun değildi. Halk, sömürgeci Ankara radyosu yerine, kendi öz ozanlarını dinliyor, ulusal bilince varıyordu. Şıvan Ankara'nın yıllardır uyguladığı asimilasyoncu ve inkarcı müzik politikasını sesinde ve sazında yerle bir etmişti. Kürt yurtseverliği görülmedik, yaşanmadık boyutlara ulaşmış, yasak olan Kürt dili kefeni yırtmıştı. İran'daki siyasal deprem Ağrı dağı-

nı,Karadeniz'i,Ege'yi derinden etkilemişti.Nato şaşkın Batı Avrupa tedirgin,Ankara perişandı.Üstelik Türkiye'nin "güçlü" vurucu dostu Şah gitmiş,İran ordusu parçalanmış,Şah döneminde Türkiye ile yapılan anlaşmalar suya düşmüştü.İrak tüm gücüyle girinişti İran'a.Her iki ülke yıkımı yıllarca onarılamayacak bir savaşta birbirlerinin petrolünü,fabrikalarını,kentlerini acımasız bombalıyordu.Ayrıca hem Irak,hemde İran Kürdistan'ında binlerce peşmerge bu çelişkilerden de yararlanarak savaşıyordu.

Tüm bunlara karşın beklediğim,özlediğim,yıllarca üstünde kafa yordüğüm o gün gelmiyordu.Oysa Türkiye Kürdistan'ından aldığım haberler ,raporlar hiçte kötü sayılmazdı.Hakkari ha düştü ha düşecek deniliyordu.Ağrı'dan Sason'a,oradan Herekol dağlarına dek uzanan bir şeritte peşmergenin boy göstermesi,Ankara sömürgecilerini şaşkına çevirmiş olmalıydı.Elli yıldan bu yana gelişen,oluşan,boyutlanan birikim,patlayarak,Orta-doğunun siyasal haritasını yırtması,Kürt halkının sömürge konumuna son vermesi gerçekleşmeliydi artık...

Ama gelgörki,tarih kişinin düşüncelerine,öznel istemlerine göre biçimlenmiyor,karar vermiyor,değişmiyor... O,kendi kuralına bağlı gelişiyor,hüküm veriyor,yoluna devam ediyor....

Ve etti de...12 eylül ortalığı çabuk silip-süpürdü.Türk ordusu birkaç hafta içinde kendisi için ufukta beliren,yoğunlaşan tehlikeleri dağıttı.Faşist ordu tüm barbarlığı ve vahşetiyle tekrar Kürdistan'a saldırdı.Moğolları,Hitler'i aratmayacak katliamlara girişti.Onbinlerce devrimciyi,Kürt yurtseverini,aydınını,sanatçısını zıندانlara tıktı;işkenceye yatırdı,sakat bıraktı,öldürdü.İrak ve İran'da ki savaş,Türk ordusunun yapısını,konumunu etkilemediği,sarsmadığı gibi üstelik işine yaradı,kendisini toparladı.Ayrıca eli kanlı generaller her iki ülkeye de silah sattı,mal verdi,boşalan devlet kasasını doldurdu.Sınırları sıkıca tuttu,denetim altına aldı ve bizleri peşmergeden,halkımızdan,ortadoğu devrimci hareketinden soyutlamaya çalıştı.

İşte böyle bir ortamda Şivan'la Almanya'da tekrar karşılaştık.Suskunluk ve küskünlük içinde günler devirdik.Olaylar hızla geliyordu.İç kaleler birer birer yıkılıyor,umut,kendisini içerden dışarıya vuruyordu...

Sömürge bir ülkenin,bir halkın sanatçısı,ozanı,yazarı,şairi çilelidir,yaralıdır,öksüzdür.Hele hele bu ülke dört parçaya bölünmüş,değerleri alt-üst edilmiş Kürdistan gibi sömürge bir ülke ise...

Ben ve Şivan bu gerçeği tüm çıplaklığıyla yaşıyorduk.İşin öyle sanıldığı denli kolay olmadığını biliyorduk.Yıllardır müziğimizi dinleyen,türkülerimizi haykıran,yazılanları okuyup direnmeyi öğrenen,şömürgecilerle bu inançla başkaldıran,yiğit kardeşlerimiz,bacılarımız,çocuklarımız,şimdi karanlık zindanlarda can çekiyordu.Ölümlerle burunburunaydılar...Elbette namuslu bir aydının,kişilikli bir yurtseverin görevi o insanların yanında yer almak,onları yalnız bırakmamaktır.Hem kendi halkına,"kalk yürü" diyeceksin,onları bu konuda eğiteceksin,hemde sıkıştığında,onlardan kopup kaçacaksn!..Bu,hoş görülür,bağışlanır bir şey değildi kuşkusuz.Kürt sanatçıları tarihsel görevlerinin bilincinde olmak zorundadır.Biz bu halkla büyüdük,geliştik,toplumdaki yerimizi aldık.Bu halk,hiç bir zaman bizi dışlamadı,itmedi,unutmadı.Öyleyse,kitlenin yanında,içinde saf tutmak,boynumuzun borcudur.Salt sanat yapmakla,kitleyi ayaklandırmakla görevimiz bitmiyor.Sanatımızla yarattığımız birikimin sosyal ve siyasal sonuçlarına katlanmak,uzak durmamak,ondan kaçmamak,çağdaş olmanın,devrimci olmanın da ölçüsüdür bence...

Biz bu gerçeği hiç bir zaman gözardı etmedik.Cunta gelir gelmez yoğun bir çalışmanın içine girdik.Eli kanlı katil paşalara,hapistekilerin,şanlıdığı denli kimsesiz,arkasız olmadıklarını,gücümüz oranında kanıtladık.İlk iş olarak hiç zaman kaybetmeden,önümüzü Strasburg'a,Avrupa Konseyine verdik.Bu kurumlar yıllar yıldır Kürt halkının yüzüne kapatılmış,ses veren önemli merkezlerdi.Artık bu kapıları açmak gerekiyordu.Yanımız-

da epey belge vardı:kanlı fotoğraflar,işkence mektupları,tehditler...Bizler bu belgeleri,oradaki''demokrasi'' hayranı,''demokrasi'' şampiyonu Avrupalı parlamenterlere gösterecektik.

Aylardan Mayıs'tı.Şivan sürüyordu arabayı.Her taraf yeşile kesmişti.Çiçekler,çimenler denizinde yüzüyor-duk sanki.Mayıs,tüm sıcaklığıyla,içtenliğiyle sarmıştı Avrupa'yı.Günde onbinlerce kişi barış için yürüyordu büyük kentlerde.Ama tüm bunlara karşın,Türkiye ve Kürdistan kan ağlıyordu.Paşalar yeşeren fidanları,çiçekleri kökünden koparmak,onları yaşatmamak için Amerika'dan silahlar satın alıyordu.

Kürdistan'da estirilen fırtına bizde sarsıyordu.Avrupa'nın güzel doğası,şasılası zenginliği beni ve Şivan'ı pek ilgilendirmiyor,etkilemiyordu.Dışımız bahar,içimiz kıştı.Hemde fırtınalı,dayanılmaz,çekilmez bir kış...

Bir ara rastgele Şivan'ın kasetlerinden birini koyuyorum teybe.Ve hiç beklemediğim,çoktandır dinlemediğim bir türkü beni daha da acılara boğarak yükseliyor."De lorî,lorî..." İçim yeniden kanyor.Teybin inadı tutmuştu sanki...

DE LORÎ

*De lorî,lorî kurê min lorî
Bavê te kuştin dayik bi gorî
Gernas û mêrxas divê tu negri
Millet ku sax bî nema tu dimri
De lorî...*

*Millet şiyar e gelek gihaye
Tiving bi dest e li ser çiyaye
Şêr û piling in,hawir di bazin
Doze me Kurdan,serbest dixwazin
De lorî...*

*Bi xwin nivîsin li ser zınara
Li vir nemaya cihe neyara
Bî qeşte,djûmîn,qeda me berde
Ev der welate gernase Kurd e
De lorî...*

*Dijmin bi top û firok û leşker
Bumbarduman kir welat ji her der
Hilweşandin tev mizgeft û diwar
Kûr, kûr, di nalin, jar û birîndar
De lorî...*

*Zar û zêçên Kurd, pir tene kuştin
Dexl û rez û pez, tişteke nehiştin
Tezî û birçî, bin banger û berf
Wan naveşêrin, şikeft û berqef
De jorî...*

*Li ser zikên xwe diçin bi mesti
Din dest û hin pê, hin ser şikesti
Di şev reşan de gernas û rêber
Şêrên birîndar, dema diçin ser
De lorî...*

*Dijmin ji tirsan dişkên û dimrin
Derbend û rêçan li ber me digrin
Ji wî distênin derb û berên xwe
Xwedî dikin pê em leşkerê xwe
De lorî...*

*Serdar bilind e rêzan û mêr e
Zêren sere xwe bişênim jêre
Bere tîfroşî, bidî bi şeşar
Derdî pesîra dijmin û neyar
De lorî...*

*Qada me berdî ji bo me yek ser
Aştî dixwazin, me nave ev şer
Em jî wekî we divên serbestî
Ma kî dixwazî, dilî, bindestî?
De lorî...*

Şiir Cigerxwîn'in. Seksen yıllık bir tarihtir Memoste. Canlı, gören, yaşayan, duyan bir kalem, bir beyin... Şıvan., seksen yıllık bir tarihi almış eline, işliyor. Şiirin içeriği Şıvan'ın sesinde, sanatında bir başka anlam, bir başka duygu veriyor bana.

Biliyorum. Şıvan daha çok ağıt yakacak, haykıracak,

yaratacak. Hemde kasetlere, plaklara sığmayacak den-
li... Her olay, her yıkıntı, kendisiyle birlikte sanatı, ede-
biyatı, destanı da yaratır. 12 Eylül'ün Kürdistan'daki
zindanları, engin, çarpıcı Kürt yazınının yaratımlarına
gebedir... Gerçi sömürgeci-faşist askeri diktatörlük çok
şeyi aldı götürdü, yıktı, bastırdı. Ama umudu, direnme-
yi asla! Yetmiş-seksen dönemine, müzik dalında dam-
gasını vuran, ev ev yankılanan, dağ dağ gezinen, Avru-
pa'yı saran Şivan'ın türkülerine, ağıtlarına güçleri yet-
meyecek. O ses artık milyonların sesi, silahı, besinidir.
Çünkü o, yaşlı bir çınar gibi toprağına kök salıp derin-
liklere işlenmiş. Onun bir kökü Kava'da, bir kökü peş-
mergenin inancında, direncinde, namlusundadır...

KA KURDISTAN İM KA?

Gecenin geç saatlerinde çalan telefon zili, beni unutulmaz acılara boğdu. Beynim karıncalandı, kanım dondu. Gözyaşlarım içime aktı, koca bir göl oldu... Sonra bu göl çalkalandı, fırtına oldu, azgın dalgalara dönüştü. Ben oldum olası gece yarısı gelen telefonlardan hep korkarım. Bu korku, sürgünlüğüm bende bıraktığı, yarattığı bir iz olsa gerek. Bir iz ki, silinmez, onarılmaz...

Kara haberin kanadı var derler... Hoş çağımızda kanada da pek gerek kalmadı ya! Kişi kanatsız, kolsuz da istediği yere, istediği anda gidip gelebiliyor artık. Telefon kanatsız bir kuştur bence. Gününüzde hiç bir şey o denli çabuk, o denli hızlı değildir. İşte Diyarbakır'dan, dakikasında Stockholm'a açılan bir telefon, bana kara haberi hiç acımadan vermişti: Kızkardeşim Necla, ondört arkadaşıyla birlikte aralık ayının onikisinde, Türk komandoları tarafından öldürülmüştü. Hem de başka bir ülkede; Suriye sınırında... Bu katliam, faşist, sömürgeci Türk ordusunun Kürt halkına karşı işlediği sayısız kırımın, jenosidin son örneklerinden biriydi...

Bunun üzerine Suriye'ye gittim. Aınacım olayı gün ışığına çıkarmak, sömürgeci-faşist askeri cuntayı teşhir etmekte. O sıralar Suriye kaynıyordu. Binlerce kürt ve türk devrimcisi, kendilerini mayınlı, dikenli, panzerli

sınırlara vurup geri çekiliyorlardı. Cunta hepsini hazırlıksız ve programsız yakalamıştı. Generaller insan avı başlatmıştı. Bir av ki, mevsimsiz, vahşi, acımasız... İnsanlarımız hayvanlar gibi boğazlanıp çukurlara dolduruluyorlardı. Çünkü türk ordusu, kendi halkını, kendi toplumunu ezmenin, sindirmenin, öldürmenin felsefesi üstüne kurulmuş, oturmuştu. Bu görev onun tarihsel mirasında, karanlık geçmişinden kaynaklanıyordu...

İşte böyle bir ortamda Şam'daydım.

Şam benim için bir hayat okulu olmuştu. Yıllardır yabancılaştığım, unuttuğum şeyler birer birer canlanıyordu usumda. Tanıdık yüzler, eskiyi anımsatan konuşmalar beni yörüngeme oturtuyor, olaylara daha gerçekçi bir yaklaşınla bakmamı, irdelememi sağlıyordu,

Ve bir gece, sabaha karşı, konuk olduğum evden çıkıp bir taksiye atladık. Yanımdaki arkadaş biraz arapça biliyordu. O da Türki'ye Kürdistan'ından buraya gelmişti ama kendisi artık Şam'ın yerlisi sayılırdı. Girdiçtikleri iyi bellemiş, yiğit bir gençti. Şam'ın merkezine varmıştık. Birden silah sesleri duyuldu. Şam sabahın karanlığında alev alev... Çok geçmeden helikopterler de karıştı kavgaya. Bir savaş ki, amansız... Sanki İsrail bombalıyordu koca kenti. Mermiler yanımda, üstümüzde, sağımızda parlayıp karanlığı deliyordu. Kurtulmak güç, havaya uçmamız an meselesiydi. Ama şöför oldukça sakin ve rahat, heycansız, etkilenmeden yola devam ediyordu.

—Gene ehvanlar, yani müslüman kardeşler, dedi şöför. Biliyorsunuz, hükümetle başları dertte. Yazık! Çok kan dökülüyor. Kimbilir, gene kaç kişi gitti bu gece, kaç ev yakıldı, yıkıldı! Askeri komandolar bu konuda çok amansız. Çoluk-çocuk demeden, ayırmadan, veriyorlar rastgele koca evleri topun ağzına. Suçlu kim, suçsuz kim? Pek belli değil...

Şöföürün anlatıkları bana yabancı değildi. Ama olayın bu denli ciddi olduğunu, kanlı olduğunu şimdi anlıyordum. Bu bal gibi bir iç savaştı. Hemde dünya kamuoyuna yansımavan, bilinmeyen sessiz, bir içi savaş.

Kaldığımız ev, Şam'ın merkezine uzaktı. Ateş çemberinden çıkmıştık. Silah sesleri sönmeye yüz tutmuştu. Şöför elini teybe götürdü. Çok geçmeden Şivan bizimle takside yerini aldı: "Ka Kurdistan im ka, bax ü bostan im ka? "

Şaşıp kalıyorum. Şöför Kürt mu yoksa? Sormaya fırsat bulamadan şöför bize dönüyor:

–Ben arabım, ama bu sesi çok seviyorum. Kürt olduğunuzu anlayınca, kaseti koydum teybe. Müziğin dili olmaz. Müzik evrenseldir. Nasıl ki güzel bir kızdan köken aranmıyor, nasıl ki bizden olmayan bir güzele aşık olunuyorsa, müzikte öyle... Güzelin yeri yurdu yoktur. Güzeli, güzeldir işte...

Ve Şivan türküsünü sürdürüyordu:

Bax ü bistan im ka

Ax gulistan im ka

Dijmin tev girtin ax

Ax Kurdistan im ka

Em anın cihan we

Em kirin insan we

Le me zu ew berda

Ax Kurdistan im ka!

Geşt ü seyran im çun

Heyran xan im çûn

Çav êm qurbet ma

Ax Kurdistan im ka!

Guh nedim e çu do

Şen diçi zu, te ro

Te ji bir nakim na na

Ax Kurdistan im ka!

Min ceger tev bu xwın

Bê tac ü be Kesra

Bê xwendin ü zanin

Ax Kurdistan im ka!

Türküden sonra şöföre dönüp soruyorum:

–Bu müzik, burada yasak değil mi?

Şöför ortadoğu insanına özgü bir duyarlılıkla beni ya-
nıtlıyor:

—Hiç bir güç, diyor şöför, güzeli yasaklayamaz. Gü-
zellik yalnız yasaları değil, çeliği bile deler geçer...

Açık konuşmak gerekirse, ben Şivan'ın bu denli
güçlü, bu denli yaygın, bu denli sevilen bir kişi olduğun-
u kestirememiştim başlangıçta. Daha doğrusu ilk
gördüğümde bende güçlü bir izlenim bırakmıştı Şivan...

Onunla ilk karşılaşmam 1976'da, Frankfurt'ta olmuş-
tu. O yıl Komela'nın kongresine kendisinde katılmıştı.
TürkiyeKürdistan'ından oraya geleli üç ay olmuştu.
Arkadaşlar bizi tanıştırdılar. Ama ilk bakışta önem-
semedim, savmak istedim başımdan. Avuç kadar bir
delikanlı. Üflesen uçacak sanki. Kapkara bir sakal, bir
karış boy. "Bunun tümü sanat olsa ne yazar?" diye
düşünmüştüm. Elindeki saz kadar bile iri değildi. Açın
sazın kapağını, tıkın kendisini oraya yiter gider. Ama
bir şeyi dikkatimi çekmişti: Kurnaz ve firdolanan göz-
leri... İnsanı alaya alan bakışlar, kısa boylu kişilere
özgü bir canlılık, bir hareketlilik. Yerinde bir dakika
duramayan bir kişi. Sürekli eylem içinde. Yorulmayan,
bitmeyen bir enerji. Aceleci, kuşkulu, taşmaya, coş-
maya hazır bir insan. Yolda yuvarlanıp giden, konuş-
tuğunda acı firen yapan el-kol sallayan, anlatıklarına
dileyciden önce gülümseyen bir tip...

İşte böyle bir izlenim bırakmıştı bende Şivan Perwer,
ilk karşılaşmamızda.

Sonra aynı günün akşamı kongrenin yapıldığı salonda
bir gece düzenlendi. Arkadaşlar Şivan'ı mutlaka dinle-
memi istiyorlardı. Arkadaşları kıramadım. Bugüne değin
istegimin dışında çok kişileri dinlemiş, çok sıkıntı çek-
miş, boğulmuştum. Nasıl olsa alışmıştım artık sıkıntı
çekmeye. Bu gece de çekerim diye iç geçirmiş-
tim.

Ve ansızın Şivan beliriyor sahnede...

Ortalıkta çıt yok, dinleyiciler balık istifi. Şivan başlı-
yor çalmaya. Sazın telleri gümbür gümbür. Alkışlar, na-
ralar, istekler... Şivan büyüyor, büyüyor, koca sahne

dar geliyor kendisine. Elindeki saz, Rüstem'in gürzü, kendisi canlı bir dağ parçası... Gözlerime inanamıyorum. Bir insan nasıl olur da bu denli büyüyebilir. Demin gördüğüm Şıvan'la hiç bir ilgisi yok sahnedekinin. Bazen koca bir kartal oluyor Xezal'da, bazen savaştan bir peşmerge!.. Duyguyla kavga, sevgiyle direnme içiçe, yanyana, sesinde sözünde. Türküleri ilkbaharın iklimi, havası, kokusu gibi değişken... Birirsinde dotmamın gönlünde, yüreğinde, sıcaklığında yitip gidiyorsun, diğerinde elde silah sömürgecilere kurşun sıkıyorsun. Seyircilerinde kısa aralıkla bu denli değişim yaratan bir sanatçıyı ilk kez görüyordum doğrusu...

Bir ara gözüm Şıvan'ın parnaklarına takılıyor. Teller elaman, teller korkudan tiril tiril... Parmak değil koca top mermisi! Vurduğu yeri yakıyor, sarsıyor, duman duman. Sanki o eller sonradan takılmış o gövdeye. Ya da fabrikada yapılmış birer kepeç. Boynundan büyük iki koca el...

Ama banu doğa yaratığına göre, bir bildiği vardır mutlaka. Yoksa durup duruken doğa niye ters iş yap-sın? O sese, o sanata, o ustalığa bu eller gerekli belki de. Beni aşan bir sır, bir olgu, bir gerçek...

CANÊ, CANÊ...

Şam'da beni çok etkileyen, duygulandıran, eski dostların varlığıydı. Kimileri kırılmış, kimilerinde göbek Ağrı dağı... Bitmeyen, tükenmeyen tartışmalar, ideolojik ayrılıklar. Öte yandan alabildiğine gelişen, oluşan Kürt kültürü, kürt dili. Şıvan hemen hemen her evde, her kahvede, her yerde. Otobüslerin arka camlarında Hafız Esad'la boy ölçüşen afişler, fotoğraflar... Sınırsız bir kariyer, inanılmaz bir sevgi. Ünlü ve şanlı, çoğu arap sanatçısının papucunu dama atan bir Kürt ozanı. Halkıyla bütünleşen, onları kavgaya iten bir savaşçı. Heryerde kapış kapış giden kasetler, bantlar...

Bir kürt yurtseveri olarak tüm bunlara sevinmemek elde değil. Bütün zorlamalara, kıyıma, asimilasyona, jenoside rağmen varız işte! Ortadoğunun kültüründe, sanat yaşamında, müziğinde. Hem de olanaksız gibi görünen bir ortamın, bir yaşamın içinde. Gelişen, pekişen, olgunlaşan kültürümüz, kaleleri yıkıp yoluna devam ediyor. Yıllardır sömürgeciler ezemedi, yok edemedi kültürümüzü. Çünkü bu kültür bin yılların birikimi, oluşumudur. Oya gibi işlenmiştir gönüllere, söküp atılması çok zor. Hiç bir güç harıl harıl akan, gürleyen, çağlayan halkın sanatına dokunamaz, onu ortadan kaldıramaz, silemez. Kürt halkı bu zengin kültürü kolay elde etmedi ki, kolay bıraksın, kapı-dışarı etsin...

Birgün şam'dan kalkan bir uçakla Kamışlı'ya gittim. O katliamın işlendiği kente... Nuseybin'le burun buruna bir kürt kenti. Tozu-dumanı bol, koca bir köy. Hergün katliamlara sahne olan kirli bir yer. MİT'in cirit attığı, kovalamaca oynadığı, yeşilliksiz bir doğa parçası...

Halkla çabuk kaynaşıyorum burada. Sanki bütün evler benimmiş gibi bir duygu var içimde. Çal kapıyı, gir içeri... Gerisi ev sahibinin işi. Neyi varsa bölüşür seninle, hiç çekinmeden. Mertlik altın çağını yaşıyor bura insanında... Bir iste iki al.

Sokakta gençler çarpıyor gözlerime. Tişortlarında Şivan'ın koca portleri boy veriyor. Gururla taşıyor bu gençler kendi ozanlarını. Hemde böbürlenerek, fiyakalı; arap geçlerini kiskandırarak. Evlerde genç kızlar, kınalı gelinler, analar, yaşlı nineler durmadan, dinlenmeden işliyorlar Şivan'ın portresini mendillere, örgülere, duvar halılarına. Seviniyorum. Ulusal değerlerimize artık gereken önemi vermeye başlamışız demektir. Güzel bir gelişim, iyi bir duygu, doyulmaz bir sevinç...

Ne yazık ki bizler bu konuda çok duyarsız, vurdum-duymaz kalmışız hep. Ulusal değerlerinize, bu değerleri yaratan, yaşatan, geliştiren, ileriye götüren sanatçılarınıza pek sahip çıkmamışız, desteklememişiz şimdiye dek. Düşünün bir kez: Daha Ehmedê Xani'nin bile yaşamı, sanatı, dünya görüşü kaleme alınmadı. Melayê Cizirî mezarında kanamakta, Feqiyê Teyra küskün, dargın, boynu bükük. Peki biz bu değerleri halka, dünyaya nasıl göstereceğiz? Hani nerede Meryemxan'ın, Kawis Ağa'nın, Hasan Cizrewî'nin portreleri, afişleri, yaşam öyküleri? Yirmi milyonluk bir halk olduğumuzla övünürüz, seviniriz ama hala bir "Edebiyat ödülü" verecek bir kurumumuz, bir örgütümüz bile yok. Neden her yıl Ehmedê Xani adına bir ödül konulmasın? Nerede o partilerimiz, örgütlerimiz, mangalda kül bırakmayan büyüklerimiz?

Ama Kamışlı'da, Suriye Kürdistan'ında gördüklerim,

yaşadıklarım, duyduklarım beni az da olsa rahatlatıyor. Halk kendisine öncülük eden politik güçlerden daha tutarlı, daha duyarlı. Ergeç bu halk herkesi yerli yerine oturtacak, onlara gereken önemi, gereken değeri verecek...

İşte tüm bu karışık düşüncelerle katliamın yapıldığı yöreye gidiyoruz arkadaşlarla. Yanmış,yıkılmış, harabeye dönmüş bir evin önünde duruyoruz. Ev Türk karakoluna çok yakın. Bundan birkaç ay öncesine dek, onlarca can yaşamıştı bu delik-deşik yapıda. Ama bugün yeller esiyordu çöken odalarda. Öldürülenlerin öyküleri şimdiden destanlaşmıştı halkın dilinde...

Evin arka tarafına geçiyorum. Fotoğraflamak istiyorum bu barbarlığı. Komşu evin çocukları kapıda oturmuş müzik dinliyorlar. Sesi alabildiğine açmışlar, sömürgeci türk karakoluna inat. Ve Şıvan bütün yüreğiyle haykırıyordu "Canê, canê"yi...

Evet Canê, canê...

Şimdiden klasikleşen bir destan. Canlar için yakılan bir ağıt. Kişyi yere çakan, durdurarak bir feryat... Şıvan'ın "Canê"siyle büyüyen, yetişen, çelikleşen kürt çocukları oynuyor sokak ortasında. Sömürgeciler daha fazla "Canê"leri öldürmesin diye, yarına inançla, onurla hazırlanıyorlar, Şıvan'ın yenilmez silahında...

Şimdi isterseniz hep beraber, çocuklarla okuyalım Şıvan'ın Canesini...

Cane cane cane

Were maydanê

Dilê min pîr xweş e

Bi vê dilanê

Dilane şoreş e

Herkes pê serxweş e

Erd û ezman şen bûn

Bi vê dilanê

Cane cane...

Keç u jin û pîr tev

Rabun îev dest dan hev

Xort û mer hatin birev

Ji bo dilanê

Canê canê...

Dilan geleh xweş bû

Dilê dostan geş bû

Dilen dijmin reş bû

Bi vê dilanê

Canê cane...

ŞIVAN'I YARATAN

Peki, Kürt müziğinde çığır açan, bir ekole damgasını vurantek sanatçı Şivan Perver midir acaba? Şivan'dan çok daha önce Kürt müziğini en çetin koşullarda geliştiren, kitlelere sevdiren, dilimizi dinamik tutan bir Kawis Axa, Meryemxan, Hasan Cizrewi, Mehmet Arif, Garabetê Xaço, Aram , İsa Berwari ve diğerleri nasıl unutulur, nasıl es geçilir? Şivan'a koca bir miras, koca bir gelenek bırakan bu Kürt Homeros'ları değil midir? Bunlardan yoksun, bunlardan etkilenmeyen bir Şivan, müzik dünyasına bu denli güçlü, bu denli etkileyici açabilir miydi gözlerini? "Şivan'la ilgili yazılanlar, söylenenler geçmişin inkarı, Kürdistan müziğini altın çağa kavuşturanlara saygısızlık değil midir," diye düşünebilirsiniz...

Hiç kuşku yok ki, yukarda adlarını andığım ve anmadığım ozanlarımızın yeri kolay kolay doldurulacak gibi değil. Herbiri bir müzik tanrısı, tanrıçası... Onlar, sözlü Kürt edebiyatının, geleneğinin erişilmez, aşılmaz hocalarıdır. Kitaptan, yazından, okuldan yoksun milyonlarca Kürt halkı, kendi kültür miraslarını, kültür kalıntılarını ancak bu seslerle ayakta tutabilmiş, günümüze dek koruyabilmiştir. Bu gerçeği yok saymak, bunu görmemek, saygı duymamak; diyalektiğin, tarihsel gelişimin inkarıdır. Çünkü geçmişten etkilenerek biçimlenme kaçınılmazdır. Geçmiş olmayan bir halk ge-

lişemez, varlığını koruyamaz; çabuk erir. Oysa bütün parçalanmalara, zorluklara, çağın öldürücü silahlarına karşın Kürt halkı hala canlı, hala dinamik, ayakta...

Ama kanımca Şivan'ı bunlardan ayıran bir özellik, tarihsel bir gerçeklik var: Çoğu ozanımız, dengbejimiz, gümüze değin sürekli eski gelenekleri sürdürögelmiş, çevresini, yöresini pek aşmamıştır. Yazılan destanlar, söylenen türküler, yakılan ağıtlar, çağa ayak uyduramamış, günümüzde yaşanan sosyal ve siyasal gerçekliğin dışında kalmıştır. Türkülerimizin tümü ya kişisel, ya da aşiretler arası çatışmalara, sürtüşmelere, kavgalara göre işlenmiş, kök salıp mayalanmıştır. Çoğu yöreselliği aşmamış, evrenselleşememiştir. Örneğin bir Eysana Eli'de, bir Bavê Fexriya'da olduğu gibi. Burada işlenen konu bireysel aşktır, yakınmadır, özlemdir. Eysan'ın o şaşılması güzelliği, ince beline doladığı kemer , insanı içten vuran diindik göğüsleri, yürürken govende kalkan kalçası, ceylanı bayılta, kıskandıran vurucu bakışları hep ön plana çıkarılmış, gerçekler bu dilberde toplanmıştır. Varsa yoksa bir Eysana Eli vardır, onlar için. Ortadoğu'daki gelişmeler, dünyanın yeniden paylaşımı,uluslaşmanın doğuşu pek ilgilendirmemiştir kendilerini... Böyle gelmiş böyle gider felsefesi alabidiğine güçlü, alabidiğine dörtnaladır, sazlarında, sözlerinde.

Elbette bir halk, güzeline türkü yakacak, onu iç dünyasında yaşatacak, büyütecek, övecek... Sevgisiz, aşksız, duygusuz bir yaşan, bir dünya düşünülemez kuşkusuz. Bu her halkın kültüründe varolan, halkkültürünü ölümsüzleştiren, sanatı yenilmez bir güce dönüştüren etkenlerdir. Öte yandan kaba güce dayalı dünyamızda, yiğitlik, mertlik, kahramanlık, savaş türküleri de kaçınılmaz bir olgu, tarihin yarattığı bir üründür. Tüm bunları küçük görmek, tutup atmak, gerici saymak bir kültür intiharı, kendi öz varlığını inkardır, körlüktür. Bu değerler, kuşaktan kuşağa aktarılmalı, korunmalı, arşivlenmelidir. Dünyada hiçbir dil bunlarsız gelişemez, varlığını koruyamaz...

Ne var ki, bizler Eyşan'ın kara gözlerinde bir başka dünya kurmaya çalışırken, esas sevgiliyi unutmuşuz. Yani Eyşan'ı yaratan, ona biçim veren, onu tanrıça yapan "Ana sevgili"yi hiçlemişiz. Bizi doğuran, büyüten, emziren o "sevgili", yani Kürdistan, düşman tarafından kaçırılmış, ırzına geçilmiş, kirletilmiş... Ozanlarımız farkında olmadan... Onlar hala Edule'nin peşinde koşup durmaktalar.

Ne yazık ki, Şivan'dan öncekiler sürekli böyle şeylerle uğraşmış, kendilerini Eyşan'ın o sihirli bakışlarından çekip koparamamışlardır. Oysa Şivan daha çok "Ana sevgili"ye, yani Kürdistan gerçeğine yönelmiş; türküler, şiirleri hep bu temeyi içermiş; halkın sevgisini bu yola kanalize etmiştir... Yani Şivan, Eyşan için yakılan türküler, övgüleri, heyecanı, Eyşan'la beraber, onunla birlikte Kürdistan sevgisinde simgeleştirmiştir. Artık Eyşan için sıkılan kurşun, vurulan yumruk, duyulan kıskançlık gerçek sahibinde noktalanmış...

Ne diyor Şivan bir türküsünde:

WELAT XWEŞ Û RİNDE

*LAW: Welat çiqas xweş û rinde
Mırov têda serbilinde
Lê me ne rez û ne peze
Cih û warê me qet tune*

*KEÇ: Ez dızanım welat xweşe
Bey welat jıyan nameşe
Ger em welat rizgar bikin
Kes namine bi bexte reşe*

*LAW: Deste min li dawa teye
Xew û xwarin li min tûneye
Destê xwe di destê min ke
Ev doza ya min û te ye*

*KEÇ: Destê mini di destê teda
Te kenge got min guh deda
Gava te got min got fermo
Tev rabin bi riya doza xwe da*

*LAW: Mirim bi guli û gazıncan
Bum Şwanê kul û derdan
Hinek rabûn doz ajo tm
Zû westryan u bi nivi berdan*

*KEÇ: Sonda min bi navê Kurdistan
Ev doza qet nayê berdan
Lew ferbune bî fikre karker
Eme hildin ala Kurdistan*

Kanımca Şivan'ı yaratan, büyüten,sevdiren Şivan'ın bu yönü,bu özelliğidir.Şivan Kürt müziğine bir yenilik bir üslup,bir sunuş biçimi getirmiştir.Kitleler O'nun tür külerinde uyanmağa, gerçeği kavramaya,"Ana Sevgili-yi" Eyşan'la birlikte aramaya çıkmıştır.Çünkü ülkesiz,tutsak bir halkın Eyşan'ı gerçek anlamda güzel olamaz,övünemez.Eyşan'ın ülkesini çalan,kaçıran,yağmalayan güçler,istedikleri an onu da alır götürür ,kirletir ,kişilik-siz yapar.Kişiliksizliğin içinde güzellik aranmaz.Güze-lin mayası,hamuru,değeri özgürlükle yoğrulmuş,kölelik le değil...

Bu savımızın en belirgin örneği Cigerxwin'dir bence. Kuşkusuz Cigerxwin'den önce de Kürt ozanları vardı. Ne ki,bu ozanların çoğu Kürdistan'ı değil,şeyhleri,mol-laları,peygamberi hep öne çıkarmış,onlar için kasideler methiyeler,beyitler döktürmüş; köy köy,bucak bucak dolaşarak bu mistik inançları halka aşılamaşlardır.Öte yandan çoğu ozan da türkülerini,şarkılarını,ağalara,bey lere,paşalara yakmış,onlardan sevgiyle,övgüyle,gururla söz etmiş; kahramanlıklarını,yiğitliklerini dile getirmiş-lerdir.Kısaca bu elit,bu ekol sürekli olarak Kürdistan'ı

arka plana itmiş, onu halkın sevgisinden soyutlamıştır. Kürt halkı, yüz yıllardır bu tür bir sanatın, edebiyatın geleneğinin içinde gelişmiş, oluşmuş, yoğrulmuştur. Kürt halkının varlığı, Kürdistan'ın zengin doğası üzerinde pek durulmamış; üstelik cinler, periler, melekler Kürt halkından daha değerli, daha soylu, daha üstün sayılmıştır, çoğu sanatçılarımızca...

Ama bu geleneksel tutum, bu geleneksel akım, Cigerxwin, İbrahim Ehmed, Osınan Sebrî, Hejar'la son bulmuştur. Bu koca ozanlar, yazdıkları divanlarla bir başka çılgır, bir başka yenilik getirmişler sanat yaşantımıza...

Kuşkusuz Şivan'ıda yaratan bu olgu, bu sezgidir. Yoksa çoklarının öne sürdüğü gibi, şu ve-ya bu örgüt değildir. Sanatçıyı sosyal olaylar, değişmeye başlayan toplum yaratır. Tarihte partilerin doğuşunda bu gerçekte saklıdır. Henüz emekleyen, kitlelere mal olmamış, yeterince toprağında yeşermemiş örgütlerin, Şivan çapında bir sanatçı çıkarması, halka götürmesi olanaksızdır. Çünkü kendileri daha tarih sahnesine çıkmamış ki, başkalarını çıkarabilsinler...

KÜLTÜR GERÇEĞİ

Peki,bu eleştirdiğim,yakındığım sanatçılarımızın,ozanlarımızın,Kürt kültürüne hiç mi katkıları olmamış? Şivan'a ve günümüzdeki diğer ozanlara kimler bıraktı bu zengin ve akıcı Kürt dilini?

Unutmamak gerekir ki,her olumsuzluk,olumlu çekirdekler de taşır bağrında.yaratılan,günümüze dek süregelen şiir,destan,hikaye ve türkülerin içeriğine karşın,bunlar yoluyla Kürt dilinin geliştiği,zenginleştiği,varlığını koruduğu da yadsınamaz.Buyönleriyle bu kişiler,haklı olarak kendilerine Kürt tarihinde önemli bir yer edinmiş ve unutulmaz kişiliklerini ölümsüzleştirmişlerdir...

Öte yandan, klasik Kürt yazınıni, sanatını işlerken, "MEM Û ZİN"nin ünlü yazarı Ehmedê Xani'yi bunlardan ayırmak gerek.Elmedê Xani,yukarıdan beri vurgulamaya çalıştığım,yakındığım sorunları,ta 1600'larda görmüş ve bu konuyu o dönemin felsefesine göre çok canlı ve çarpıcı bir biçimde işlemiştir.Xani'de Kürt yurtseverliği,Kürdistan gerçeği şaşılacak denli güçlüdür Henüz bölge halklarının,müslümanlık,hıristiyanlık kavgalarını sürdürdükleri bir evrede,O,bağımsız bir Kürdistan tezini,özlemine,alabildiğine dile getirmiştir.

Şimdi,bu savımızı kanıtlamak için,1968'de İstanbul'da,M.Emin Bozarslan tarafından kürtçeden türkçeye çevrilen ve sömürgeci türk devletince hemen yasaklanan bu yapıttan aktardığım bazı alıntılara bir göz atalım.

Elmedê Xani bu ölümsüz yapıtında "Derdimiz" başlığı altında şunları yazıyor:

"DERDİMİZ "

Saki! Allah için lütfet
Cem kadehine koy bir yudum şarap
Kadeh şarapla dünyayı göstere
Görünsün dilediğimiz ne varsa.
Aydınlığa kavuşsun önümüzdeki durumlar
Gelecek bizim için başarılı olacak mı, bilelim..
İşte kemale erdi talihsizliğimiz,
Acaba zevale yüz tutumu dersin?
Yoksa hep böyle olduğu yerde mi kalacak,
Son devir gelip çatıncaya dek?
Mümkün mü acep felek çarkından,
Bizim içinde çıksın bir yıldız,
Bize yer olsun bahtımız
Bir defa uykudan uyaniversin,
Bizden de çıksın bir dünya dayanağı
Bulunsun bizim de bir padişahımız.
Kılıcı ortaya koysun gücümüzün,
Bilinsin kadri kalemi mizin,
Derdimiz deva bulsun
İlmimiz revaca girsin
Olsaydı eğer başıyükseğimiz,
İyilik sahibi bir şiir istiyenimiz
Bizim de külçemiz sikkeyle basılır,
Bu denli revaçsız ve şüpheli kalmazdı,
Ne kadar safı ve temiz olsalar da,
Altın ve gümüş sikkeyle değer kazanırlar-
Olsaydı eğer bir padişahımız
Allah ona layik görseydi bir taç
Tayin edilseydi ona bir taht
Açıkça açılırdı bizim de bahtımız

Hasıl olsaydı O'na da bir taç
Elbet olurdu bize de revaç
Biz öksüzlere acır,
Nemertlerin elinden kurtarırdı bizi,
Bize galip gelmezdi bu rumlar
Baykuşların elinden viran olmazdık
Olmazdık mahkum, yoksul, perişan
Yenilmezdik ve boyun eğmezdik Türklere, Taciklere
Fakat ezelden beri Allah böyle yaptı
Bu Rumları ve Acemleri bizlere saldırttı
Onların uyrukluğ u gerç i utanç vericidir
Ama bu utanç ünlü kişileredir
Bu önderler ve beyler için namustur
Ozanların ve yoksulların gücü nedir ki?
Her kim ki himmet elini kılca götürdüyse,
Kendisi için devleti zabtetti erkekçe.
Çünkü dünya bir gelin gibidir,
Keskin kılıcın elindedir onun hükmü de
Fakat başlığı, çeyizleri, düğün hediyeleri;
İyilik, cömertlik, lutuf ve bağıştı r.
Ben hikmetle dünyaya sordum ki:
"Başlığ ın ne senin? " Bana dedi ki: "Himmet"
Kısacası " Dünya kılıçla ve iyilikle
İnsana ram olur, boyun eğer.
Be Allahın hikmetinde şaşa kaldım:
Kürtler dünya devletinde,
Acep ne sebeple kalmışlar boynubükük,
Hepsi birden niç in olmuş mahkum?
Onlar kılıçla şöhret şehrini fethetmişler
Himmet ülkesine boyun eğdirmişler.
Onların her bir beyi Hatem cömertliğinde,
Ve Rüstem cengaverliğindedir her bir erkeğ i.
Bak, Arabistan'dan Gürcistan'a kadar
Kürtlüktür olmuş kaleler gibi.
Bu Rumlarla Acemler onlarla hisar olmuş,
Kürtlerin hepsi dört kenarda yer tutmuş.
Her iki taraf, Kürt kabilelerini,
İmha oklarına hedef yapmışlar.

*Sanki Kürtler sınır başlarında kilitmişler,
Her kabile sağlam bir set gibidir.*

*Bu Rum deryası ile tacik denizi
Ne kadar çıksalar, harekete geçseler,
Kürtler kana bulanırlar,
Onları berzan gibi birbirinden ayırırlar.*

*Cömertlik, himmet, mertlik
Beylik, hamıyyet ve yiğitlik,
Hep Kürt kabileleri için onaylanmışır
Onlar kılıçla ve himmetle ün salmışır.
Cesarettten hamıyyetli oldukları kadar
Minnetten de nefret ederler.*

*Bu hamıyyet ve yüksek himmettir ki,
Engel oldu minnet yükünü yüklemelerine.
Bunun içindir ki hepsi her zaman ittifaksızdır,
Her zaman bir birlerine karşıdır ve parçalanırlar.*

*Olsaydı eğer bir ittifakımız bizim,
Hep birlikte birbirimize ittiat etseydik,
Rumlar, Araplar ve Acemler tamamen,
Hepsi bize uşaklık ederdi.*

*O zaman dini de, devleti de ikmal eder,
İlmi de, hikmeti de elde ederdik.
Sözler o zaman birbirinden ayırdedilirdi,
Gerçek hüner sahipleri çıkardı ortaya.*

Görüldüğü gibi, Ehmede Xani, bundan üçyüz yıl önce kürt yurtseverliğine, Kürdistan gerçeğine parmak basıyor ve Kürt beyleri arasında çıkan, bir türlü dinmeyen çatışmalardan yakınıyor. Hoş şimdi Ehmede Xani dirilse ve günümüz koşullarını incelese, bundan daha değişik bir şey mi yazacaktı sanki? Sanmıyorum. Üstelik, Xani'nin yakındığı, eleştirdiği, çattığı kürt beyleri, kürt mirlikleri, kendi çaplarına göre egemen oldukları bölgeleri sürekli olarak düşmana karşı savunmuş, korumuş, kürt dilini ve kültürünü canlı tutmuşlardır. Yani bu güçler bütün olumsuzluklarına karşın, Kür-

distan'a yabancı kültürleri sokmamış, gelenek, görenek ve dilimizi yaşatmışlardır. Yoksa Ehmedé Xanı bu denli çarpıcı, zengin bir yapıtı verebilir miydi?

Peki günümüz gerçeği nedir acaba? Bırakın bir bölgeyi, evimizi, ailemizi, kendimizi bile egemen ulus kültüründen, geleneklerinden kurtaramamışız. En sağcısından en solcusuna kadar olanlarımız bile çoğu kez kendi dilimizi, kültürümüzü, geçmişimizi hor görüyor, korumuyor, ondan kaçıyoruz...

Kanımca, günümüzde varolan kürt politik örgütleri, bu yapıtı çok dikkatli ve sağlıklı bir biçimde okumak, incelemek, araştırmak zorundadırlar. Xanî'nin felsefesi, dünya görüşü, örgütleri, yakınması bizim için bulunmaz birer değer, birer hazinedir. Söylediklerinden bazı sonuçlar çıkarmak ve bunu gözönüne alarak biçimlenmek, örgütlenmek, düşünmek, her yurtseverin görevidir. Yoksa, "Kürdistan Tarihi bizimle başlıyor," gibi saçma-sapan teorilerden, gevezeliklerden kendimizi arındırmayız. Üstelik böyle tezler (!) yalnız sömürgecilerin ekmeğine yağ sürmekle kalmıyor, aynı zamanda Kürdistan'ın geleceğini de tehlikeye atıyor. Kendi üye ve sempatanlarına, kürt halkının geçmişini, tarihteki yerini ve rolünü belletmeyenlerin bu kavgada yerleri ve sözleri olamaz... Onlar olsa olsa, kendi çıkarları için ortaya çıkmış birer çıban, birer asalak olurlar.

Ama güçleri yetmeyecektir. Çünkü Kürt tarihi öylesine zengin, öylesine soylu ve derindir ki, bu tip kişi, görüş ve örgütleri yok eder, kusar, eritir güçtedir. Tarihimiz, kendi inkarına yönelik, kendi gerçeğine aykırı davranışları hiç bir zaman bağışlamadı, bağışlamaz...

NEDEN KÜRTÇE?

Ehmedê Xanî gene bu yapıtında, neden kürtçe yazmayı yeğlendiğini, kürt dilinin önemini, güzelliğini şu satırlarla dile getiriyor:

*Hanî kemalsizliğin kemale ermesinden dolayı,
Kemal meydanını boş buldu.*

*Yani kabiliyetinden ve ehliyetinden değil,
Sadece hamiyet ve aşiret tutkunluğundan,*

*Kısacası: İnatan ya da çaresizlikten,
Mutat hilaflı olarak bu bit'atı işledi.*

*Duruyu bir yana itip içti tortuyu,
İnci gibi olan Kürt dilini*

*Düzene koydu, intizama getirdi,
Böylece amme için çekti cefa*

Ki el demesin "Kürtler,

*İnsafsız, asılsız ve temelsizdirler. Çeşitli milletler kitap sahibidir,
Sadece Kürtler nasipsizdirler"*

*Hem düşünce adamları demesin ki "Kürtler,
Amaç edinmediler aşkı.*

Hep birlikte ne isterler, ne de istenirler

Hep beraber ne severler, ne de sevilirler.

*Onlar aşkın tadından yana hepten nasipsiz,
Hakiki ve mecazi aşktan da boştur"*

Hayir... Kürtler o kadar kemalsız değil,
Fakat öksüz ve mecalsızdır.

Hep birden bilgisiz ve cahil değil,

Sadece sefil ve sahipsizdir.

Olsaydı bizim bir sahibimiz,

Yüksek himmetli incelikleri bilen bir sahibimiz,

İlim, kalbilyet, kemal iz'an

Şiir, gazel, kitap,divan,

Bu çeşitler onun yanında geçerli,

Bu paralar onun yanında makbul olsaydı;

Ben o zaman manzum sözlerin bayrağını,

Dünya damının üstüne asardım.

Geri getirirdim Cizreli Mela'nın ruhunu,

Ve diriltirdim onunla Harirli Ali'yi.

Feqiyê Teyran'a öyle bir sevinç verirdim ki,

Edebiyete kadar hayran kalırdı.

N'eyleyim ki pazar hayli kasattır

Alicısı yoktur kumaşın.

Özellikle bu çağda şu para kesesi,

Olmuş hepimizin dostu ve sevgilisi.

Yani para ve altın hırsından,

Bunların her biri bize o kadar yar olmuş ki,

İlmin tamamını bir mangura satsan

Felsefeyi bir ayakkabı karşılığında versen,

Kimse o kadehi kendine ışık öncüsü yapmaz,

Kimse düzene girmeye yanaşmaz.

Devrin böyle olduğunu gördüğümüz vakit,

Hep para için savaşıldığını gördüğümüz vakit

Biz de kimyager olmaya heveslendik,

Ve mümkün olmadığını görünce de bunun,

Bir süre insafla hareket ettik,

Sahte olan cevheri temizledik.

Gönlümüz hileye razı gelmedi,

Aracılık etmedi garaz için asla.

Din gitti, altın da geçmedi elimize,

Sonunda çaresizlikten bakırcı olduk.

Çıkardık gizli bakırımızı açığa,

Boş sayfalar, üzerinde dua ettik.

Duamız doğru olarak kabul edildi,
İşimizin görülmesine vasıta oldu.
Bu mangırlar gerçi değersizdir,
Ama sade, temiz ve pahabıçılmezdir.
Hilesiz, hurdasız ve tamamdır,
Ve halkın alış-verişi için elverişlidir.
Halis Kürtçedir, şüphe götürmez
Altın değil ki "Soluk kaldı" desinler
Bizim kırmızı bakırımızdır, aşikar
Gümüş değil ki "Eksik ayarlı" desinler.
Bu paramıza "Değersizdir" deme,
O şahlar öncüsünün sikkesinden yoksundur.
Eğer basılarak nakşedilseydi,
Böyle revaçsız ve karışık kalmazdı.
O, kimsenin adına mensup olmayan bir sevgilidir,
Onun için kabahatli ve muratsızdır.
Biz arkasız insanların sayfaları,
Padişahların sikkesiyle kabul edilmeden,
Birçok bilginler nezdinde çürüktür,
Birçok filozoflarca da makbuldür.
Fakat zamanın hükümdarı, bilgili insan,
Bizi dinlemedi idrak kulağıyla,
Adı Mirza olan Bey,
Ki bakışı sade kimyadır.
Sahte gönlü billura çevirir,
Sahte mangırları da saf altına
Yüz yük kırmızı mangır olsa,
Derhal sarıya çevirir bir bakışla.
En yükseği, kahıryla alçak yapar,
En alçağı da lutfuyla en yüksek.
Paşaları tutuklar esirler gibi,
Sonra azadeder fakirler gibi.
Her gün binlerce yoksul ve çaresizi,
Her an lutfuyla yüzlerce dilenciye,
Zenginleştirir himmetinin eliyle
Bunun için minnet de yapmaz

*Bir kez bize baksaydı eğer o,
Mübarek teveccühünün kisirini çevirseydi bize
Bütün bu mangırlar altına dönerdi
Bütün bu sözler şiir olur,
Fakat bakışı çok umudidir onun,
Bu yüzden, gönülden özel bakış vermedi bize.
O, Amme için özel bir rahmettir,
Sen ona devamlılık ver Allahım!*

Bilmem Xanî'nin yazdıklarına birşey eklemek gerekir mi? Kanımca Xanî çok açık, çok yalın bir anlatımla vurguluyor anadilin önemini, yerini. Oysa o dönemde sanat ve edebiyatta geçerli olan diller farsça ve arapçadır. Ancak bu dillerde yapıt verenler toplumda bir yere yükselebiliyor, yaşamın kaymağını balını yalıyabiliyordu.

Sanki günümüz gerçeği bundan farklı mı? Bugünün Türkiye' sinde, türkçenin dışında bir dille yapıt veren, örneğin kürtçe yazan bir kişinin yaşama şansı, yükselmesi, bir yerlere gelmesi olanaklı mı? Bırakın kürtçe yazmak, kürtçe konuşmak bile ateşten gömlektir, sömürgeci Türkiye'de...

Peki bu böyledir diye, kendi anadilimizden vaz mı geçelim? Bence bu utanç duvarını yıkmamanın, yakmanın yerle bir etmenin koşulu, Ehmede Xanî'nin felsefesinde yatıyor. En az onun kadar yürekli, namuslu, dirençli, savaşkan olmak gerekir. Bir bakıma yurtsever olmanın ölçüsü, anadile kıskançlıkla sarılmak, onu korumak, kollamaktır. Yoksa bizler, darağacına asılan, boğdurulan kürt dilini yok olmaktan kolay kolay kurtaramayız...

Ne yazık ki, çoğu entelektüelimiz, çoğu aydınımız, sinmiş köşesine, olanları olağan karşılıyor artık. Üstelik sözlü kürt edebiyatını, türkçeye çevirip okurlarına türk kültürü diye sunmaktan da yüzleri kızarmıyor... Bunlarda, haya damarları çatlamış, onursuzluk oluk oluk. Bir halkın manevi değerlerini, onurunu pazarlı-

yorlar bunlar. Tüm bir kültürü, geleneği, tarihi hiç çenmeden peşkeş çekiyorlar, kürt halkının celetlarına, para karşılığında. Dilini ve kültürünü çıkar için satanları, bunu sürdürenleri, kendisini inkar edenleri tarih hiç bir dönemde bağışlamadı. Kürt halkı ergeç hesap soracaktır bu dönemlerden. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın .

Örnek mi istiyorsunuz? Alın işte Yaşar Kemal... Bu kişi yıllardır kendi halkının kültürünü hiç acımadan, utanç duymadan, sıkılmadan sömürgecilere peşkeş çekmekte, kendi kimliğini, kişiliğini, anasını inkar etmektedir. Dünyada hiç bir ana, Yaşar Kemal'ın anası kadar üzgün, boynu bükük, pişman değildir... Anasını, halkını yok sayan, ona sahip çıkmayan, desteklemeyen, sömürgecilerle bütünleşen bir yazar, ne denli ünlü olursa olsun-isterse Nobel ödülü bile almış olsun- o kişi tarih önünde bir hiç tir, utançtır, sürüngendir. Tıpkı Yaşar Kemal gibi...

Şimdi çocuklarımız benim haksız ve yersiz suçlamalarda bulunduğum kanısına varacak ve beni suçlayacaksınız. Öyleyse gelin hep beraber, Azra Erhat'ın 1976'da yazdığı "Homeros" adlı yapıta bir göz atalım. Yazar bu kitabında, Yaşar Kemal'le kısa bir söyleşi yapmış. Söyleşinin Kürt sözlü edebiyatına ilişkin bölümünü aşağıya aynen alıyorum:

Azra Erhat. - "Peki nasıl atıştırdın, ne söyledin? Bana öyle yabancı ki anlamıyorum. Nereden öğrendin?"

Yaşar Kemal. - " Bir öğrenme değil, bir gelenek bu. Halk şairlerini görüyordum, dinliyordum. İçimden geldi, ben de katıldım. Ben ilk şiirimi ne zaman uydurdum bilmiyorum. Örneğin köyde değirmen çekerlerdi, değirmen çekerken mani söylerlerdi. İlk onlara benzeterek uydurduğum maniler oldu ve kızlara öğretiyordum, ben yeni öğrendim diye, oysa kendim uyduru-

yordum. " Bizim deli Kemal nereden öğrendi bunları? derlerdi. İşte onun için Homeros'a benim yaşantımdan gitmek çok daha ilginç olur. Ben bu gelenekten geldim, sonra okur yazar oldum. Hikaye, şiir, roman yazmaya başladım ama asıl sözlü gelenek içinde yetiştim.

Başka bir örnek daha vermek istiyorum: Kürtlerde büyük bir epope şairi var, adı Abdal Zeyniki, birinci dünya savaşı yıllarında yaşamış: Büyük efsanedir o Kürtler arasında, bir de dengbejler vardı, destan söyleyicileri, ben dengbejlerle karşılaştım. Kürtlerin bir epopesi var: Memo Alan, hemerik epope gibi bir şey, yalnız bu kürt epopelerinde uyak yoktur, bizim bugünkü serbest şiirimiz gibidir. Dede Korkut da serbest şiirdir bir yerde. Dengbejler Memo Alan'ı okudukları zaman, bu Abdal Zeyniki'nin Memo Alan'ıdır diyorlardı. Demek ki Abdal Zeyniki hem kendi şiir söyleyen, hem eski epopeleri tekrarlayan büyük bir şairdir.

Azra Erhat. - Homeros da olabilir.

Yaşar Kemal. - Memo Alan'ı ben beş yerde duydum, beşinde de Alan'ı dedi. Ama banda alamadım, teypim filan yoktu o zaman. Çukurovada bizim Gıco Ahmet diye destanlar bilen bir şairimiz vardı, sabaha kadar söyler, komşumuz olduğu için ben de çok meraklıyım, sabahlara kadar dinlerim onu. Sonra Abdal Mustafa vardı, ailenin dengbeji, aile para verirdi ona, sonuna kadar. O işte Abdal Zeyniki'nin kendi destanını anlatırdı, " Yer Demir Gök Bakır"da yazdım. Müthiş bir destandır, hayatının hikayesi. Abdal Zeyniki ama imiş, bir gün yolda giderken bir kuş bulmuş, yaralıymuş, yaralı kuşu almış kucağına köye gitmiş, bu ne kuşudur diye sormuş, demişler ki turna kuşudur, ne olmuş, kanadı kırılmış demişler. Abdal Zeyniki müt-hiş acımış kuşa, bir dağa gitmiş, turnayı önüne koymuş, günlerce gecelerce Allaha yalvararak, doğaya yalvararak şu kuşun kanadını eyit benim gözümü sağlar

demiş, birden bir ışık patlamış gözünün önünde ve patlayan ışıkta turnayı görmüş, turnaya elini uzatmış, turna uçmuş gitmiş...

Azra Erhat. - Ne güzel! Abdal Zeyniki'nin gözü açılmış mı?

Yaşar Kemal. - Açılmış tabii. Ve gerçekten de açılmış, altmış yaşında açıldığı söyleniyor ve gören var. Abdal Mustafa'ya sordum, görmüş onu, bizim evimize de gelmiş, Van'daki ailemin evine. Abdal Zeyniki türkü söylemiş söylediği zaman, birinci dünya savaşında.

Azra Erhat. - Hemoros da kördü derler ya. peki Yaşar sen Homeros'u okuduğun zaman aynı duyguları...

Yaşar Kemal. - Memo Alan destanının tarihi bilinmiyor, fakat çok eskilerden geliyor, sonra da bir şey var, bu destanı Abdal Zeyniki'nin söyleyişi başka, bir başka ozanın söyleyişi başka,. Bu Gıco Mehmet dediğim dengbejin var ya, ona sordum, senin okuduğun kimin destanıdır diye. Yazık ki Abdal Zeyniki'den öğrenemedim, o uzaktaydı, başka bir dengbejden öğrendim, dedi. Şimdi Homeros'a gelelim: Homeros da Abdal Zeyniki gibi eski destanları söyleyen büyük bir dengbej, bir söyleyici, bir nakılcı olabilir. Ben öyle sanıyorum ki Abdal Zeyniki de kendinden çok şey katmıştır, Homeros da öyle olabilir, bu bir. İkincisi, Homeros çok eski bir ozan olabilir, ondan sonra bir sürü ozanlar gelmiş ve onun destanına katkılar yapmış olabilirler, yüzyıllar boyunca değişe değişe bugünkü metne varmış olabilir.

Azra Erhat. - Öyle, biliyorsun Homeros bir geleneğin başında değil, sonunda görülür, o bir başlangıç değildir, yetkinleşmiş bir sonuç olsa gerek. (.....)

Yaşar Kemal. - Olabilir, ama biz sağlıklı bir sonuca varmak istiyorsak bilinen edebi geleneklerden, yaşayan epik gelenekten yola çıkmalıyız. Benim gödüğüm kadar Abdal Zeyniki çok büyük bir kişilik, Memo Alan des-

tanına o damgasını vuruyor, ben Abdalı Zeyniki ününde bir kişiye rastlamadım. Bütün epik geleneği o yenden yoğurmuş...

Azra Erhat. - Evet ama sen Kürt destanından söz ediyorsun. Türk epopeleri için aynı şeyi gördün mü, yaşadın mı?

Yaşar Kemal. - Türkçede var, benim çocukluğumda Köroğlu söylenirdi, Gebelili Murtaza'nın Köroğlu'su Küçük Mehmet'in Köroğlu'su vardı, ikisi birbirine hiç benzemedi, aynı bölgede olduğu halde bu iki söyleyici başka varyantlar getirirlerdi. (...)

Azra Erhat. - Ne var ki bu edebiyatı bizim zamanımızda roman türü dile getiriyor. Hiç kuşku yok, roman yirminci yüzyılın epiğidir, epik gelenekten çıkmadır ve bir yerde epik geleneği sürdürür. Ama daralmış bir türdür. Düşünüyorum da, bu daralma, bu yabancılaşma acaba adı ile de ilişkili mi, yani biliyorsun, epik, epope, yunanca "epos" sözcüğünden gelme, epos basbayağı söz demek, roman ise ilk anlamıyla latince olarak yazılmış, latineden türeme "roman" dedikleri dillerle yazılmış eserdir. Yani Epos çok geniş anlamda bir terim, roman ise çok daha dar. Epos bütün bir insanlığa seslenen bir tür, romansa gitgide daralan bir tür.

Yaşar Kemal: - Kürtçe "dengbej" sözcüğü de öyle genel anlamda: deng: ses demek, bej ise söyleyen, dengbej tipik olarak profesyonel söyleyen adam demek. Bir kaç yıl önce Anduk dağına çıkmıştım, orada bir çeşit festival, büyük bir bayram yapıyorlardı, binlerce dizelik destanlar okuyordu doksanlık bir dengbej, elinde değenek vardı..."

İşte "Kürt Sadık"ın oğlu romancı Yaşar Kemal'in söyledikleri, itirafları bunlar... Her şey oldukça açık, net. Yaşar bir türlü Kürdistan'ın dışına çıkamıyor. Çünkü dünyası odur. O tüm besinini, kültürünü, düşüncelerini bu kaynaktan almış. Homeros onun için ya-

bancı, bilinmeyen bir ozandır, pek etkilemiyor kendisini. Ama Abdalı Zeyniki Yaşar'ın kendisi, varlığı, dilidir... O, Kürt destanlarıyla, dengbejleriyle büyüdü, gelişti; Homeros'la geldi...

Kuşkusuz Yaşar Kemal istediği Kürt destanını istediği dilde işleyebilir, ondan yararlanabilir. Bu her yazarın, her sanatçının, her araştırmacının doğal hakkıdır. Ancak kaynak verme koşuluyla. Bu destanların, hikayelerin kimlere ait olduğu, hangi halk tarafından yaratıldığı gerçeği saklanmamalıdır. Yoksa yapılanlar, yazılanlar bir kültür cinayeti olur bence...

Bizim Yaşar Kemal'e kızgınlığımız, kırgınlığımız, eleştirimiz bundan kaynaklanıyor. Yaşar Kemal gibi bir yazar kendi Kürt kültürünün, ana kültürünün ölümüne yönelik baskılara, asimilasyona, yağmaya karşı çıkmak zorundadır. Yoksa yazdıkları, söyledikleri havada kalır, bir anlam taşımaz. Hem Kürt halkının yarattığı, oluşturduğu, geliştirdiği kültür birikimiyle yükselecek, dünya çapında bir üne kavuşacaksınız, hem de o halkı hiçleyecek, görmeyecek davranışlarda bulunacaksınız. Bu nankörlüktür işte. Biz kendisini bağışlasak da tarih bu denli bir haksızlığı, zulmü kesinlikle bağışlamaz. Yaşar Kemal bu gerçeği kavramadığı, anlamadığı sürece alındaki kara lekeyi hiç bir zaman silemeyecek, "Hırsız" bir yazar olarak tarihimize geçecektir.

İşte, 1980 yılında İveç'te Yaşar Kemal'le kapışmamızın nedeni de buydu. Ben kendisini aşağılamaktan kurtarmaya, aklamaya çalıştım, ama o bunu istemedi. Durum böyle olunca da İsveç basınında hırsız olarak ilan edilmekten kurtulamadı. Sonuçta topladı tasını tarasını ve doğruca general babalarına, yani 12 Eylül faşizmine sığındı, gitti...

Bu sorun yalnız yazın dalında değil, bu korkunç ve kürt düşmanı tutum kendisini müzik dalında da gösteri-

yor. Kürt müziği de tıpkı destanları, hikayeleri gibi, kürt kökenli leş kargalarınca sömürülmekte, türkçeleştirilip piyasaya sunulmaktadır. Bu kültür katliamının baş aktörlerinden biri de kuşkusuz, "Şark Bülbülü" Diyarbakırlı Celal Güzelses'tir. Daha sonra bu satlık sesler birbirini izlemiş, günümüzde pavyon şarkıcıları İbrahim Tatlıses, İzzet Altınmeşe gibi dönemlerde en yüksek düzeye çıkmıştır...

Ama müzik dalındaki bu sömürü ve yozlaşma, yetmişli yıllarda Şivan'ın sazında-sözünde büyük bir darbe yemiş, gerilemiştir. Şivan ve kuşağı bu gidişe olan gücüyle karşı koymuş, sömürgecilerin, uşakların yüreğine korku salmıştır. Halk kendisine ihanet edenlerin çirkin yüzünü görmeye başlamıştır artık, Şivan'ın sanatında...

Bir bakıma Şivan da tıpkı Ehmede Xani gibi yol izlemiş ve Kürdistan müzik yaşamında bir çığır açmıştır. O bütün baskılara, idam kararlarına, hapse, zorluklara rağmen kendi dilinde haykırmayı, söylemeyi, kitlelere gitmeyi yeğlemiştir. Yoksa kendisi isteseydi, kölelik zincirine evet deseydi, o da şimdi ihanetçiler çetesine katılmıştı. Hapis, ölüm ve sürgünlük yerine, o bugün Türkiye'nin en önde gelen sesi, sanatçısı ve zenginiydi. Ama Şivan bu denli bir aşağılamayı, alçaklığı yedirememiştir onuruna, kişiliğine. O daha çocuk yaşta yitirdiği sevgili anasının yüzünü kızartmamış, ağartmıştır. Onun mutlu anası, diğer dönemlerin anaları gibi mezarında kan-ter içinde kıvranmıyor...

YILMAZ GÜNEY
VE
KÜRDİSTAN SORUNU

Çelik çemberleri parçalayıp çıkmak kavgası,bin yıllardır halkın çileli sanatçılarının,yazarlarının,ozanlarının bitip tükenmez kavgasıdır...Kitlelerin huncını,öfkelerini...baskıya,zulme ve sömürüye karşı mücadelelerini bir yanı ile besleyip gürbüzleştiren ve onları kuşaktan kuşağa taşıyanlar onlardır.Kimi zaman bu büyük destanların ustaları,milyonları kendi kişiliklerinde sentezleştirerek,büyürler,halklaşırlar.

Yılmaz Güney bunlardan biriydi...Bir kitle adamı...

Yaşamının büyük bir bölümünü,en verimli yapıtlarını vereceği yıllarını sömürgecilerin zindanlarında geçiren Yılmaz GÜNEY,gene zindanda bulunduğu bir dönemde gerçekleştirdiği YOL filmi ile,Cannes Film Festivalinde en iyi film ödülünü aldı.Bu,kuşku yok ki çok önemli bir olaydı...Yalnızca bir sanat olayı değil,aynı zamanda politik bir olaydı.Egemen sınıfın düşünceleriyle oluşturulan çemberleri parçalayıp çıkına anlamında,Kürdistan halkıyla,dünya halklarının kaynaşıp bütünleşmesine katkı anlamında büyük bir olaydı...

Yılmaz Güney ödül aldıktan sonra,kendisini dünyaya bir "kürt rejisörü" olarak tanıtmakla yalnız sömürgecilere değil,aynı zamanda sömürgecilere uşaklık eden kürt kökenli sanatçılara da büyük bir şamar atmıştı...

Kürdistan tarihinde haklı olarak kendisine onurlu bir yer edinen Yılmaz Güney ile,aynı yılın sonbaharında,

İsveç televizyonu adına bir röportaj yapmıştım.Kürdistan sorununu içeren bu konuşmayı,Yaşar Kemal gibilerine bir ders verir umuduyla aşığıya aynen alıyorum:

-Kendinizi kısaca tanıttirmısınız?

-Asıl adım Yılmaz Pütün.46 yaşındayım.Babam Sive-reğin köylerinden bir Zaza.Anam Cibran aşiretinden Muşlu Kürt.Ben,seferberlik sırasında ülkesini terk etmiş bu iki insanın evliliği sonucu Adana'da doğmuşum.

Çocukluk ve gençlik yıllarında evde zazaca ve kürtçe konuşuluyordu. Ama siyasal anlamda, bilimsel anlamda ulusal kimliğimin pek bilincinde değildim. Siyasal bilincim geliştikçe, kendi gerçeğimin farkına vardım. Asimile olmuş bir Kürt olduğumu kavradım. Gittiğim okulda bize Türk olduğumuzu söylüyorlardı. Milli ve resmi ideolojiye göre eğitiliyorduk.

955'te Adana'da liseyi bitirdim. Liseyi bitirdiğim yıllar polis takibi altındaydım.bir hikaveden dolayı komünizm propagandası yaptığım iddia ediliyordu.

1960 yılında hapse düştüm. İki yıl bir aralıktan sonra dışarı çıktım. Bu ara, halkın daha çok kavgalı döğüşlü macera filmi dediği popülist karekterli filmlerde oynadım.

1970 den sonra, yani askerden döndükten sonra, kendimde büyük bir değışiklik yapmayı hissettim. Değışiklik yapmak gereklilikti. Askerliğimin Muş'ta oluşu, Kürt halkı ile yeniden kucaklaşmam, Kürt gerçeğini yakında görmem beni alabildiğine derinden sarstı.

1972'den sonra -bilindiği gibi- hep cezaevinde kaldım.

-Toplam kaç yıl yatınız?

-Toplam 12 yıl yattım.

-Hapisten çıktıktan sonra önemli filmler yaptınız "ARKADAŞ" "ENDİŞE" gibi. Bu dönem hakkında neler söyleyebilirsiniz?

-Selimye'den "af"la çıktım, 1974 Mayısında... Tasarladığım altı hikaye vardı. Biri, esas itibarıyla burjuvazinin hayat koşullarını anlatan ve onun içinde çürüyen

sınıf değiştirmiş bir tipi anlatıyordu, bir aydın tipi.

-Hikayeler size aitti tabii?

-Evet, hepsi benim hikayelerimdi. Endişe'de esas olarak Adana'ya pamuk toplamaya gelen yoksul Kürt köylülerini anlatmak için yola çıktım. Oyuncularım tamamen Kürtlerden oluşuyordu. Fakat daha sonra -bilindiği gibi- bir komployla karşılaştı. Adım, bir hakimın öldürölmesi olayına karıştı. O nedenle 19 yıl ceza verdiler. Üç ay yirmi gün dışarda kalabildim ancak.

-“YOL” nasıl gerçekteşti?

-Senaryosunu cezaevinde yazdım. Yarı açık cezaevinden izinli olarak çıkan mahkumların bir haftalık serüvenlerini konu alıyor senaryo. Ve ben bu bir haftalık gösteri ile Türkiye ve Kürdistan'ın panoramasını çizmek istedim. Filmin gerçekteştirilmesi bugüne kadar yapılanlardan farklı bir yol izledi. Tamamen yaşanmış hikayelerden yola çıktım. Filmi parasal açıdan ben ve İsviçre'deki Kaktüs film şirketi finanse ettik. Filmin çekiminden sonra bütün işlemleri ben yaptım. Elbette bu çalışmalarda birçok zorluklarla karşılaşıldı. Fakat bunlarda hiçbirini yenilmez zorluklar değildi. Bir yığın insan şöyle düşünebilir: Askeri faşist diktatörlük şartlarında böyle bir film nasıl yapılabilirdi? Böyle bir film gerçekteştiğine göre, demek ki Türkiye'de kısmi de olsa bir özgürlük ortamı vardır. Bu konuda kesinlikle şunu söylemek gerekir: Türkiye'de kısmi anlamda da olsa özgürlükten söz etmek mümkün değildir.

-Filmin içeriği?

-YOL, bilindiği gibi yarı açık cezaevinden izine çıkan mahkumları anlatıyor. Bu filmde esas olarak üç Kürt arkadaş, Mehmet Salih, Seyit Ali ve Ömer diye adlandırdığımız arkadaşlar var. Bunlardan Ömer Kürt halkının altında bulunduğu ulusal zölmü sergilemede önemli bir rol oynuyor. Seyit Ali de feodal yapıdaki Kürt köylülerinin, kadınlarının özellikle aile içi ilişkilerini sergilemede çok önemli role sahip. Mehmet Salih'te aşağı yukarı öyle.

Biz YOL filmi ile, Türkiye ve Kürdistan'dan insan

manzaraları, toplumsal manzaraları çizdik. Bir gerçeği belirttik. Ki, buna birçok insan tepki duyuyor. Örneğin, YOL filminde Kürdistan'ın belirtilmesi, özellikle şöven yapılı birçok insanı küplere bindirdi. Ve bana hain damgasını da vurdular. Ben burjuva tarafından her zaman "hain" ilan edildim. Bundan hiç kırıklık ve üzüntü duymuyorum. Bana eğer halkın hain deseydi, ona üzülürdüm. Oysa bugün halkım beni kucaklamış ve bana sahip çıkıyor. Tabii bunun doğal sonucu olarak, burjuvazi bana saldıracak. Bundan daha doğal bir şey olamaz.

-Filmin Kürt halkı için söyledikleri ve gösterdiği nedir?

-Bu filmle özellikle çok uzun tarihi geçmişi olan Kürt halkının mücadelesi hakkında yasaklamalar, kısmi de olsa belgelendi. Çünkü Kürt halkının gerek varlığı ve gerekse onun yaşadığı ülkenin sömürge karakteri gözardı edilmiştir. YOL'da en belirgin bir biçimde biz, Türkiye'de sömürge Kürdistan'ın varlığına parmak bastık. Ve o'nu bütün dünya kamuoyuna sergiledik. İkincisi, biz Kürt halkına değil, Kürt halkını tanımayanlara, Kürt halkının altında bulunduğu baskıları bilmiyenlere, onun altında bulunduğu baskıları gösterdik. Yoksa, bizim Kürt halkına, "Bak sen baskı altında bulunuyorsun", gibi bir sorunumuz yok. O zaten baskı altındadır. Bunları hergün yaşıyor.

-Sürgünde yaşayan bir Kürt sanatçısı olarak Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesine ne gibi katkılarda bulunabilirsiniz?

-Esas olarak sanatsal açıdan, gerekse siyasal açıdan sergileme görevi yapılabilir. Kürt halkının içinde bulunduğu gerçekler sergilenebilir. Kürt halkının mücadelesini diğer halklara bağlantısı temelinde örgütlenme, eğitim ve mücadelenin derinleştirilmesi görevi yapılabilir. Ancak açıktır ki bu bir süreç meselesidir. Geleceğe inanıyorum.

-Kürtçe film yapmayı düşünüyor musunuz?

-Kürt halkının mücadele tarihini içeren ve bunu anla-

tabilir nitelikte bir film düşünüyorum. Ne var ki, gerek bunun hazırlıkları ve gerekse ön çalışmaları uzun bir zaman kapsayacaktır. Fakat başaracağıma inanıyorum. Bir alışkanlığım var: Bir şey yapmadan önce onun üzerinde pek konuşmam.

-Filmden söz açmışken , özellikle dikkatı çeken bir yönteminize, kadınların durumuna işaret etmek istiyorum. Söz gelimi, bir kadın oyuncu hemen hemen hiç konuşmadan, filmi götürüyor. Bu konuda bir şeyler söylemişsiniz?

-Sinama esas olarak harekettir. Tiyatroda diyalog ile sorunu anlatabilirsiniz, ama sinamada daha çok hareket, bakış resim önemli. Bu da sinama tekniğinin getirdiği bir özellik. Sinamada yüzü iyi kullanabilirseniz, bir sayfalık diyalogu bir resim ile vermeniz mümkün.

-Ya ezilmiş kadın tipleri?

-Bu da gayet doğal. Çünkü, Kürdistan'da özellikle kadının konumu çok açıktır. Kürdistan'da kadın ikili baskı altındadır. Bu baskı hem feodaldır, hem de ekonomik özgürlüğü kazanmamakla ilgilidir. Onun kurtuluşu, ulusunun ve esas itibarıyla sınıfının kurtuluşuna bağlıdır.

-"YOL" filmi ile Cannes birincilik ödülünü alınca, dünya basınına "Bir Kürt rejisörü ve sanatçısıyım" dediniz. Sizi buna iten nedenleri anlatırmısınız?

-Onu şöyle belirtmek gerekir: Bir insan ulusal kökenini inkar etmemeli, ulusal kökenine sahip çıkmalıdır. Kaldı ki, ben Kürt kökenli olmasaydım dahi, bir demokrat olarak, ulusal zulme karşı mücadele etmeyi bir görev sayardım. Yanlızca bu açıdan dahi bakılsa, görücektir ki, Kürt ulusu bugün gerçekten ağır bir ulusal baskı altındadır. Düşünün ki, bir ulus kendi dilini konuşmıyor, türküsünü söyleyemiyor... Siyasi gerçeği ile ilgili en ufak kıpırtısı bile çok ağır cezalarla bastırılıyor... Örneğin, bugün Türkiye'de yaklaşık yirmibinin üzerinde Kürt militan, Kürt devrimci-demokrat cezaevlerindedir. Fakat Türkiye'de söz edilirken bu sorun (Kürt sorunu) yuvarlak geçiliyor. Oysa bu meseleyi en

açık biçimi ile koymak gerekli. Çünkü, 12 Elül 1980 olayı, sadece Türkiye'deki Türk demokratlarının, Türk emekçilerinin verdiği mücadeleyi durdurmak amacıyla gelmemiştir, aynı zamanda Kürt ulusunu bir kat daha baskı altına almak için gelmiştir.

-Çoğu Kürt kökenli sanatçı -özellikle uluslararası alanda tanınmış Kürt kökenli sanatçı- kariyer ve çıkar uğruna ulusal kökenlerini inkar ediyorlar. Siz bu yolu seçmediniz. Neden?

-Ben bundan olağanüstü bir şey görmüyorum. Kürt kökenliyim ve Kürt kökenli olduğumu söylüyorum. Ayrıca, Kürt halkının altında bulunduğu baskıları anlamak için kahin olmaya, falcı olmaya da gerek yok. Bu çok açık bir gerçek. Bütün halklar gibi, Kürt halkının da kurtuluş mücadelesi vereceği açıktır ve ulusal kurtuluş O'nun hakkıdır. Yani her halk kendi kaderini kendi gücüyle tayin edecektir. Asıl inandığım halkımızın kendisidir.

-Kürdistan'da sessiz bir uyanış, dinmeyen bir direniş ateşi var. Bu uyanış ve direniş ateşinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

-Ben, Kürdistan meselesini ele alınca, sadece Türkiye kesimindeki sömürge Kürdistan'ı olarak almıyorum. İran, Irak, Suriye ve Türkiye'deki sömürgeleri bir bütün olarak alıyorum. Benim kişisel görüşüm o ki, Kürdistan, Orta-Doğu devrimi için bir kilit noktasında ve kilit görevi olacak bir potansiyele sahip. Gerek altında yaşadığı ulusal baskılar, gerekse sınıfsal baskılar, ulusal ve sınıfsal baskının bileşimi, onu yakın bir gelecekte Orta-Doğu'da devrim ateşinin en hızlı yandığı bir yer haline getirecektir. Uzun vadeye baktığımız zaman şunu söyleyebilirim: Esas olarak hiç bir halk kendi boynuna takılan tasmaya ve kelepçeye rıza gösteremez. Özellikle Kürt halkı, Kürt ulusu gibi gerçekten onuruna düşkün bir halk, bunu hiç bir zaman kabul etmez. Bütün sorun siyasi gelişmeyi, siyasi bilinçlendirmeyi kitlelerin en üre köşelerine kadar götürmektedir. Çünkü, egemen idolojisi bizim de zamanında yaşadığımız gibi, Kürt ulu-

suaun varlığını reddediyor...

-Nasıl bir Kürdistan düşünüyorsunuz?

-Benim düşündüğüm Kürdistan, birleşik, bağımsız, demokratik Kürdistan'dır... Hedefi sosyalizm olan bir Kürdistan'dır.

-Böyle bir Kürdistan'ın kurulacağına inanıyormusunuz?

-Evet, kurulacağına mutlakka inanıyorum...

-Özetlersek?

-Öncelikle şunu söylemek isterim: Arkadaşlar bugün-küfaşist diktatörlüğün niteliğine dikatlice eğilmeliler. Çünkü, büyük bir çoğunluğu henüz faşist diktatörlüğün yapmak istediklerinin, yapacaklarının ve onların halk düşmanı karakterlerinin pek bilincinde değiller. Ki, biz devrimci-demokratlar olarak bunu açığa çıkaracağız. Günün birinde ülkemize dönmek istiyoruz. Ki bir kısmı dönebiliyor, ama biz dönemiyoruz. Türkiye derken şunu özellikle belirtmek istiyorum: Yani resmi adı Türkiye olduğu için biz Türkiye diyoruz. Yoksa bugün Türkiye, içinde Kürdistan'ı barındıran bir bütün, Kürdistan'ı sömürge olarak barındıran bir bütün vardır. Daha çok Türkiye Kürdistan'ı demek bence daha doğru. Türkiye Kürdistan'ı halkının geleceği ancak faşist diktatörlüğün yıkılmasıyla bir adım daha öteye gidecektir. Bunun kavranması ve faşizme karşı mücadele benin için hayati önem taşıyor. Söylemem gereken şeylerin başında, yine Türk arkadaşlardan gelen, diğer uluslara karşı küçümseyen, şoven bazı tutumlar var. Bu tutumların halkların yararına olmadığına inanıyorum. Yani milliyeti ne olursa olsun, çalışan insanların hepsinin birbirine sahip çıkması gerekir. Çünkü, asıl sorun halkın kendisini kurtarışıdır. Ve bugün Avrupa'da bulunan işçilerin sırtından kazanılan milyonlarca lira, egemenlerin silahlarına, egemenlerin baskı araçlarına harcanyor. Bu zulüm hem Kürt halkına, hem Türk halkına, hem diğer azınlıktan halklara karşı yürütülüyor... Bu konuda söylenmesi gereken en önemli şey, Türk, Kürt ve diğer halktan emekçilerin düşmanı ortaktır. Bu

ortak düşmana karşı birlikte mücadele etmek gerekiyor...

Gene kurucusu bulunduğu Paris Kürt Enstitüsünün kuruluş gecesinde yaptığı konuşmanın bir kopyasını bana veren Yılmaz GÜNEY özetle şöyle diyordu:

"Kürt sorunu sadece bir kültürel baskı sorunu değildir. Kürt sorunu bir Türk-Kürt, Kürt-Arap, Kürt-Acem çatışması da değildir. Kürt sorunu Bağımsızlık ve Özgürlük sorunudur..."

Kürdistan sosyal, siyasal, coğrafi açıdan olsun; taşıdığı devrimci potansiyel açısından olsun, Ortadoğunun bel kemiğidir. Eğer bu konu doğru bir biçimde değerlendirilebilirse, Ortadoğu devriminin kiliti buradadır. Bu nedenle soruna salt ulusal anlamda değil, Türkiye, İran, Kürdistan, Suriye ve Irak halklarının ortak çıkarları açısından bakmak gerekir. Yaşamın Birleşik, Bağımsız ve Demokratik Kürdistan..."

Ne sömürgecilerin,ne de faşistlerin gücü yetebilmişti Yılmaz GÜNEY'e...Ne yazık ki,9 Eylül 1984'de ölüm, aldı götürdü kendisini aramızdan...O,kürt halkının ve dünya işçi sınıfının yüreğinde yaşıyor,yaşayacak...

ŞIVAN PERWER KİMDİR?

Kürt halkı, kendi bağrında yarattığı, çıkardığı, gözü gibi koruduğu, sevdiği sanatçıların kimliğini, özgeçmişlerini, yaşamöykülerini bilme gereğini duyuyor...Bu istek, bu özlem nedensiz değildir kuşkusuz. Bu istemin kökü Kürdistan tarihinde yatar. Eğer bugün kürt halkı, Ehmede Xani'nın ve diğer dev sanatçılarımızın yaşam öykülerini arayıp bulamıyorsa, bu bizim kendi tarihimizin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü bizden öncekiler bu konuda yazılı bir belge bırakma sorumluluğunu duymamışlardır. Oysa bir halkın değeri, saygınlığı, o halkın geçmişte yaptıklarıyla ölçülür. Yazına dökmeyen, yayımlanmayan, kuşaktan kuşağa akıp incelenmeyen bir tarih, varsayımların dışına çıkmaz, kendisini kanıtlayamaz, tarihsel işlevini yerine getiremez. Günümüzdeki gibi, geçmişi el yordamıyla arar, kurcalamaya çalışır, bir sonuca varamayız...

Kürt yazarları, aydınları, bilim adamları bu acı gerçeği iyi kavrayıp duyarlı olmak zorundadırlar. Yoksa yarınki kuşak ta tıpkı bizim şimdiki durumumuza düşecek, geçmişi kavrayamayacaktır. Bu ise onlar için bir yıkım, bir güçsüzlüktür. Çocuklarımıza böyle bir "mirası" bırakmalıyız...

Bu kısa açıklamanın ışığı altında, biz gene sorumuzu yeniliyelim: Evet, Şivan Perwer kimdir?

İsterseniz, hep beraber bu sorunun yanıtını Şivan'dan dinliyelim:

–Ben 1955'in Aralık ayında doğmuşum. Yedi çocuklu bir Kürt ailesinin baştan ikinci çocuğuyum. Doğduğum Sori köyü, Siverek-Viranşehir arasına düşer. Sori, Milan aşiretine yakın, Karakeçi Bölgesinin bir tepesine kurulmuştur. Urfa yöresindeki köylerin tüm özelliklerini taşır doğduğum köy. Yeşilliksiz, tozu-dumanı bol,yazın alev alev tutuşur kızgın güneşin altında. Taşlar göz közdür yaz boyu. Doğanın gazabına,-yeşillikten yana, bir dut ağacı karşı koyabilmiş ancak... Yıllardır kavgasını tek başına sürdürüyor koca ağaç; dimdik, ayakta, yıkılmadan...

Sori köyü bir ağandır. Ağanın koyduğu, sürdürdüğü gelenek, zulum , sömürü, doğanın gazabına, hırçınlığına uygundur. Sanki ağa ile doğa, köylülerimizi ezmek için anlaşma yapmışlar aralarında. İkisi de katı, hırçın, amansız...

Çocukluğum çok yoksul geçti. Babam ağaya yardımcı olarak çalışıyordu. Yanlız babam değil, tüm köylüler boğaz tokluğuna çalışırdı, Sori köyünün ağasına. Ben doğduktan bir yıl sonra, babam başka bir köye taşınmış. Nedeni aşiretsel çekişmedir. Çünkü biz Urfa'nın yerlisi değiliz. Öz geçmişimiz, Mardin'in Midyat kazasının Kevirze köyüne dayanır.Siverek yöresinde yerli olmadığımız için,hep horlanmış,ezilmişizdir ailece.Dedem bu yöreye hoca olarak göçmüş.Kürt toplumunun tarihsel ve geleneksel konunu alabildiğine çökmüştü üstümüze.Bütün çabalara karşın,bir türlü yerleşik bir konum edinemedik.Babam sık sık yer değıştiryordu.Ama bu değışiklikler olumlu bir sonuç vermiyordu.Köy köydü,ağa da ağaydı...Özde değışen bir şey yoktu.Diyebilirim ki,yedi yaşıma değışin,hep göçebe yaşadık.Babamın isyankâr ve duygulu yapısı,ağaların zulmuyla sürekli çelişiyordu.Bu çelişkiler,yer değışmeler, bizleri açlığa,perişanlığa itiyordu.Babam ölmeyi,aç kalmayı,sürünmeyi,ağalara el açmaktan üstün tutuyordu. Kişi gururuyla ölmeliydi ona göre.Kişiliksiz bir yaşam kişiliksiz bir ömür neye yarardı ki...Ama anam,baba-

mın tersineydi. Analık duygusu ağır basıyordu kendisinde. O, çok yumuşak, çok duygulu, tüm sevgisini, yaşantısını çocuklarına veren tipik bir kürt anasıydı. O, bizleri tıpkı bir kanguru duygusuyla bağrında yıllarca besledi, sakladı, büyüttü. Onun, ben daha bebekken yaktığı türküler, şarkılar, ağıtlar, destanlar, halâ tüm canlılığıyla beynimde yankılanmakta, biçimlenmektedir... Anamın etkisi bugün bile canlıdır, türkülerimde, sazımda...

Altı yaşına basmıştım. O yıl Qaruk köyünde bir ilkokul açılmıştı. Qaruk köyü Gülistan'ın babasının köyüne çok yakındı. Aynı yıl babam, beni Gülistan'ın köyü olan Vanguk köyünde imama götürdü. Ben Molla olacaktım.. Şöyle sarıklı, cübbeli, arapça konuşan bir molla...

Dayılarımdan biri, okulu çok severdi. Onun okul ile ilgili anlattıkları, beni epey sarmış, etkilemişti. Önsezimle okulun iyi ve verimli bir yer olduğunu seziyordum. Daha o yaşlarda bile, destanları, hikayeleri, anlatılanları hemen algılamam şaşırtıcıydı. Çoğu kişi bana yetişkin bir gözle bakıyordu. Yaşımdan çok olgun düşünüyor, tartışıyor, sorular yöneltiyordum. Bu olguyuda yanılmıyorsam ailemin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar hazırlamıştı. Yaşamla kavgam, didinmem, doğumumla başlar. Özellikle babamın ağalarla ilgili anlattıkları, söyledikleri, bende korkunç bir tikslenme uyandırmıştı. Babam sık ağalara küfreder, kürtçe şöyle derdi: " Öriken Beretan" Yani leş kargaları. Gerçekten de babamın bu yakıştırmaları, bu sözleri, yöremizde ki ağalara tıpa tıpa uyuyordu. Her biri birer leş kargasıydı. Nerede bir yağma, talan varsa, hep bu çöl kargaları üşüşürdü oraya. Ayrıca babam candarmadan da nefret ederdi. Onlara, "Contürke Zalim" derdi. Jönütürklerin halkımıza neler çektiğini iyi biliyordu babam... Bu nedenle, bizlere sık sık Şeyh Said, Ağrı, Dersim başkaldırılarından söz eder, gözleri dolardı. Öte yandan babam bilimi çok severdi. Ama, o, bilimi, bilimsel görüşleri, yalnız hocaların, şeyhlerin, softaların anlattıklarını sanıyordu. Ona göre bu kişiler bilgindi. Söyledikleri tartışma götürmezdi. Yani o, bilim dışı şeylere, bilimniş gibi tapardı. Çünkü bu tür kişiler ai-

lemizin geçmişinde de vardı.Öte yandan,Gülistan'ın ailesi de bu mistik inancın,düşüncenin kısılcığında yaşamını sürdürüyordu.Onlar,şeylilik geleneğini canlı tutuyordu.Gülistanlar'la akraba olduğumuz halde,babam böylesine halkı soyan bir mesleğe yanaşmamış,ekmeğini kendi bileğiyle aramaya koyulmuştu.O,bir kürt köylüsünün gururuyla yaşamaya karar vermişti...

Dayının okul ile ilgili anlattıkları,babamın medrese ile ilgili söylediklerinden daha akılcı geliyordu bana.Sonuçta dayımın söyledikleri ağır bastı ve ben okula gitmeye karar verdim.Yedi yaşına basmıştım.Ama babam beni birtürlü okula göndermek istemiyordu.Bana sık sık "Contürklerin okuluna gidip de ne olacaksın? "diyordu.

Ona göre,Jöntürklerin kültürü,hayat felsefesi şeytani temeller üstüne kurulmuştu.Bizleri ezenlerin,asimile edenlerin,dilimizi yasaklayanların okuluna gitmek yanlıştı.Ama ben direttim.Gece-gündüz ağladım,huysuz bir çocuk olup çıktım.Babam durumuma çok içerleniyor,sinirleniyordu.Ve bir gün artık dayanamadı,tuttu başımı yanan aleve götürdü.Ve dedi ki,"Ya mollaya gideceksin,ya da şeytanların yanına gidip yanacaksın..." Ona göre şeytan,jöntürlerden başkası değildi tabi.Anam beni yanan alevden son anda kurtardı.Buna içerlenen babam,anamı dövmeye başladı.Anam beni kucağına almış,yumruklardan korunuyordu.Ben bir ara anamın kucağından fırlayıp babama döndüm:"Anamı dövme,beni ateşe at"dedim.Dememle birlikte de kendimi attım yanan aleve...Babam beni güç kurtardı yanınaktan.Bu olaydan sonra,babam da yumuşamıştır.. O da göz yaşlarını tutamıyordu artık."Sen daha bu yaşteyken bana bunları yapıyorsun"dedi babam."Ya büyüdüğünde neler yapacaksın? Allah bilir..."

Kürt inadım tutmuştu bir kez...Hocaya gitmeyecektim işte.Hocayı,arapçayı,camiyi sevmiyordum çünkü...

O yıl,anamın kız kardeşinin bulunduğu Qaruk köyünde okula başladım.Babam benden tüm ilişkisini kesmiş,kara listeye alınmıştım.Anam arasıra bana yumurta yol

luyordu.Ben bunları öğretmenime veriyordum.O da bana defter,kalem,kitap alıyordu,yumurta karşılığında.Parasızdım.Para ve servetim,anamın yolladığı yumurtalardı.Ama bütün yoksulluğuma rağmen,sınıfın en çalışkandı.Üstümde yalnız bir fıstan vardı, bir de teyzemin çaputlardan diktirdiği bir çanta...

Bir gün öğretmenim bana şehirden pamuklu bir çocuk getirmişti.Öğretmen sesimi ve çalışkanlığımı çok seviyordu.Ona Ankara radyosundan duyduğum bazı türkçe türkülerle,Erivan,Kermanşah ve Bağdat radyolarından öğrendiğim kürtçe türkülerini söyledim.Öğretmenim kürtçeyi yasakladığı halde, gene de beni dinlemekten kendisini alamıyordu.Kürt müziği öğretmenimin tüm benliğini sarmıştı.Kuşkusuz kendisinin kürt kökenli olmasının büyük payı vardı bunda.Çünkü bu müzik, onununda duygularını yaşamını dile getiriyordu.Kürt müziğinin güzelliği,güçlülüğü yasaları delip geçiyordu.O, bizim müziğimizdi,özdü,yerliydi...Her türkünün bir olayı, bir öyküsü vardı.Tüm destanlar,yaşanan bu tarih,o dönemin en güçlü radyo sanatçıları olan:Hesen Cizrewi, M.Arif Cizrewi,İsa Berwari,Xelil Ekrawi,M.Axa Cizrewi Gerabeté Xaço,Silemanê Hinare,Mecide Heqî,Hesen Zirek ve Kawis Axa tarafından söyleniyordu.Ayrıca kadın sanatçılardan Nesrin Şirwani ile Meryemxan'ı da bunlara katmak gerek...

İşte,Türkiye'nin gücü,yasaları bu devlere yetmiyordu. Bunlar Kürdistan tarihinin mirasçılarıydılar...Bin yılların içinden,bağrından,yüreğinden sesleniyorlardı bizlere,her akşam...Bu tarihi,ne Moğollar,ne Abbasiler,ne de Osmanlı boğabilmişti.Bu sesler,gıdalarını Ağrı dağının volkanından alıyordu. Homurdanan,şönmeyen,yanıp tutuşan bir volkan!..Kuşkusuz öğretmenimizde bu gerçeği tüm çıplaklığıyla yaşıyordu.Ama gene de bile volkana karşı durma,volkanı söndürme görevini yüklemişti kendisine,tarihin yüzkarası Ankara...

Öte yandan yöremizde çok ünlü ve güçlü dengbejler

vardı.Bunların bendeki etkileri büyüktür.Ben bu deng-
bejlerden sık sık şu türküleri,destanları dinlerdim:

Eyibê Hetikê,Ebdalê Zeynikê,Zekiyê Delalê,Edulê,
Mem û Zin,Siyabend û Xecê,Eyşana Eli Begê,Xezalê,
Dewreşê Ebdê,Mala min,Lawikê Metini,Delalê Mila vs..

İşte sömürgeci Türkiye bu destanları,türküleri,öyküle-
ri ortadan kaldırmak için yasalar koymuştu.Kendi akıl-
larınca güçleri yetecekti Kürdistan tarihinin bu ölmez
ürünlerine,meyvelerine...

Botanı sevdaya boğan,destan yeşerten,sanat fıskırtan
Mem û Zin'in tarihsel kökeniyle çelişkiydi ırkçı paşa
lar,sivil giyimli cellatlar...

Ben bu ortamda yetişdim.Okula başlamam bu duygu
larımı etkilemedi pek...Yörenin Kürt olması,asimile ol-
mamı önledi.Ben bir yandan derslerime çalışıyor,öte
yandan müziğimi geliştiriyoordum. Arasına babam be-
nimle alay eder ve: "Hele o Contürklerin şeytanı dili-
ni konuşta bir duyayım, bakalım nasılmış" derdi. Çün-
kü babam türkçe bilmiyordu. O dil kendisine yaban-
cıydı. Ben kendisiyle türkçe konuştuğumda, o hazırola
geçer, selam dururdu. Türkçenin ondaki etkisi ve anla-
mı, zulümdü, işkenceydi, askerlikti... Babam sık sık
beni alaya alır ve "Şıldım bildim" der kahkahağa bo-
ğulurdu... Ona göre türkçe "Şıldım bildim" dan başka
birşey değildi. Sesler kulağma öyle yansıyor, türkçe
konuşulduğunda. Anam böyle anlarda heyecanlanır,
gözlerinin içi gülerdi. Babama, "Biliyorum, oğlun iyi
bir insan olacak, çünkü o zeki ve çalışkan bir çocuk-
tur" derdi. Anam okula beni sık sık görmeye gelir, ken-
disiyle birlikte yörenin yemişlerini getirirdi. Okşar, se-
ver, gururlanırdı kendince...

Yaz tatilinde eve gelir, Harran'ın sığağında ailemle
birlikte gün boyu çalışırdık. Buğday, mercimek, arpa,
darı keser biçerdik. Çoğu kez burnum kanar, başım
döner kızgın toprağa yıkılırdım. Tabii tüm bu ekinler
ağanıdı. Biz ona karın tokluğuna çalışırdık hep. O-
yuncaklarımız zehirli yılanlar, yedi boğumlu akreplerdi.
Ama gene de doğanın bu azgım yaratıkları, bizlere kar-

şı ağa ve sömürgeci devletten daha insancıl davranıyor bizlere pek acı çektirmiyorlardı... Çocukluğumun bu inanılmaz acıları, sancuları çoğu türkülerimde dile getirilmiştir. Örneğin "Kela kela germa havine" bunlardan bir tanedir.

*Kela kela germa haviné
Ro dijwar e pîr bi tine
Tene bi gelaş u sitrîn e
Ro dijwar pîr bi tine
Erd qelişi şax şax dane
Xwidan hat xwar bi dilopan e
Av çirave em tin mane
De em barkin herin sulaxé
Tene hur bûn hat ba kirin
Şane şiyand şeçîl kirin
Deyndaran deyn û du rahirin
Efare me ji min û te ra
De urt reş ma lê bû guman
Cotkaré min ka kade salan
Zarok tazî û birçî man
Disa deyn gerek bû, kesi neda
Mal barkir û berda berya
Sondek xwe xwar venegerya
Ger tu here seré derya
Tu we tum karkeré baré giranbe
Ger sed salan tu şivan be
Ger sed salan tu gavan be
Hefte salan tu cotkar be
Tu we tim birçî be ú li ber deriyan be.
Hey tu bira şivano
Ciye te gonia miyano
Ger sed salan şivano
Geh tu we têrbe, geh bê nan be
Le hun kesên liber derya axa
Hun xulamin ji bo axa
Peyên teşt û tebaxa
Lew ji we re dibejîn tîrşikçî.*

Öte yandan boş anlarımda çobanlık yapar, çiftçilik eder, ev işlerine bakardım. Doğayla sürekli ilişkideydim. Bu, benim doğayı, doğa insan ilişkilerini tanıyamada incelememde büyük bir etken oldu. Ben güzeli, sanatı, yaratıcılığı doğada gördüm. Doğanın doğuranlığını, üretkenliğini yakından yaşamamış, izlememiş bir

sanatçı, kanımca güçlü yapıt veremez, çevresini gözlemleyemez; duyusuzlaşır

İşte ben, ilkokulu bu koşullar altında bitirdim. Artık biraz büyümüştüm. Kendime güvenim daha da artmıştı. İçimde birşeyler kaynıyordu. Fokur fokur bir kaynamaydı bu... İçindeki buhar müzik olup taşıyordu; sessiz, sakin... Bu buhar kendi kazanını zorlayıp çıkmak istiyordu. Ama ne ben, ne de koşullar elverişliydi buna. Kazanı patlatacak denli buhar oluşmamıştı henüz...

Daha sonra ortaokula gitmek istedim. Ama ailemin olanakları buna el vermiyordu. Ayrıca şehir benim için bilinmeyen, telilikeli bir yerdi. Orada okumak için tutunacak dalım yoktu. Ben bu gerçeği bildiğim, gördüğüm halde, gene de diretiyordum. Oysa ana-babamın bana katkıda bulunmaları olanaksızdı. Üstelik şehir on-

lar için de bilinmeyen bir dünyaydı. Bilinmiyen bir dünyaya kendi çocuklarını elbette göndermek istemezlerdi. Sonuçta dayım beni Urfa'da ortaokula yazdırdı. Dayım bana bir ay kadar baktı, besledi. Ama onun da olanakları sınırlıydı. Artık okumam tehlikeye girmişti. Aç-perişan okunmazdı ki. Çalışkanlığım, bir sınıf arkadaşımın dikkatini çekmişti. Kendisi beni evinde barındırdı, baktı. Ben de buna karşılık kendisine derslerinde yardımcı oluyordum. Kaldığım aile beni çok sevdi. Orada tam üç ay kaldım. Ne var ki, onlar da tıpkı ailem gibi yoksul, çaresiz bir aileydi. Bana uzun süre bakıma olanakları yoktu. Daha sonra ders yılı bitimine değin, arkadaşlarım beni yetiştirme yurdunda sakladılar. Bu yurttta yüzlerce yoksul, kimsesiz, yetim kürt çocukları kahıyordu...

Ortaokulun birinci sınıfını başarıyla geçtim. Artık ondört yaşına basmış , genç, dinamik bir delikanlıydım. Bizim deyimimizle: "Ez zortekî çarde salî büm..."

Yaz tatilinde ben ve arkadaşlarım, "Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliği'nde çalıştık. O sıralarda aylığımız üçyüz kırk liraydı. Üç ay sonra cebimde tam dokuzyüz liram vardı. O parayla Urfa'da bir oda kiraladım

kendime. Altı aylığı yüz liraydı. Oda elektiriksiz ve susuzdu. Bütün bir kışı gazlı bir lambanın kirli ışığında geçirdim. Isıtma aracım, evden getirttiğim eski yatağımdı. Ama yoksulluğa inat, derslerim çok iyi gidiyordu. Derslerimin dışında kalan boş anlarımı türkü söyleyerek geçiriyordum. Ama sadece türkü... Oysa bir sazımın olmasını ne kadar isterdim. Fakat saz alacak para nerede?

Kaldığım oda yoksul bir kürt kadınıydı. Gerçi kadın benden kira alıyordu, ama aldığı gene gerisin geriye veriyordu. Yani her akşam kadın bana yemek getiriyor, çamaşırlarımı yıkıyor, beni kendi gücünce besliyordu. Bu, bir kürt anasının yapısını, duygusunu, yiğitliğini gösteren bir ölçüydü. Kadıncağız tüm yaşamını, sevgisini, yüreğini kendi oğluna ve bana vermişti...

Ortaokulu bu zor koşullar altında bitirdim. Yaşım ilerliyordu. Müzik gücüm kendisini çevreye yavaş yavaş kabul ettiriyordu. Gözler benden yana dönmüş, çoğu kafalarda soru işaretleri oluşmuştu. Bu dönemde bana daha çok kürt ağaları yeşil ışık yaktılar. Çocukları bana yardıma hazırды. Ama ben ağaların yardımını gururuma yedirmedim. Tıpkı eskisi gibi gene tarlalarda, fabrikalarda, kahvelerde çalışmayı, kendini geçindirmeyi yeğledim. Lise bire başladığım yıl, artık öz olanaklarımla geçimimi sağlayabiliyordum.

1973'te liseyi bitirdim. O yıl anımsanacağı gibi, sömürgeci Türk ordusunun 12 Mart'ta gerçekleştirdiği askeri diktatörlüğün üçüncü yılıydı. Yüzlerce kürt ve türk yutseveri, demokrasi, aydını, devrimcisi zindanlarda can çekiyordu... Kürt geçlerinin, yurtseverlerinin DDKO davasında sömürgeci türk hakimlerine, savcılara karşı yaptıkları ulusal savunmalar, beni ve kuşağımı alabildiğine sarsmıştı... Bu olay ve hapisteki direnmeler bizde kürt yutseverliğinin doğmasına, yeşermesine, canlanmasına neden oldu...

Aynı yıl üniversiteler arası giriş sınavında aldığım not, Fen Fekültesi, Jeoloji bölümüne girmeme yetti.

Ancak o fakültede faşistlerin yuvalanması nedeniyle, kaydımı yaptırmadım. Onun yerine Gazi Eğitim matematik bölümüne girdim. Bu okulda devrimci kürt yurt-severleriyle ilişkiye geçtim, onları yakında tanıma olanağını buldum. Onların üstümdeki etkileri yadsınamaz. Bunların yardımı ve dayanışmasıyla, sanatımı mücadele alanında kullanma olanağına kavuştum...

1974'ün başlarında Irak Kürdistan'ında savaş patlak vermişti. Alabildiğine kanlı bir savaş sürüyordu Kürdistan'da... Bu savaş yalnız Irak kürtlerini değil, bizi de etkiliyordu. Savaşla birlikte Kürdistan güncel bir konum kazanmıştı Ortadoğu'da. Türkiye Kürdistan'ında da o savaşa benzer bir hareketin oluşması için çalışıyor, toparlanıyorduk. Sanat ve müzik bu örgütlenme biçiminin en güçlü ve en yaygın silahıydı, o sıralar. Çünkü kürt halkına, kitlelere bu silahla gitmek, onları toparlamak, örgütlemek daha kolay ve daha gerçekçiydi. Oysa çoğu kişi ve örgütler başka yolları benimsemenin, kullanmanın peşindeydiler...

Ne var ki, bizler daha toparlamaya olanak bulamadan dünya basını büyük puntolarla, Irak Kürdistanı ulusal Hareketinin düşüşünü veriyordu. Bu, bizim için unutulmaz bir yıkımdı. Bu yenilgi aynı zamanda beynimizdeki pasif düşünceleri de aldı götürdü beraberinde. Daha aktif, daha canlı çahşmamızı doğurdu. Kısaca bu yenilgi, Türkiye Kürdistan'ında sıcak bir kavganın tohumlarını attı...

ŞIVAN VE MÜZİK DÜNYASI

–Müzik dünyasına nasıl ve ne zaman girdin Şivan Perwer?

–Doğar doğmaz... Müzikle açtım gözlerimi. İlk ağlamam, ilk müziğimdir. Ailem müzikal bir aileydi. Her birimizin elinde bir kaval, ağızımızda bir delal vardı. Gerek anamın, gerekse babamın müzikal yönü çok gelişkindi. Yöremizin toprağı, doğası müzik, sanat fişkırtıyordu. Bize yalnız bunları ele alıp işlemek, çiçeklendirmek kalıyordu. Bir yandan çobanlık türküleri, sevda söyleşileri... Kan davalarımın yarattığı ağıtlar... Öte yandan din için haykırılan, yakılan beyitler, kasideler, methiyeler.. Tüm bunlar günlük yaşantımızın birer parçasıydılar. Akşamları köylüler evimize gelir, babamın etrafında bir halka oluşturlardı. Babam alırdı kavalını eline, başlardı Fatime ile Şivan'ı, Bejingbire ile Serwani çalmaya... Köylüler gömülürdü o sihirli sese; alev alev tutuşan o müziğe... Sevda kesilirdi herkes. Artık öyle bir an gelirdi ki, tüm köy katılırdı bu şölene, bu doyulmaz duyguya. Sonra düğünler olurdu. Kürt düğünleri... Babam o iri yapısıyla, alırdı eline koca kavali ve basardı damgasını kanatlanan gönüllere. Babamın o inanılmaz kavali bir ana gibi duygulu, bir gelin gibi doğurgandı. Çünkü o kaval bin yılların geleneğini haykırıyor, çalıyor, sürdürüyordu... O seste koca bir tarih yatardı; canlı, zengin, doyumsuz... Öte yandan anam, "Lori" söy-

lesin diye yaratılmıştı sanki. Hani analarımızın çocukları için yaktığı loriler var ya... İşte onları söylerdi anam bana. Anamın hamuru, tıpkı diğer kürt anaları, kürt gelinleri gibi, bu mayayla yoğrulmuştu işte.. Ana lorisi hiçbir sese, hiçbir müziğe benzemez bence...

Yöremizde çok ünlü ve güçlü dengbejler vardı. Kahramanlık türküleri, diloklar, hoyratlar, mayalar, beyit, methiye ve sevda türkülerini söyleyen dengbejler... Babamın bu kişilerle sıkı ilişkileri vardı. Dengbejler köyümüze geldiklerinde, önce ağaya uğrar, ondan birşeyler koparır, sonra bizde toplanırlardı. Çünkü babamın kavalı onlar için bir çeşit müzik çeşnesiydi, besindi... Dengbejler o seste mayalanıp haykırıyorlardı. Yaşam bir yandan bizlere çektiriyor, öte yandan da bu çilemizi dökmek, söylemek için bizleri sanata boğuyordu. Kim bilir? Belki de bu, doğasal bir yasaydı. Yoksa Harran toprağı, Kürdistan dağları bu denli duyarlı bir müzik fıskırtır mıydı?

Babam arasıra çobanlık ederdi. Bir ilkbahar günüydü. O sıralar, yanılmıyorsam dört yaşındaydım. Berivanlarla birlikte anam beni de alıp götürmüştü babama. Babam keçesini yere sermiş, benimle oynuyordu. Babamla oynarken şu türküyü söylediğimi bugün gibi anımsıyorum:

*Eştıl beştıl Ebdela
Ebdela çu mala mela
Ebdele keça mele xwest
Mele ani sere Ebdele bela.*

Babam güle güle yerlere yıkılıyor ve bana bu türküyü sürekli söyletiyordu.

Yaşım ilerledikçe, bendeki ulusal duygular da geliyordu. Kürt ulusal hareketi alabildiğine filizleniyordu o sıralar. Bu yeşerme, bu çiçeklenme, beni de etkiliyordu. Tüm bu duygular, bu olgular türkülerimin biçimlenmesini doğurdu beraberinde...

Daha çocukken bile türkü yakardım, esen yele, açan güle, öten bülbüle; ruzgara karşı ritim tutar, türkü söyledim. Söylediğim, haykırdığım, duyduğum türkülerin kahramanı kesiliyordum ansızın... Birgün Siyabent'tim, birgün Ferhat... Bazan Dewrêşe Ebdî, bazen de Mem olup kuşlara, akan suya sesleniyordum. Bu motifler zamanla beynimde mayalandı, benden birer parça oldular. Sürekli bunlarla yaşadım, gezdim, yoğruldu. Ve bir an geldi, bendeki birikim kendisini dışa vurdu; aktı gitti, hiçbir engel tanımadan...

Yaşam ilerledikçe, istiyordum ki, elimde bir saz olsun. Şöyle görevimi paylaşan, benimle birlikte yaşayan haykıran, güzeli yaratan bir alet... Ama bu aleti bulmak okşamak, satın almak çok güçtü benim için... Gerçi aletim yoktu, ama aletlerin biçimi tüm canlılığıyla şekillenmişti kafamda. Sonuçta bir deri, bir çubukla elde ettim özlediğim şeyi. Tellerim at kuyruğuydu. Sesimi o tellere göre düzenler, başlardım çalışmaya. Babam birgün böyle birşeyi yaptığının farkına vardı. Aleti görmek istediğini söyledi. Aleti çok gizli bir yere saklamıştım. Ama birgün babam aleti bulur. Başlar çalmaya, köyde ev ev dolaşır benimle alay etmeye...

Ama ben sazımı çok seviyordum. Birgün ağamın şımarık oğlu, benden saz çalmamı istedi. Çalmadım. Aramızda kavga çıktı. Ağamın oğlunun burnu kanadı kavga sırasında. Bu olay aileme pahalıya mal oldu. Sonuçta bir damlacık ağa kanı, bizleri hem evden, hem de köyden etti...

–İlk konserini ne zaman ve nerede verdin Şıvan?

–Lise ikideyken. Urfa'da okulumuzun hazırladığı bir gecede. Kürtçe-türkçe söyledim o gece. Aynı konserde İbrahim Tatlıses, Seyfettin Sucu, İsmail Badıllı ve Urfamın belli başlı tanınmış sanatçıları da vardı. Adım afişe yazılı değildi. Çünkü ben böyle bir afişte adımın olmasını istemiyordum. Öte yandan bu tür satılmış sanatçılarla da sahneye çıkmak istemiyordum doğrusu. Ama arkadaşlarımı kırmadım. O sıralar, "Cigerci Ehme'nin oğlu "İbo" bir yandan su satıyor, bir yandan da kürtçe

türküleri türkçeye çevirip meşhur olmak için çırpınıyordu... Ama türkçesinin kötü, anlaşılmaz oluşu, ona bu olanağı vermiyordu pek...

Gecede söylediğim türküler, seyirciyi galyana getirmişti. Kürtçe söylediğim için, halkın büyük çoğunluğu beni kutlamaya geldi. Fakat okul hocaları arasında bir çatışma çıktı. Çünkü ırkçı ve faşist bazı türk öğretmenler, kürtçe okumama çok içerlenmişlerdi. Hatta okul müdürü, programın bitiminde, bana "senden bunun hesabını soracağım", demişti. Bazı hocalarımın bana verdiği moralla ben de kendisini şu sözlerle yanıtlamıştım: "İstedğini yap, senden korkum yok..."

Bu konserden sonra artık okula tanınmış bir sanatçı tavrıyla gidiyordum. Herkes beni aramaya, sormaya başlamıştı. Plakçılar peşimi bırakmıyordu. Saygılığım artmıştı. Özellikle kürt kökenli yutsever hocalarım, bana destek oluyor, beni iyi müzik yapmam için zorluyorlardı. Ben ise bana önerilen tüm plak ve kaset isteklerini geri çeviriyor, o işe yanaşmıyordum. Kısaca türkçe söyleyip , halkıma ihanet etmek istemiyordum. Bana göre piyasada söylenen, çalınan türkçe türküler, şarkılar, toplumu boğuyor, denejere ediyordu. Tüm bunlar, bu zırlıklar, toplumu korkunç bir kederciliğe, pasifisliğe itiyordu. Kaderci türküler bana çok basit geliyordu...

—Kürdistan'da ayrılmadan önce, hiç kaset doldurdun mu Şıvan?

—Dört kasetim çıkmıştı. Ayrıca ikide plak.

—Bunların kürt halkı üzerindeki etkilerini kısaca anlatır mısınız?

—Kürt halkı bu kasetlere bir müzik olarak değil de, bir gıda, bir ekmeğe gibi sarıldı. Çünkü o kasetler yüz yılların istemini dile getiriyordu. Bu istek, yıllardır sömürgeci Türkiye tarafından hapsedilmişti. Ama kasetlerim, türkülerim yıktı zıندانları, vurdu kendisini Diyarbakır'ın surlarına, Dicle ile birleşti; aktı gitti... Sınır tanımadan. Artık kürtçe söylemek, yalnız Kürdistan'ın sınırları içinde değil, sömürgeci Ankara'da bile günlük yaşama girmişti .. Ben o dönemde sömürgeci Türkiye'-

nin hiç alışkın olmadığı kürt dilini ve müziğini, onbinlere varan kitleler önünde açık ve korkusuz haykırıyordum. Türkülerim kürt halkını sevince boğmakla kalmadı, aynı zamanda sömürgecileri derinden sarstı.

Ankara'yı allak bullak etti... O güne değin suskun olan, pek duyulmayan kürt müziği yasak tanımadan her eve girdi...

Özünde ben bir geleneği sürdürüyordum. Ama çağdaştırarak. Yaptığım müzik öyle yapmacık, sonradan bulunmuş birşey değildi. O, yüz yıllardan bu yana süzülerek gelmişti günümüze dek...

–Şıvan, sence bir sanatçıyı hangi olgular yaratır?

–Bir sanatçıyı yaratan baş etken halktır, sosyal olaylardır bence. Sosyal olaylar nasıl başka olayları doğuruyorsa, sanatçıyı da öyle doğurur. Zorlamayla, propagandayla, yalanla gerçek bir sanatçı doğmaz, doğmaz... Çünkü bir sanatçının biçimlenmesi, sosyal olaylarla olur ancak. Yani çevre koşulları yaratır, sanatçı da bundan etkilenerek tarih sahnesine çıkar. Gerçi bazı güçler, sanatçı yaratırız savını ileri sürerler ama, bu doğal değil... Bu, ancak yapay bir sanat ve sanatçı doğurur ki, halk bunu özümlemez, sevmez; dıştalar. Böyleleri kısa zamanda silinir, yok olur gider...

OLAYLI YILLAR

–Yetmişli yıllarda kürtçe söylemek ateşten gömlekti Türkiye'de. Oysa sen bu işi çok ustalıkla yürüttün. Bu konuda söyleyeceklerin var mı Şivan?

–Nasıl yani?

–Yani demek istiyorum ki, o buhranlı ve dumanlı yılları kısaca anlatırmısın?

–Daha öncede belirtmiştim. Ben kendimi bu işe uzun yıllar hazırlamıştım. İşe giriştiğimde ön çalışmalarım bitmişti. İş pratiğe kalmıştı artık. Elimdeki bomba tamamdı. Önemli olan, bu bombanın patlayacağı yer ve zamandı. Çevremde korkuyla umut içiçeydi. Olayı bilenler, bombanın yapımında katkısı olanlar sürekli tetikteydiler.. Acaba bu bomba nasıl bir yankı yaratacaktı ? Kimileri türkülerimi dinlediğinde dehşete kapılıyordu. Onlara göre uzun dönemi yaşamam olanaksızdı. Bu bomba, yapanı da, patlatanı da öldürebilirdi. Çocuklarına göre bu türküler, idamlık türkülerdi. Bu işte kelleyi vermek, genç yaşta asılmakta vardı. Kimileri "Akıllı ol Şivan, diyordu. Sen türkçe söylemeye bak. Arasına bir-iki kürtçe de karıştırırsın, olur biter.." kimileri de "şimdiden ip te salanuyorsun Şivan" deyip beni uyarıyordu. Daha yiğit, daha korkusuz olanlar ise, "Korkma Şivan, arkadayız... Sen halkımıza büyük katkılarda bulunuyorsun" diyordu.

O dönemde kürt olup ta Türkiye'de zirveye çıkmış epey sanatçı vardı. Kürt halkı bunlardan hiçbir umut beklemediği halde, kürt entelektüelleri halkın tam tersine bu gibi sanatçılara tapıyordu. "Doğu geceleri" adı altında yapılan bazı kürt gecelerine, sürekli bu tip sanatçılar çağrılırdı. Ve bu sanatçılardan bir-iki kürtçe sözcük duyabilmek için, binlerce lirayı döküyorlardı, hiç çekinmeden... Bu sanatçılar da yaşadıkları ortamı iyi değerlendirip, bir-iki, "Lo lo, le le" ile keselerini dolduruyorlardı.

Yıl 1975'ti. Aylardan Eylül'dü. Gene kürt kökenli entelektüeller bir "Doğu gecesi" düzenlemişlerdi. Geceye bir hayli kürt kökenli sanatçı çağrılıydı. Ama çokları cesaret edip gelmemişti. Ancak bunlardan biri, özel uçakla İstanbul'dan Ankara'ya getirilmişti. Bütün amaç, bu sanatçıdan, "Le le le wayê, Xezale le wayê" yi dinlemektir. Gece Ankara'nın Güney parkında yapılıyordu. Geceye bir hayli karışık kürt grupları katılmıştı: Milletvekilleri, öğretmenler, öğrenciler, ağalar, keyfçi şeyhler... Ayrıca, tanınmış bu sanatçı dışında, göbekçi sanatçılar da vardı. Kısaca, Ankara'nın gece yaşamına denk düşen çeşitli sanatçılar, Güney parkını doldurmuştu...

Program şarkılarla başladı. Herkes sabırsızlıkla, gecenin sonunda sahneye çıkıp bir-iki kürtçe söyleyecek büyük sanatçıyı bekliyordu. Ama kürt ağlarını daha çok göbek dansları ilgilendiriyordu. Kıvrak dansözün titriyen göbeği, hoplayan kalçaları, ağaların binlikleriyle örtülmüştü. Kız kıvrıldıkça, ağalar da oturdukları yerlerde kıvrıyorlardı...

Sonuçta, anlı ve şanlı kürt kökenli sanatçı, beyaz giysileriyle beliriverdi sahnede. Ortalık birden canlandı. Sanatçı birara yere çömelip, "Le le le, lo lo lo... way wayy wayyy"ı dakıklarca uzatarak okudu. Sonra ayıp olmasın diye de, bu way wayların arasına bir de "Xezal"ı sıkıştırdı... Xezal'ı duyan seyirciler çılgına döndüler... Alkışların sonu gelmiyordu. Özellikle kürt ağaları Xezal'ı bir daha, bir daha dinlemek istiyordu. Çünkü,

kürt beyleri, Xezal'a, Xezal'lara çok vurgundu. Onlar az mı kirletmişlerdi güzelim Xezal'ları...

Olanlar beni şaşırtmıştı. Oysa söyleyen de kürttü, dinleyen de... Üstelik o sanatçının türkçe olarak okuduğu bütün türküler de kürtçeydi. Yıllardır öz kültürüne, öz değerlerine susamış bu halkın, Xezale'ye karşı gösterdiği duygu, sevinç, beni ağlatmaya yetmişti, için için ağlıyordum...

Benimle birlikte oturan yurtsever bir arkadaşım, bana bakarken gözyaşlarını tutamadı. Arkadaşım bana yalvardı. "Şıvan, sen sahneye çıksan, bunların işi bitiktir" dedi. "Ne pahasına olursa olsun, çık oku" diye dretti. İki alternatif arasında sıkışıp kalmıştım. Kendimle epey boğuştum. Çıkmak mı zor, çıkmamak mı? Sahneye çıkmak öyle sanıldığı denli kolay bir iş değildi. Fitili ateşlemem gerekiyordu. Sonuçta bombayı patlatmaya karar verdim. Evet, bu bomba burada patlayacaktı. Hem de sömürgecilerin Başkenti Ankara'da... Arkadaşıma, "Git komiteye söyle, bana programda yer versinler," dedim. Beni tanıyanlarda bir sevinç, bir heyecan belirirken, tanımayanlarda da alaylı bir gülümseme. İki grup arasında tartışma çıktı. Ben onları dinlemeden, bombayı kaptığım gibi fırladım sahneye...

Seyircilere döndüm. "Yerinize oturun arkadaşlar," dedim. "Esas Xezale'yi sizlere şimdi ben okuyacağım..." Ve Xezal, Suphan dağından aşağı indirdim, soktum van gölüne... Gönlümce bir yıkadım Xezalimi, dirilttim yeniden Siyabend'i, can verdim Xece'ye... Xezal sevişti, ağladı, destan oldu, oturdu Kürdistan'ın yüreğine...

Gece öylesine bir heyecan, bir duyguya boğulmuştu ki, anlatacak kelime bulmak güç... Herkes sarhoş olmuştu adeta. Patlattığım bomba ortalığı alak-bulak etmişti birden. Ankara salanıyordu. Sömürgeci polisler tetikteydi. Çok geçmeden kolluk kuvvetleri salona girdiler. Tertip komitesi yakalandı. Günlerce işkenceye alındılar. Ama komite çok yiğit, çok yutsever davrandı. Polisler sürekli onlara, "Söyleyin bakalım o kişi kim?"

Barzani'nin eşkiyalarından mıdır, yoksa Rus ajanı mıdır? " diye diretiyorlardı. "Kim bu yaratık? "

Ama halkta yaratığım umut, beni ihanetlerden, sömürgecilerin elinden kurtarmıştı. Kimse beni ele vermedi. Hep sakladılar beni. Bütün aramalara rağmen, kürt halkı beni koca bir yıl besledi, korudu... Oysa çoğu kez serbest, açıkta geziniyordum. Ama halkın sevgisi, kimliğini gizliyordu, sömürgeci güçlerden...

Artık sürekli gecelere çıkıyor, otuz bine varan kitleler önünde söylüyordum. Her gece olaylı ve kanlı geçiyordu. Her konser, tertip komitesi için zulümdü, işkenceydi, hapisti... Ama bütün bunlara karşın, herkes seve seve görevini yerine getiriyor, beni kolluyordu. Arasına arkadaşlar benimle şakalaşır, "Şivan senin yüzünden bugün poliste tam elli sopa yedim" deyip gülüyordu...

Daha sonra konserlerimizi Kürdistan'a kaydirdik. Urfa'nın Suruç kazasından başlayıp, Urfa, Diyarbakır, Batman, Siirt, Ağrı'ya değin geceler düzenlemeye çalıştık. Halkla sürekli temastaydık. Halk beni gerçekten çokseviyordu. Bu sevgi, herşeyi yenebilir güçteydi. Amacım sıcak bir savaş vermek değildi. Benim için, halkın uyanması, kitlenin canlanması, kendi konumunu görmesi, hayatı önem taşıyordu. Çünkü sıcak bir savaş için, koşullar henüz biçimlenmemişti. Bu nedenle gecelerde çıkan olaylar beni üzüyordu. Arkadaşlarımın sıcak kanlı oluşları da bu tip kargaşalığın doğmasında payı vardı. Banagöre, polisle çatışmak halkı korkutabilir, halkı bizden soğutabilirdi. Çünkü Türk devleti hep terörden yanaydı. Bulanık suda balık avlamak peşindeydi, kanlı paşalar...

Kürdistan'daki ilk konserimizi beş sanatçıyla, Urfa'nın Ordi, yanı sömürgeci dildeki adıyla, Suruç'ta yaptık. Gece büyük bir sinema salonunda düzenlenmişti. Geceye öylesine bir katılım oldu ki, gelenlerin ancak yüzde onu sığabilmişti. Durumun önemini kavrayan sömürgeci kolluk kuvvetleri, o gece Suruç'ta sıkıyönetim ilan ettiler. Ayrıca Urfa ve Antep'ten ikiyüz polis getirildi. Elliye yakın askeri cemsede bölgeyi kuşatmıştı. Gece

başlamadan önce, polisler sanatçıları ve tertip komitesini tutuklamak istiyordu. Kitle bunu red edince, çatışma çıktı. Artık iş, sömürgecilerin eline düşmemeye kalmıştı. Kitle ile kolluk güçleri çok kanlı bir kavgaya tutuşmuştu. Ortalık alabildiğine karışmıştı. Köylüler sopalarla polislere saldırıyor, vurdukları bir daha kalkmıyordu. Gece de bir hayli yaralı vardı. Üçyüze yakın kişi tutuklandı. Bunların arasında, yıllarca sömürgeci zindanlarda kalmış, yiğitçe savaşmış, direnmiş sevgili ağabeyim Muhterem Biçimli de vardı. O gece, Muhterem'e tam iki yıllık bir hapse maloldu. O, bunu seve

seve göğüsledi. Onun için hapis, zindan, işkence hiçti... Muhterem Biçimli'ye sömürgecilerin gücü yetmedi... Ne yazık ki, bir trafik kazasında öldü gitti... Anısı yaşıyor içimizde...

Kürt halkı beni o gece, polislerin gözünün içine baka baka alıp götürdü. Bütün aramalara rağmen izimi bulamadılar. Bu, halkın sevgisi kadar güçlü ve etkili bir silahın daha yaratılmadığını en güzel ve en çarpıcı kanıtıydı...

Sonra aynı yılın bitiminde, İstanbul'da Sporsergi Sarayında bir gece düzenlendi. Bu gecenin spikeri, yiğit dostum Necmettin Büyükkaya idi. Neco'nun o gece bana verdiği morali, cesareti, sıcak ilgiyi yaşadıkça anaçağım. Neco, kendi yiğitliğine, yurtseverliğine uygun bir duyarlılıkla geceyi sonuna dek kontrol altına almıştı. O, altmışlı yılların içinde çıkmış korkusuz bir savaşçıydı. Harran ovası kadar sert, Kürdistan dağları kadar duygulu bir yiğitti... Ama bir çok yiğidimiz gibi, elikanlı paşalar onu da aldılararamızdan.. Diyarbakır zindanları, Kürdistan tarihi, elbette Necoların hesabını soracaktır birgün sömürgeci cellatlardan...

Ayrıca aynı gece de dostum, çok değerli arkadaşım Ferit uzun da vardı. Bilindiği gibi Ferit Uzun iyi bir müzisyendi de... Karanlık güçler onu da bizden ayırdılar... Kinimiz sonsuzdur...

İstanbul gecesinden sonra tekrar Kürdistan'a dönmüşüm. Faşist savcılar beni harıl harıl arıyordu. Yakalanıp

boğdurulmam an meselesiydi. Oysa benim buna hakım yoktu. Çünkü bu ses, yaptığım bu müzik, benim değil halkımdı. Bunu sorumsuzca kullanamazdın. Üstelik Suruç gecesinden sonra artık işgalcı türk ordusunun bulunduğu Kürdistan kentlerinde açıkça gecelerin yapılamayacağı da su yüzüne çıkmıştı. Taktik değiştirmek gerekiyordu.

Bu taktikle, 1976'de Şehresiyar, yani sömürgeci dilde, Doğubeyazıt'ta bir gece düzenledik. Geceyi düzenleyenlerden ikisi, rahmetli Mustafa Çamlıbel ile, Salih Kandal'dı. Kandal o sıralar bağımsızdı. Gece büyük ilgi gördü. Kürt halkı bizden çok şey bekliyordu. Onlara göre, Kürdistanın her köşesinde böyle geceler düzenlenmeliydi. Ne var ki, sömürgeciler Suruç'u aratmayacak denli barbarlığa giriştiler, Doğubeyazıt'te de... Gene tutuklanmalar, hapis, işkence...

Tekrar Ankara'ya döndüm. Artık her köyde, her kentte, her evde vardım. Ankara bunlardan hangisini yakalayıp öcünü alabilirdi ki... Türk hükümeti, beni atıyla, itiyle, Mitiyle köşe bucak arıyor, soruşturuyor, iziliyordu... Benim yüzümden halka sürekli işkence ediyordu. Artık bu topraklardan ayrılmam gerekiyordu... Ve 1976'nın Haziran'ında, Sevgili Kürdistan'ından ayrılıp Almanya'ya yerleştim...

AVRUPA'DA GEÇEN YILLAR

-Aradan koca sekiz yıl geçti Şıvan. Bu dönem içinde nelerle karşılaştın, neler gördün, neler yaşadın?

-Avrupa'ya çıkmadan önce, Kürdistan'daki olayların buraya da yansıdığını biliyordum. Bu konuda epey bilgim vardı. Yurtiçindeki gruplaşmaların, bölünmelerin, sürtüşmelerin Avrupa'da da kendisini göstermesi kaçınılmazdı. Bu nedenle çok dikkatli ve duyarlı davranmak zorundaydım. Kürdistan'da sürdürdüğüm politik ve sanatsal çalışmamın doğrultusunda bir yol önüne koymuştum. Gelir gelmez, hiçbir politik ayırım gözetmeksizin tüm kürt örgüt ve partileriyle ilişkiye geçtim. Benim için önemli olan şu veye bu örgütün çıkarı değil gerekli olan kürt halkının içinde bulunduğu korkunç durumunun Avrupalıya tanıtılmasıydı. Kürt sorununun Avrupa'da sergilenmesi son derece önemliydi benim için. Bugüne değin verilen ve verilmekte olan her ulusal kurtuluş hareketi Avrupa kamuoyunu arkasına almaya çalışmış, bu konuda büyük uğraş vermiştir. Oysa biz, Avrupa'nın burnunun ucunda yaşadığımız halde, buradaki işçiye, ilerici aydınlara, bağımsızlıktan yana olan halka, sorunumuzu götürememiştir. Bunda sömürgeci devletlerin rolü kadar, bizim de dağınıklığımızın, kişisel çıkarlarımızın payı büyüktür...

Avrupa'daki koşullar çok başkaydı. Burada sayıları yüzbinleri bulan Kürdistanlı emekçiler, Avrupa'nın bu

değişik atmosferine kapılıp biçimlenmişlerdi. Bu etkilene, kendi toplumuna yabancılaşan bu büyük kitle, önüme dayanılmaz engeller çıkartıyordu. Kürdistan'daki o sıcak duygulu, canlı, dinamik kişileri burada bulmak olanaksızdı. Bu da Avrupa'daki sosyal yaşamın kaçınılmaz bir sonucuydu kuşkusuz. Kısaca; Avrupa kişileri daha çok bencillğe, çıkarıcılığa itmişti. Bu nedenle çokları bana çıkarıcı bir duyguyla yaklaşıyordu. Kariyerizim, hastalığa dönüşmüştü. Herkes birbirinin arkasından tutup atıyordu...

Ne yazık ki, ben bu gerçekleri geç kavrayabildim. Yeni bir çevreyi tanımak, incelemek, o çevrenin oluşturduğu, yarattığı insan tiplerini çözmek kolay değil... Kişi ne denli güçlü, ne denli biliçli olursa olsun, çevre koşullarını anında algılayamaz. Bu ise kişiyi yanlış yere götürür, kişiye istemediği şeyleri yaptırır. Yanılmıyorsam herkes bu acı gerçeği yaşamıştır Avrupa'da...

Ama ben tüm bunlara karşın, genede birşeyler yapmaya çabalıyordum. Çünkü ülkemin ve halkımın durumu içler acısıydı. Tüm pisliklere, tüm ihanetlere rağmen kavganın içindeydim. Özellikle kişilere karşı beslediğim, taşıdığım, duyduğum sevgi, saygı beni yanılgıdan yanılgıya düşürüyordu. Benim için insanlar kutsaldı. Hele hele benim gibi çocukluğunu, gençliğini yoksulluk içinde geçirmiş bir kişi için, insanlara inanma, onlarla bütünleşme, isteklerine yanıt verme kaçınılmazdı. Bana yaklaşıp kucakımı açıp sarılıyordum. onlar benim gibi acı çekmesin, üzülmesin, yıkılmasın istiyordum. Gözümde çıkar diye birşey yoktu. Oysa bana çokları bu duyguyla yaklaşıyor, omuzlarına basıp bir yerlere gelmek istiyordu. Ben ise bunun dışında bir dünyada yaşıyordum. Malım, servetim Kürdistan'dı... Yirmi milyonluk kürt halkı ailemdi, varlığımı benimdi... Milyonlarca kardeşim, bacım, çocuklarım vardı.

Bana göre bu insanlar için, bu insanların kurtuluşu

için bir şeyler yapılmalıydı. Bu da eylemle, çalışmakla olurdu ancak. Hareketsizlik, sessizlik, gevşeklik sıkıyordu beni. Kürdistan'da gelişen olaylar uykularımı kaçırıyor, beni korkunç etkiliyordu. Ben o olayların dışında kalamazdım. Kürdistan'sız bir yaşam, Kürdistan'sız bir ömür neye yarardı ki...

Çok geçmeden uğraşlarım ürün vermeye başladı. O güne değin Avrupa'da, Newroz'un dışında kitlesel kürt geceleri yapılmamıştı. Öte yandan toplumsal bir çalışma da göze çarpmıyordu pek. Yapılan tek şey dil ve yazın çalışmalarıydı. Oysa Avrupa'da koca bir kürt kitlesi vardı. Bunların çoğu kendi kökeninin bile farkında değildi. Az bilinçli olanlarda çeşitli türk örgütlerinde çalışıyordu. Ulusal sorun diye bir istemleri yoktu. Onlara göre Türkiye bir bütündü. Biz de bu bütünlük içinde kenetlenip, bir takım demokratik haklarımızı alacaktık sömürgeci Türkiye'den. Düzenlenen tüm geceler, kitle gösterileri bu konumdaydı. Sık sık Türkiye'den getirilen "Halk Ozanları" heptürkçe konserler veriyorlardı. Bu konserlere gelen kitlenin yarısından çoğu Kürdistanlı olduğu halde, kürtçe söylemek, saz çalmak kesinlikle yasaktı. Hatta çoğu kez kürtçe istekler sert dile kınanıp, istekte bulunanlar koyu bir şöenlikle suçlanıyorlardı, Türk örgütleri tarafından... Çünkü Türkiye'deki şöenist-ırkçı gelenek, kendisini burada da gösteriyordu. Kısaca, Avrupa türk insanında çok şeyleri değiştirmiş, çok alışkanlıkları alıp götürmüştü, ama şöenizmi asla...

Bu durum beni çok etkiliyordu. Bu sorun böyle gitmemeliydi. Çeşitli kürt örgütleri o dönemde birbirleriyle uğraşmaktan kurtulup bir türlü kendi gerçeklerine yönelmiyorlardı. Onlar için önemli olan örgüt çıkarlarıydı. Oysa kültürden yoksun, değerleri alt-üst olmuş bir halka gitmek olanaksızdı. Önce o halkın yarattığı, sahip olduğu değerleri düze çıkarıp işler bir konuma getirmek gerekirdi. Eğer bir kültür kendi halkından uzaklaşmış, onu günlük etkilemiyorsa, o halk bitmiş,

tükenmiş demektir. Çünkü her halk kendi sevincini, üzüntüsünü, öfkesini haykırmak durumundadır. Bu da canlı, günlük yaşamla içiçe geçmiş yaşayan bir kültürle olur ancak...

Kürt halkının celatları bu gerçeği iyi kavradıkları, bildikleri içindir ki, kültürümüze yasak koymuşlar, onu bizden çekip almak istiyorlar.

Ben Avrupa'da bu acı gerçeği tüm çıplaklığıyla yaşadım. Bu kültür katliamının önü alınmalıydı. Bunun için ilk iş olarak Almanya çapında geceler düzenledik. Kendi kültürümüzü önce kendi halkımıza sergilemek, onu tekrar kazanıp, yabancı kültürlerin etkisinden korumak gerekiyordu. Çok geçmeden halk, verilen konserleri her yerde arar duruma geldi. Gecelere büyük kitlesel katılımlar oluyordu. Yapılan müzik, halkta bir güven duygusunun doğmasına, kürt müziğinin değer kazanmasına yol açtı. Bu durum yalnız insanların değil, aynı zamanda çeşitli kürt örgütlerinin de gözlerini açtı. Onlar da sık sık geceler düzenlemeye başladılar. Her örgüt bizimle yakın ilişki içine girdi. Çünkü bir bakıma kitle ile bütünleşmenin, onlara gitmenin yolu, kürt müziğinden geçiyordu. Yıllardır elli kişiyi toplanmalarına getiremeyen çoğu örgüt, konserlerinde binlerce insanla karşılaşınca, şaşkına döndüler. Artık onlar için ürkütücü söyleyen aşıklar, tapılır kişiler değildi. Sapla sarma ayırışıyordu Avrupa'da...

Kısa zamanda kürt örgütleriyle aramda çekişmeler boy verdi. Ben her kürt örgütünün gelişip toplumsal bir konum kazanmasını, gelişmesini isterken, onlar bu yurtsever duygularımı sövmeye, kemirmeye başladılar. Her siyasal hareket, bir diğerinin yıkımı için elinden geleni yapıyordu. Bu iş için de beni alet ediyorlardı. Kısaca ben bir yandan toparlayıcı bir yol, bir rol oynarken, diğer yandan yıkıcı bir görev de üstlenmiştim. Bu çelişkili durum bana acı veriyordu. Ama olanları durduracak güçte değildim. Çünkü varolan örgütler bunlardı. Onlardan kopup gitmem olanaksızdı. Bunlar-sız bir çalışma, bir uğraş düşünülemezdi. Öte yandan,

halkımızın sosyal ve politik konumu da ortadaydı. Halk bu çelişkileri görecek, düzelterek denli bilinçli değildi.

Ben bütün bu olguları, bu gerçekleri gücüm oranında halka anlatıyor, onları uyarmaya çalışıyordum. Ama kolay değildi tüm bunlar. Çelişkiye düştüğüm bazı kürt örgütleri, aleyhimde sürekli propaganda yapıp, beni halktan soyutlamaya çalışıyordu. Kendi dar grupçuluk anlayışlarını örtmek için, beni halka "şımarık" diye lanse ediyorlardı. Oysa benim istediğim şey başkaydı: Bu halk nasıl kutulmalıydı? Esas olan buydu bence... Bunun için çalışmak, örgütlemek, olaylara diyalektik bir gözle yaklaşmak gerekirdi. Gerisi boş şeylerdi.

Şimdi burada kürt örgütleri derken, hepsini aynı kefe-ye koyduğum veya örgütsüzlüğü savunduğum anlaşılmasın. Benim için kürt halkının örgütlenmesi, güçlü bir partiye kavuşması hayati önem taşıyor. Kürt halkının kurtuluşu ancak ve ancak örgütlü bir yapıdan geçer. Ama varolan örgütlere eleştirisel bir gözle bakmak ta bizim tarihsel görevimizdir. Bu ise, varolan örgütlerin, kürt toplumundaki etkilerini inkar etme anlamına gelmez...

Yıllar bu ortam içinde akıp gidiyordu. Yıllarla birlikte sosyal ve siyasal gelişmeler de birbirini izledi. Halkımız bizden büyük şeyler bekliyordu. Ne var ki, Kürdistan'da patlayan toplumsal olaylar ve siyasal gelişim sağlıklı değildi. Bu hasta gelişim kendisini olduğu gibi Avrupa'ya da vuryordu. Her hareket, anavatanda-kinin doğrultusunda yürütüyordu çalışmalarını. Çoğu örgüt beni kendisinden saymaya, beni halktan koparıp soyutlamaya çalışıyordu. Birinin gecesine çıktığımda, diğeri bana kızıyor, çok kötü şeyler söylüyorlardı. Oysa ben bölünmekten, parçalanmaktan yana değil, birlikten yanaydım. Bazı örgütler bana, "Sanatçı halkın malı olmalıdır," diye öğüt veriyor, öte yandan da gene aynı örgütler, "Sanatçı partisiz olmaz," deyip çelişki-den çelişkiye düşüyorlardı. Tabii o parti de kendilerinin partisinden başkası değildi... Diğer yandan beni

şımarıklıkla suçlayanlar, verilen konserlerde kitleyi karşılarında bulunca, şımarıklığın daniskasını yapıyorlardı. Onlara göre bu kitle, kendi örgütlerine duyduğu güvenden ötürü gecelerine katılmıştı. Bu duyguyla beni ezmek, beni sıradan bir "dengbej" yapıp peşlerine takmak istiyorlardı. Buna yanaşmadığım zaman da üstüme üstüme gelip beni yıpratıyorlardı. Ama gerçek çok başkaydı. Bağını benden koparan, aleyhimde konuşanları kısa zamanda kitleden soyutlamıyorlardı. Çünkü böylelerinin kitle ile politik ve kültürel bağları yok denecek kadar azdı. Böyleleri daha çok kendi kişisel duygularını tatmin etmek ve diğer kürt örgütlerine karşı gövde gösterisi yapmak için didiniyorlardı...

Çok geçmeden bir çok kürt örgütüyle çelişkiye düştüm. Artık onlara yanaşmak, onlarla işbirliği yapmak gelmiyor içimden Oysa halk çoğu kez benim bir partide yer almamı istiyor, beni bu konuda zorluyordu. Tüm bu çelişkiler ve ilişkiler sonucunda, "Hevale bar giran im, hevale Kurdistan im" türküsü doğdu. Ben bu türküde daha çok kürt entellektüellerini eleştiriyordum.

HEVALE BAR GİRAN İM

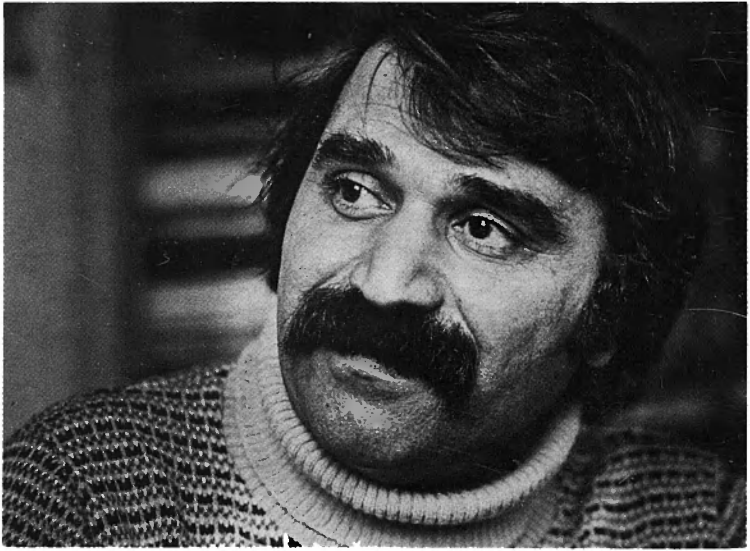
*Hevale bar giran im
Hevalê şoreşvan im
Hozanê gelê bindest
Endamê Kurdistan im
Qet zen nekin herweha
Li şorê we gohdar im
Nê m firo tan nê m buha
Gele bindest re yar im
Nalin te ji Kurdistan
Bo wê qedikim helbestan
Destê xwe em direjkin hev
Deynin baxê gulistan
Alikarê dilsoz im
Rêzanim ne mîrhov im
Şoreşger im hum kurd im
Li ser kedxwaran bi xof im
Heidelberg-76*

Bazan olaylar alır kişiyi katar önüne, sürükler bilinmeyen yerlere... Bir bakıma benim de son dört yılım öyle oldu. Kürdistan'dan uzakta yaşamamın oluşturduğu duygular, gerçeği yanlış algılamada etkili oldular. Sonuçta çok güçlü ve yutsever diye duyduğumuz bir örgüt için canla başla çalıştık. Salt kendileri gibi düşünmedikleri için kurşunlanan kürt yutseverlerini düşünürken, Kürdistan tarihinin o karanlık sayfaları birer birer canlanıyor gözümde...

Dedim ya, ülkeden kopuk, halktan uzak, gerçeklerden soyut düşünce ve görüşler, kişiyi istemediği yerlere götürür bazen... Aslolan duygular değil, düşüncedir bence. Kürt halkı zoru bugün görmedi. O tarihi boyunca savaşıyor, direnerek sürdürdü varlığını. Bu sıkıcı ve acılı günler de bitecek birgün. Halk kendi evlatlarını öldürenleri hiçbir dönemde bağışlamadı. Kürt halkı ihanetin her çeşidini görmüştür. Ama, sözümü ona kendi adına silaha sarılıp ta, kendisini öldürenleri ilk kez görüyor doğrusu... Halkın, bu tip örgütlere kini sonsuzdur. Elbette halkımız bunların da üstesinde gelecektir...

Öte yanda, bütün olumsuzluklara karşın, Kürdistan sorunu büyük boyutlara ulaşıyor. Şu son on yıl içinde önemli adımlar atıldı. Kürt sorunu yalnız ortadoğuda sınırlı olmakla kalmadı, uluslararası bir konum da kazandı. Artık kürt dili ve kültürü sanıldığı denli yoksul, kimsesiz değildir. Özellikle sömürge pazarlarında parça parça satılan, pazarlanan kürt müziği alabildiğine ulusal özüne kavuşuyor. Bugün kürt müziği her ülkede aranan bir müzik durumuna gelmiştir.

Unutmamak gerekir ki, ulusal kurtuluş bir kültür direnmesidir aynı zamanda. Sömürgecilerin gücü, bin yılların kahredici baskılarına göğüs geren kültürel dirence yetmeyecektir. Ve biz, sazımızla - sözümüzle her zaman bu direnmenin içinde ve yanında olacağız...

”

Kürt halkı her alanda önemli bir dönemi yaşamakta. Bütün değerleri yıllardan bu yana yok ediliyor, unutturulmak için her şey yapılıyor. Yurtseverlerimiz, örgütlerimiz ise hala ben doğruyu bilirim, sen bilmezsin havasında. Oysa halkımızın değerleri yok olup gitmede. Destanlarımız, türkülerimiz, masallarımız... Hangi örgüt bu konuda ciddi çalışmalar yapıyor? Hangi örgüt sözlü edebiyatımızı arşivliyor? Sanırım hiç biri. Bu konuda tek tek kişi çabalarının dışında pek ciddi bir çalışma yapan yok. Oysa halkımıza gelecekte güzel günler vaadediyoruz. Diyelim o gün geldi. Peki neyle, güzelleştireceğiz? Halkımız için yazılacak güzel romanlar, öyküler, masallar, tiyatrolar, operalar, çok sesli korolar nasıl çıkacak ortaya? Bir ulusal biçimi olmayan yapıta yapıt denir mi? Gelecekte vaadettiğimiz güzel günleri et yemekle mi güzelleştireceğiz sadece! Çocuklarımız geçmişin kültürel değerlerini tanımadan, onun tadını almadan yaşamışlar neye yarar. Hele türkülerimiz. Ya narım. Türkülerimiz analık elinde yetime dönmüş. Gelen bir yumruk vuruyor, giden bir tekme. Çekiştiren çekiştirene. Parça parça edilip sömürge pazarlarında satılıyor. Biz de "Aha valla, bu da kürtçeden çılmış," demekten başka ne yapıyoruz? Hem eloğlu çalmıyor ki! Göz göre göre talan ediyor. Etsim diyesim geliyor nerdeyse. Ne demişler, malını yemiyenin malını yerler.

Kardeşim Baksi, bu konuda az da olsa yarayı bir yanından görmüş. Türkülerimizin yüceliğini, onun etkisini, halkımızın dilinde nasıl seveda, nasıl kurşun olduğunu görmüş. Sevindirici bir başlangıç. Şıvan Perwer'in sesinde ve yorumunda türkülerimizin ne yaman bir silah, ne yaman bir seveda oku, ne yaman bir yurt sevgisi olduğunu anlatmaya çalışmış. Konuyu bilimsel bir anlatma biçimi yerine, öyküleştirmeyi seçmiş. Güzel de olmuş. Eline sağlık.

(Ömer POLAT'ın önsözün)

10